

НАУКОВА СПІЛЬНОТА

www.spilnota.net.ua

ШІСТДЕСЯТ ДРУГІ ЕКОНОМІКО- ПРАВОВІ ДИСКУСІЇ

ISSN 2522-963X

**Матеріали міжнародної науково-
практичної інтернет-конференції**

21 грудня 2021 р..

**Львів
2021**

УДК 330+340 (063)
ББК 65+67я431

Шістдесят другі економіко-правові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів, 21 грудня 2021 р.). - Львів, 2021. - 115 с.

В збірнику опубліковані доповіді авторів з економічних та юридичних питань, які оприлюднені на сайті www.spilnota.net.ua.

Оргкомітет:

Патряк Олександра Тарасівна, кандидат економічних наук, Західноукраїнський національний університет;

Огінська Анастасія Юріївна, кандидат економічних наук, Think Global Ternopil;

Яремко Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Станько Ірина Ярославівна, кандидат юридичних наук, адвокат;

Яценко Василь Миколайович, кандидат педагогічних наук;

Рудакевич Оксана Мирославівна, кандидат філософських наук, Західноукраїнський національний університет;

Русенко Святослав Ярославович, здобувач Університету митної справи та фінансів.

Адреса оргкомітету:
79016, м. Львів, а/с 1621
E-mail: spilnota.net.ua@ukr.net

Тексти опубліковано у авторській редакції. Відповідальність за достовірність наданої інформації несуть автори, їхні наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищено. У разі будь-якого використання опублікованих матеріалів посилання на джерело є обов'язковим.

ISSN 2522-963X

© ГО “Наукова спільнота” 2021

© Автори статей 2021

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами

*Кім Тетяна Іванівна
кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри
міжнародної економіки та
світового господарства,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

*Клецова Юлія Юріївна, студентка
5 курсу, освітньої програми
«Міжнародна економіка»,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ТА НАСЛІДКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

В сучасних умовах розвитку цифрової економіки, компанії намагаються не втрачати своїх лідируючих позицій на ринку та здійснити цифрову трансформацію бізнесу. Головною метою цифрових компаній є завоювання лідируючих позицій на ринку саме за рахунок створення інноваційної переваги з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Наразі малі фірми стають більш конкурентоспроможними, адже можуть використовувати веб-платформи для надання онлайн бізнес-послуг та цифрових продуктів у всьому світі. Через це, процес інтернаціоналізації пришвидшується та спрощується. Більш популярною формою експорту є реалізація продуктів через інтернет за допомогою електронної комерції, без заснування представництва в приймаючій країні. Завдяки цифровізації, витрати підприємства знижуються, а малий та середній бізнес має змогу пришвидшити процес виходу на зовнішні ринки за допомогою цифрових платформ, таких як eBay, Amazon та ін. [3, с. 35]. Зазвичай, аби мати змогу організації поставок на зарубіжні ринки, компаніям необхідно вирости до певного розміру та накопичити ресурси, але цифровізація скоротила розмір даних накопичень. Малі компанії стають мікро ТНК, без необхідності інвестицій великих розмірів в фізичні

активи за кордоном. Особливо це помітно в країнах ЄС, де завдяки онлайн-платформам, малі підприємства досягають рівня експортної активності вище, ніж в середньому по економіці [2, с. 99].

Внаслідок імплементування цифрових технологій в повсякденну діяльність компанії, з'являються нові бізнес-моделі. В умовах цифрової економіки головною рушійною силою створення вартості є швидке розширення обсягу цифрових даних, що стає можливим за допомогою монетизації та платформізації. Саме цифрові дані стають головним ресурсом створення вартості, а цифрові платформи – ключовим діючим суб'єктом економіки [3, с. 55-56]. Сучасні виробничі технології дозволяють скоротити час для виходу продукту на ринок, а ітераційний підхід до оновлень функцій продукту допоможе підлаштуватися під мінливі забаганки клієнтів завдяки тестуванню нових концепцій. Через те, що цифрова економіка в значній мірі діє на звичні моделі ведення бізнесу, все більше компаній впроваджують у свою діяльність цифрові рішення. Цінним активом економіки нового типу можна вважати цифрові платформи.

Багато відомих сучасних ІТ-компаній займаються розробкою таких платформ, серед них: eBay, Amazon, Facebook, iTunes, Airbnb. По-суті, цифрові платформи – це набір інструментів та каналів для комунікації з клієнтами, а також свого роду майданчик для розробки інноваційних бізнес-моделей. Наприклад, цифрові продукти даних компаній вже докорінно змінили цілі сектори економіки: сектор туристичної галузі, приватних перевезень, роздрібною торгівлі і т.д. [4, с. 52-53]. Цифровий сектор економіки складається з наступних комплексів: сектор інформаційно-економічної інфраструктури та сектор ІКТ. З кожним роком роль сектору ІКТ зростає, а загальні витрати продовжать стабільно збільшуватися в найближчих роках [6].

До головних переваг впровадження цифрових технологій відносять:

- підвищення швидкості взаємодії споживачів та постачальників;
- полегшення проведення маркетингових заходів, пошуку постачальників та клієнтів, розміщення замовлень;
- формування безперервної ефективної колективної роботи;
- зниження витрат [1, с. 261].

Тим не менш, впровадження цифрових технологій спричинили виникнення нових професій, компетенцій та вимог до кандидатів, що проявляється в наступному:

1) зростає важливість володіння «soft skills», а саме: емоційним, соціальним інтелектом, комунікативними навиками, лідерськими якостями та навиком роботи в команді;

2) більш значимими стають такі компетенції, як гнучкість та адаптивність до змін;

3) знижується попит на професії, в яких передбачається виконання формалізованих повторюваних операцій;

4) зростає попит на фахівців, що володіють здатністю до освоєння цифрових технологій задля поліпшення бізнес-результатів [5, с. 40].

Таким чином, швидка зміна технологій стає головною підставою скорочення життєвого циклу професій та появи нових, більш технологічних занять. З одного боку, використання цифрових веб-платформ зможе підвищити конкурентоспроможність бізнесу, адже компаніям не потрібні великі суми прямих зарубіжних інвестицій та фізичної присутності за кордоном. З іншого боку, компанії, які не володіють ресурсами для проведення цифрових трансформацій, стають менш конкурентоспроможними.

Література:

1. Каткова М. А. Цифровая экономика: содержание и тенденции развития [Электронный ресурс] / М. А. Каткова, Ю. С. Титова // Изв. Саратов. Ун-та Пов. Сер. Сер. Экономика. Управление. Право. – 2019. – Т. 19. – No 3. – С. 257- 264. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovaya-ekonomika-soderzhanie-i-tendentsii-razvitiya>
2. Невская А. А. Взаимодействие корпоративных структур в ЕС: влияние цифровизации [Электронный ресурс] / А. А. Невская // Мировая экономика и международные отношения. – 2020. Т. 64. – No 10. – С. 93–102. – Режим доступа : <https://elibrary.ru/item.asp?id=44418436>
3. Смирнов Е. Н. Цифровая трансформация мировой экономики: торговля, производство, рынки: монография [Электронный ресурс] / Е. Н. Смирнов. – М. : Мир науки. – 2019. – 95 с. – Режим доступа : <https://izd-mn.com/PDF/38MNNPM19.pdf>
4. Удальцова Н. Л. Цифровизация экономических процессов в контексте промышленной революции 4.0. / Н. Л. Удальцова // Креативная экономика. – 2019. – Том 13. – No 1. – С. 49-62.
5. Что такое цифровая экономика? Тренды, компетенции, измерение / [Абдрахманова Г. И., Вишневский К. О., Гохберг Л. М., Дранев Ю. Я., Зинина Т. С., Ковалева Г. Г., Кучин И. И.]. – В кн.: XX Апрельская международная научная конференция по проблемам развития экономики и общества. – М. : Издательский дом НИУ ВШЭ. – 2019. – 82 с.
6. Statista, Total information communication technology (ICT) market spending worldwide from 2016 to 2023. – [Electronic resource]. – Way of access : <https://www.statista.com/statistics/946785/worldwide-ict-spending/#:~:text=Global%20ICT%20spending%20reached%20about,trillion%20U.S.%20dollars%20by%202023>.

*Коломієць Ірина Сергіївна
студентка II курсу
Таращанського технічного та
економіко-правового фахового
коледжу*

*Науковий керівник:
Корнієнко Антоніна Петрівна
викладач-методист
економічних дисциплін вищої
категорії Таращанського
технічного та економіко-
правового фахового коледжу*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі стимулювання економічного зростання, підтримка його темпів на стабільному та оптимальному рівні є однією з найважливіших довгострокових цілей економічної політики будь-якої держави. Дослідження основних тенденцій та закономірностей розвитку країни дає можливість оцінити реальний стан національної економіки, розробити ефективну державну економічну політику та забезпечити умови для якісного зростання економіки як країни в цілому, так і окремих її структурних одиниць.

В умовах надзвичайно неспокійної ситуації, в якій Україні зараз доводиться найважче, можна визначити обов'язкові умови та темпи для процвітання, адже темп має велике значення для всього процесу модернізації та реструктуризації. Розвиток бізнесу та створення нових робочих місць неможливі без стабільності економічного середовища. Створення такого середовища потребує ефективної співпраці та участі всіх зацікавлених сторін у країні. Проте, в Україні наразі відсутній реальний діалог, а закордонні партнери (наприклад, МВФ або ЄС) не можуть подати хороший приклад, обмежуючи свій контакт з соціальними партнерами та приділяючи основну увагу українському уряду. Україна, безумовно, спроможна стати рушійною силою в глобальній економіці. Тому країна повинна сприяти глобальній присутності своїх найбільших підприємств шляхом відкриття своєї економіки для міжнародної конкуренції [1].

Зауважимо, що Україна може стати основним центром виробництва для Європи в цілому і отримати вигоду, щоб рости на світовому ринку як сильний гравець не тільки у виробництві зерна. Існує величезний потенціал у багатьох галузях: створення довгих ланцюгів переробки з високою доданою вартістю в сільському господарстві і харчовій промисловості; розвиток текстильної та хімічної промисловості; модернізація традиційних галузей важкої промисловості; подальший розвиток ІТ індустрії та галузі програмного забезпечення; впровадження інновацій в енергетичному секторі з величезним невикористаним потенціалом поновлюваних джерел енергії, у тому числі виробництво енергетичного обладнання.

Уряд схвалив Стратегію інноваційного розвитку України на період до 2030 року. Очікується, що результатом реалізації документа стане, зокрема, збільшення кількості фізичних осіб та суб'єктів господарювання, що займаються винахідництвом, прикладними дослідженнями та науково-технічними розробками; збільшення кількості суб'єктів господарювання, що надають послуги із комерціалізації технологічних рішень; збільшення надходжень від продажу та використання (насамперед, експорту) об'єктів інтелектуальної власності, наукоємної продукції; зростання частки підприємств, що займаються інноваціями, зокрема, малих.

Перехід до нової структури національної економіки відбуватиметься двома шляхами: через модернізацію традиційних секторів та інфраструктури; через активний перехід і домінування високотехнологічних та наукоємних видів економічної діяльності. Головний акцент таких перетворень відбувається шляхом активної інноваційної державної політики через створення національної мережі інноваційних полюсів зростання: технопарків, бізнес-інкубаторів, стартап-центрів, смартспеціалізації. На нашу думку, для України головним пріоритетом модернізаційних перетворень економіки має стати цілеспрямований перехід до інноваційної моделі економіки, що потребує дослідження та використання зарубіжного досвіду.

Література:

1. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. — Львів: Кальварія, 2017. — 164 с. <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/E-Book-Doctrine-2030.pdf>

*Кононенко Олег Вікторович
аспірант кафедри економічної
кібернетики, факультет
менеджменту та маркетингу,
Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського*

*Науковий керівник:
Фартушний Іван Дмитрович
кандидат фізико-математичних
наук, доцент кафедри економічної
кібернетики, факультет
менеджменту та маркетингу,
Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НЕОІНСТИТУЦІОНАЛІЗМАУ, ЯК ФОРМА НОВІТНІХ ПІДХОДІВ АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Роль інституційних досліджень з часом набуває все більшої значущості. Зрозуміло, що інституції задіяні в різних сферах, і це більш, ніж офіційні організації. Інститути формують моделі поведінки. Вони є правилами і цінностями, формуючи і визначаючи економічну політику, її результати і напрямки. Новий інституціоналізм – це широкий рух у сучасній політичній та економічній науці, який прагне відновити й удосконалити вивчення інституцій як важливих змінних у політичному житті.

Нову течію в інституціоналізмі – неоінституціоналізм започаткувала робота Р. Коуза «Природа фірми» (1937), а згодом ці думки було викладено у статті «Проблема соціальних витрат» (1961) [2]. У цих роботах він уперше сформулював дослідницьку програму неоінституціонального напрямку в інституціональній економіці. Нова інституційна економіка є однією з наймолодших течій економічної думки, яка зробила значні успіхи у просуванні своїх теоретичних засад, ідей та аналітичних інструментів. Основними представниками неоінституціоналізму є Р. Коуз, О. Вільямсон, Д. Норт, А. Алчіан, К. Менар, Дж. Бьюкенен, М. Олсон, Р. Познер, Г. Демсец, С. Пейович, Т. Еггертссон та ін.

Для розуміння сутності нового інституціоналізму необхідно визначити його відмінні риси щодо «старого» чи класичного

інституціоналізму. За словами Б. Пітерса, частотне використання терміна «неоінституціоналізм» передбачає, що, по-перше, в минулому існував певний старий інституціоналізм, і по-друге, що його сучасна версія має певні відмінності [3, с. 218].

У неоінституціоналізмі присутні три течії, що зробили найбільший внесок у економічну науку (соціологічну та історичний інституціоналізм). Саме він зосереджений на походженні та розвитку інститутів, інституціоналізму раціонального вибору, що націлений на розуміння результатів існування інститутів.

Тенденція раціонального вибору добре проілюстрована у роботі Г. Маркса [5, с. 191–224]. При раціональному виборі нового інституціоналізму індивіди дотримуються класичної моделі раціональності. Однак, індивідам доводиться мати справу зі структурами інституцій, які в основному втілені правилами, встановленими державою та вже існуючими економічними інститутами. Цей напрямок розвивався завдяки вивченню різних стратегій голосування та прийняття рішень, як законодавчими органами влади так і представниками бізнесу.

Другий тренд – історичний інституціоналізм. Наявність «обчислювального підходу» встановлює механізм «залежності від шляху» як принцип. Це означає, що орієнтація політики та економістів зумовлена попередніми рішеннями акторів та інституцій. Питання про зміни вирішується поняттям «критичного моменту», який пояснює зміни курсу, незважаючи на інституційну інерцію [4, с. 2–24].

Третій тренд – це соціологічний неоінституціоналізм, що бере свій початок у організаційній соціології Дж.Г. Марч і Дж.П.Олсен [8, с. 734–749]. Як «культурний підхід» історичного нового інституціоналізму, новий соціологічний інституціоналізм підкреслює інтерактивні зв'язки між інституціями та діями. На хвилі пізнавального повороту, поняття соціального навчання та соціалізації пояснюють, як політична та економічна структура формують індивідуальну поведінку [9].

Отже, історичний неоінституціоналізм може застосовуватися для: визначення користі минулих рішень, політичного і економічного вибору, вибору відповідної стратегії та специфіки майбутніх політичних та економічних рішень.

Інституціоналізм раціонального вибору дозволяє нам визначати вплив інститутів безпеки та оборони на «діячів» та їх вибір, особливості використання ними інституційну структури у своїх інтересах, а також вплив їх вибору на державну економічну політику та політику в цілому. Соціологічний інституціоналізм зосереджується на розпізнаванні когнітивних сценаріїв діячів і змін, яких вони зазнають, а також причин, які впливають і визначають когнітивні сценарії.

Три типи нового інституціоналізму мають однакові незалежні змінні: ідеї, інтереси та інститути які становлять його «теоретичне ядро» [7, с. 2–34].

Відтак, теоретико-методологічні особливості та структура досліджень неoinституціоналізму виходять із двох загальних положень:

- значимості соціальних інститутів економіки;
- застосування для аналізу інших наук стандартних механізмів та інструментів економічної теорії [3, с. 511].

Неоінституціоналісти критикували певні положення неокласики, зокрема, передумова, що обмін відбувається без витрат. До того ж вони зауважували, що визнаючи існування трансакційних витрат виникає необхідність у перегляді тези про доступність інформації. Визнання тези про неповноту та недосконалість інформації відкриває нові перспективи для економічного аналізу, наприклад, у дослідженні контрактів. Також було переглянуто тезу щодо нейтральності розподілу та специфікації прав власності. Дослідження у цьому напрямі послужили відправним пунктом у розвиток таких напрямів інституціоналізму, як теорія прав власності та економіка організацій. У цих напрямках суб'єкти економічної діяльності, господарські організації, перестали розглядатися як «чорні ящики» [1].

Неоінституціоналізм відрізняється від інституціоналізму своєю методологією, адже об'єктом дослідження стає поведінка окремих індивідів у межах традиційно функціонуючих інституцій та адаптування до них (корпорацій, профспілок, держави), певних суспільних норм і правил: правових, етичних, тощо) [3, с. 160]. У межах неoinституціоналізму інститути розглядаються через вплив на рішення, які приймають економічні агенти. У цьому використовуються такі основні інструменти, які стосуються моделі людини: методологічний індивідуалізм, максимізація корисності, обмежена раціональність і опортуністична поведінка. Отже, при ухваленні рішення його суб'єкт у рамках неoinституціоналізму керується опортуністичною поведінкою, прагненням мінімізувати трансакційні видатки. Саме неoinституційний підхід приділяє значну увагу таким чинникам, як обмеження та певна невизначеність, пов'язаним з об'єктивними умовами середовища (матеріальними, технологічними, інтелектуальними, тощо) і психологією, поведінкою, інтересами суб'єктів прийняття рішень [7, с. 30].

До основних напрямків досліджень у межах нової інституційної економіки належать дослідження теорії прав власності, трансакційних витрат, економіки права, теорії суспільного вибору та нової економічної історії.

Висновки:

Результати аналізу джерельної бази з проблеми дослідження свідчать про те, що наразі неoinституційна теорія знаходиться в стадії

активного розвитку. Неоінституціоналізм є широким рухом у сучасній економічній та політичній науці, передбачаючи важливість інститутів для успішного функціонування сучасного політичного та економічного життя. Основною характерною особливістю неоінституціоналізму, порівняно зі «старим» інституціоналізмом, стає зміщення фокусу дослідників від формальних структур до аналізу інституційних полів та сукупності соціальних норм та цінностей. Тому вважаємо, що для покращення результатів дослідження та удосконалення їх механізмів потрібно по можливості розширювати спектр інструментів – медіаналіз, різного роду соціологічні дослідження, аналіз психологічних форм та інше.

Список літератури:

1. Вольчик В.В. Курс лекцій по институциональной экономике. Ростов-на-Дону: Изд-во РГУ, 2000. Лекция 1,2. Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/text/19206268/>
2. Мартос Б. Теорія кооперації: курс лекцій. Регонсбург; Берхтесгаден, 1947. 125 с.
3. Питерс Б. Политические институты: вчера и сегодня. Политическая наука: новые направления / под ред. Р. Гудина, Х-Д. Клингеманна; пер. с англ. яз. М. Гурвица, А. Демчук, Т.В. Якушева. Москва: Издательство «Вече», 1999. С. 218–234.
4. Чабанна М. Неоінституційний підхід до аналізу процесу прийняття політичних рішень. Проблеми методології. Політичний менеджмент. №2, 2010. 29-37.
5. Berger, P., T. Luckmann. The social construction of reality. A treatise in the sociology of knowledge. Garden City, New York: Doubleday, 1966. 125 p.
6. Coase R. The Nature of the Firm. *Economica* (Blackwell Publishing) 4 (16), 1937. P. 386–405.
7. Immergut, E.H. The theoretical core of the new institutionalism. *Politics and Society*, 26, 1, 1998. P.5–24.
8. March J. G., Olsen J. P. The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life. *American Political Science Review*. 1983. Vol. 78. N 3. P. 734–749.
9. Marks, G. ‘Structural policy in the European Community’, in A. Sbragia (ed.), *Euro-politics: institutions and policy-making in the ‘new’ European Community*. Washington: Brooking Institute, 1992. P. 191–224.
10. North C. *Structure and Change in Economic History*. N.Y., 1981. P. 511–512.
11. Steinmo, S., Thelen K. and F. Longstreth (eds.). *Structuring politics. Historical institutionalism in comparative analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. P. 2–24

*Ліннік Дмитро Юрійович
аспірант 1 року навчання,
Донбаська державна
машинобудівна академія*

*Науковий керівник:
Акімова Олена Володимирівна
доктор економічних наук,
доцент, Донбаська державна
машинобудівна академія*

ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВО–ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ЯК ТИМЧАСОВОГО РЕЖИМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОСТ–КОНФЛІКТНИМИ ТЕРИТОРІЯМИ

На початку 2014 року в Україні відбулися значні політичні, суспільні та економічні зміни які тривають по нині. Існування на карті територій, які постраждали внаслідок воєнних дій, актуалізувало питання економічного благоустрою цих територій та пошук оптимальних шляхів для виходу із кризового стану в усіх інших сферах суспільного життя. Бойові дії на сході України стали причиною виникнення маси негативних наслідків серед яких людські жертви, руйнування інфраструктури, розбалансування виробничої потужності країни через тимчасово окуповані території, занепад промислового та сільсько-господарського виробництва, зростання рівня безробіття, інфляції та падіння ланки макроекономічних показників. Незважаючи на нестабільність ситуації в пост-конфліктних територіях велике значення має налагодження системи державного управління та місцевого самоврядування.

Збройний конфлікт на сході України з усією ясністю показав нездатність органів місцевого самоврядування та цивільних державних адміністрацій ефективно працювати у ситуації інтенсивних бойових дій. В Донецькій та Луганській областях, органи місцевої влади обласного, районного, міського та селищного рівнів фактично припинили свою діяльність що призвело до різкого погіршення гуманітарної ситуації у прифронтових районах [1].

Місцеве самоврядування не відновилося і після взяття більшої частини даних територій влітку 2014 року під контроль сил Антитерористичної операції. У деяких населених пунктах розташованих на лінії зіткнення, депутати місцевих рад просто були відсутні, втікши на непідконтрольні території, а в інших – вони блокували роботу, зокрема

прийняття місцевих бюджетів, відкрито саботуючи виконання своїх прямих обов'язків.

У зоні проведення антитерористичної операції діяли так звані «військові коменданти» населених пунктів, що підтримували мінімальну життєдіяльність громад, яких можна розглядати як перший образ військово-цивільних адміністрацій. Неможливість здійснення повноважень органами місцевого самоврядування у населених пунктах, які потерпають від активних бойових дій, а також необхідність стабільного забезпечення життєдіяльності населених пунктів розташованих на лінії фронту привело до закріплення цього досвіду Законом України «Про військово-цивільні адміністрації» №141-VIII від 3 лютого 2015 року. Вже 5 березня 2015 року наказом президента України № 123/2015 було створено перші 14 військово-цивільних адміністрацій у Донецькій та Луганській областях.

Закон повинен був діяти до трьох років, але у 2018 році були внесені зміни Верховною Радою України і ухвалено рішення про його безстроковість. Незважаючи на зменшення інтенсивності ведення бойових дій, кількість військово-цивільних адміністрацій на місцевих та районних рівнях поступово збільшується. Військово-цивільна адміністрація має звичайні для місцевого самоврядування повноваження і в значній мірі змінює його, впливаючи на політичне життя на цих територіях. Такий тип самоврядування являє собою муніципальні або регіональні гібридні режими, які об'єднують характеристики звичайного централізованого управління та військового управління [2].

Військово-цивільні адміністрації – це тимчасові державні органи у селах, селищах, містах, районах та областях, що діють у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України або у складі Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил України і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі проведення антитерористичної операції [3].

До повноважень військово-цивільних адміністрацій входить вирішення практично всіх питань місцевого управління, зокрема тих, які були властиві місцевим радам, а саме:

- забезпечення збалансованого економічного розвитку території;
- затвердження місцевого бюджету;
- встановлення тарифів на побутові, комунальні, транспортні послуги;
- здійснення відповідно до закону повноважень щодо організації проведення в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці всеукраїнських референдумів та виборів;

- підготовка та затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць;

- встановлення ставок місцевих податків і зборів, а також пільг щодо їх сплати;

- організація благоустрою населених пунктів [4].

Як було зазначено раніше, військові дії завдали шкоди економіці Донецької та Луганської областей, наслідком чого стала повна або часткова зупинка місто-утворюючих підприємств та відтоку бізнесу. Руїнування інфраструктури та зупинка виробництва на великих промислових та сільськогосподарських підприємствах, а також пільгові умови оподаткування, надані державою на лінії зіткнення призвели до зниження власних доходів місцевих бюджетів якими розпоряджаються військово-цивільні адміністрації.

До початку військових дій формування бюджетів малих міст формувалося за рахунок коштів зібраних у вигляді трьох податків: єдиний податок, що сплачується підприємцями, як фізичними так і юридичними особами, акцизний податок за реалізацію підакцизних товарів та плата на землю, яка включає в себе земельний податок та орендну плату за земельні ділянки державної та комунальної власності.

Доходи міського бюджету також доповнювалися сумами від податку на доходи фізичних осіб, місцевих податків та адміністративних штрафів. Для підтримки суб'єктів господарювання, які здійснюють свою діяльність у зоні проведення антитерористичної операції, ці суб'єкти були звільнені від сплати орендної плати за користування земельними ділянками державної та комунальної власності, а також оренди комунального та державного майна.

Позбавивши місцеву владу одного з їх основних джерел доходу, законодавством не було передбачено компенсаційного механізму, тоді як відновлювальні роботи вимагають величезних витрат. Саме зі скасуванням плати за землю асоціюють проблему наповнюваності бюджетів представники військово-цивільних адміністрацій Авдіївки, Торецька, Мар'їнки та Красногорівки та відсутність фінансових та матеріальних засобів для повноцінного відновлення життєдіяльності даних міст.

Однією з головних проблем військово-цивільних адміністрацій є відновлення зруйнованого житла, особливо приватного житлового фонду, що найбільше постраждав від бойових дій. Проблема посилюється відсутністю на державному рівні механізму компенсації та відновлення приватного житлового фонду. Відновленню за рахунок державного та місцевого бюджету підлягають лише багатоквартирні будинки та об'єкти

державної чи комунальної власності. Всі спроби врегулювати дану проблему через уряд чи Верховну раду виявилися неуспішними [1].

Іншою проблемою для військово-цивільних адміністрацій є надання якісних комунальних та транспортних послуг, тобто забезпечення безперервного функціонування життєво важливої інфраструктури. Військово-цивільним адміністраціям в даних питаннях доводиться співпрацювати з компаніями провайдерів даних послуг. Проте через нестабільність ситуації на територіях поблизу лінії зіткнення досить часто виникають перебої водопостачання, газопостачання та електроенергії.

Серед проблем що стосуються устрою самих військово-цивільних адміністрацій як тимчасових режимів державного управління слід виділити непрозорість процедур та закритість ВЦА для контролю з боку місцевих громад, що породжує корупційні ризики. Без виборного представницького органу, колективного прийняття рішень і розподілу законодавчих та виконавчих функцій діяльність військово-цивільних адміністрацій суперечить реформам децентралізації, які проводяться в Україні починаючи з 2014 року.

Також не визначено критерії оцінки ефективності військово-цивільних адміністрацій. Фактично не працюють механізми дисциплінарної чи політичної відповідальності для керівників ВЦА, які не відповідають займаній посаді. Відсутність зовнішнього нагляду збільшує особисту владу голови ВЦА та знімає всі бар'єри на шляху до автократичного правління.

Голови ВЦА мають у своїй діяльності враховувати судження своїх громадських рад, до складу яких входять представники неурядових організацій, бізнесу, партій, ЗМІ. Формалізуючи такі відносини за допомогою законів, ВЦА були б зобов'язані запитувати судження своїх громадських рад, щодо таких муніципальних сфер, як житло, транспорт, освіта, охорона здоров'я та меншою мірою питання безпеки та оборони. З огляду на це постає проблема доцільності впровадження інституту ВЦА, тобто його застосування лише на тих територіях які знаходяться в ситуації активних бойових дій.

Саме в умовах локальної політичної нестабільності пов'язаною з військовою проблемою, ВЦА постає вдалим інструментом для забезпечення порядку та запобігання російському втручання через лінію зіткнення. Проте в умовах стійкого перемир'я військово-цивільні адміністрації постають менш ефективними ніж місцеві ради та їх виконавчі органи в освоєнні коштів на життєзабезпечення та розвиток місцевих громад. Створення і діяльність ВЦА є необхідним рішенням, але в зоні активних або потенційних бойових дій.

Наразі інститут військово-цивільних адміністрацій потребує реформування. Законодавчо слід закріпити механізм громадського

контролю за діяльністю ВЦА, необхідно передбачити механізми впливу місцевих громад на вибір глави та ключових співробітників військово-цивільних адміністрацій, а також дати можливість оцінювати компетенції та рівень доброчесності претендентів.

Список використаних джерел:

1. Спокуса самодержавства: Військово-цивільні адміністрації в підконтрольних територіях поблизу лінії розмежування URL: <https://civicmonitoring.org/the-temptation-of-autocracy-military-civil-administrations-in-the-government-controlled-territories-in-the-vicinity-of-the-contact-line/>
2. Аналіз проблем економічного розвитку Донецької та Луганської областей URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/UA2002-Diagnostic-report-on-the-current-state-of-Donbas-February-2021.pdf>
3. Про Військово-цивільні адміністрації: Закон України №141-VIII від 03.02.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text>
4. Війна і права людини – Дослідження Української Гельсінської спілки з прав людини URL: <https://helsinki.org.ua/>

*Міга Володимира Казимирівна
кандидат економічних наук,
Прикарпатський інститут
ім. М. Грушевського
ПрАТ «ВНЗ «МАУП»»*

БЕНЧМАРКІНГ – СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИКИ КРИЗИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Бенчмаркінг - оснований на регулярному моніторингу систематичний процес пошуку, вивчення, оцінки і розвитку найкращих з відомих за якістю процесів і методів управління підприємством з метою удосконалення реальної ефективності ведення бізнесу. Фактично бенчмаркінг - це альтернативний метод стратегічного планування, у якому завдання визначаються не від досягнутого, а на основі аналізу показників конкурентів. Технологія бенчмаркінгу об'єднує в єдину систему розробку стратегії, галузевий аналіз і аналіз конкурентів. На основі результатів бенчмаркінгу розробляється антикризова стратегія фірми, тобто бенчмаркінг можна розглядати як один з найважливіших елементів механізму антикризового управління. Мова йде про формування нових процесів усередині організації, які не відносяться до основних або

допоміжних, здійснюючи які співробітники підприємства створюють більш досконалі способи ведення бізнесу, що дозволяють повніше задовольняти запита зовнішніх і внутрішніх споживачів, ефективніше використовувати ресурси, підсилюючи власну конкурентоспроможність і здатність протистояти кризовим процесам [2]. Ефективне застосування методу бенчмаркінгу повинно сприяти виходу підприємства з кризи, зростанню прибутковості та ліквідності, створенню корисної конкуренції та задоволенню потреб споживачів продукції. Мета бенчмаркінгу полягає в тому, щоб достовірно встановити ймовірність успіху діяльності досліджуваного підприємства шляхом виявлення його слабких сторін і розроблення пропозицій щодо їх усунення. Іншими словами, проведення бенчмаркінгу допомагає знайти відповідь на питання: чому інші працюють успішніше, ніж ми? Саме тому бенчмаркінг є необхідним елементом антикризового управління і являє собою систематичну спрямовану на пошук, оцінку й навчання на кращих прикладах, незалежно їхнього розміру, сфери бізнесу й географічного положення (рис.1).

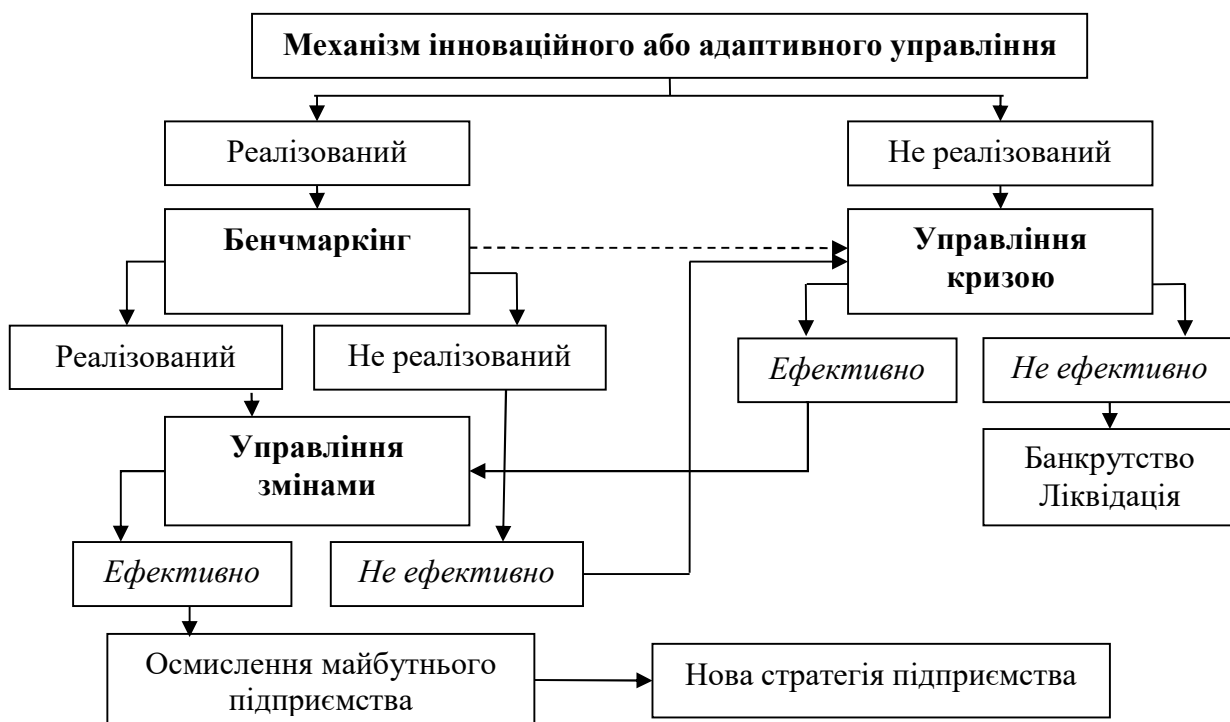

Рис.1. Бенчмаркінг в антикризовому управлінні

Бенчмаркінг не можна розглядати як одноразовий захід, це безперервний процес, тому що вимоги споживачів постійно змінюються, й характеристики роботи компаній-конкурентів. Відповідно еталони, порівняно з якими проводиться бенчмаркінг, також міняються, і тільки безперервний бенчмаркінг здатний допомогти компанії швидше

дiзнаватися про всi новациi й вигiдно застосовувати їх на практицi. У Японiї, США й iнших країнах програми бенчмаркінгу розвиваються при державній підтримцi. Вважається, що завдяки такому обміну досвідом виграє економіка країни в цілому. Водночас, класичним прикладом бенчмаркінгу є метод радянського iнженера Ф. Ковальова, який передбачає проектування раціональних виробничих процесiв на підставі порiвняння традиційних способiв їхнього виконання зi способами, пропонуваними кращими працівниками. Метод Ф. Ковальова включає такий алгоритм: 1) для дослідження вибирають найбільш трудомісткі й при цьому досить розповсюджені операції; 2) на основі статистичних даних визначають працівників, що найбільше успішно виконують операції; 3) проводять хронометричні спостереження за цими працівниками; 4) формують нові, більш раціональні робочі процеси, включаючи в них кращі прийоми праці; 5) складають технологічні iнструкції на нові робочі процеси; 6) розробляють і впроваджують організаційно-технічні заходи на всiх робочих місцях, де виконуються дані операції (наприклад, заміна iнструментiв, реорганізація робочих місць, зміна способу подачі матеріалів, виключення зайвих рухів і т. п.); 7) проводять навчання всiх працівників, починаючи із групи передовиків, iншому технологічному процесу, для освоєння якого встановлюється певний строк, після чого цілком обґрунтовано вводиться більш жорстка трудова норма [3].

Натомість iснують негативні бар'єри використання бенчмаркінгу в Україні: непрозорість середовища перебування підприємств; недоступність відкритої iнформації для порiвняння й обміну досвідом; нерозвиненість iнфраструктури бенчмаркінгу в Україні; превентивна закритість компаній і власний комплекс "засекреченості"; iснуючі системи фінансового обліку компанії й оподаткування не завжди дозволяють отримати реальні дані про ті чи iнші показники; відсутність програм бенчмаркінгу, які фінансуються державою. Застосування методiв «best practice» (передача передового досвіду) та «bench marking» (порiвняння з показниками iншого підприємства) сприяють зниженню ризиків, скороченню часових і фінансових витрат, пов'язаних з отриманням власного досвіду через експериментування та дозволяють створювати команду внутрішніх консультантів у структурі контролінгу, напрацьовувати власний досвід. Визначаючи ефект, що може забезпечити бенчмаркінг, варто мати на увазі, що ніколи й ніким не піддавався сумніву факт вигiдності обміну досвідом і його вивчення. Правда не слід забувати, що "перехресне опилення" плідне не для будь-якого підприємства. Тому необхідність проведення бенчмаркінгу повинна бути доведена. Таким чином, користь бенчмаркінгу полягає в тому, що виробничі і маркетингові функції стають найбільш керованими, коли досліджуються і

впроваджуються на своєму підприємстві кращі методи та технології інших, сторонніх підприємств чи галузей. Це може сприяти створенню прибуткового підприємництва з високою економічністю, корисної конкуренції та задоволенню потреб покупців. Бенчмаркінгове дослідження зазвичай триває біля шести місяців. Керівники, що ініціюють бенчмаркінг, повинні усвідомлювати, що більш короткого шляху немає. Якщо потрібні швидкі зміни краще вибрати інший спосіб. Для отримання ефекту необхідно зробити його інтегральною частиною процесу інновацій і удосконалення бізнесу. Використання бенчмаркінгу дає можливість підвищити якість продукції та знизити витрати на її виробництво, що призведе до здобуття підприємством конкурентних переваг. Успіх проекту бенчмаркінгу полягає в суворому дотриманні послідовності процесу еталонного зіставлення. Проведення бенчмаркінгу, здійснюється у декілька етапів:

1. *Визначається об'єкт бенчмаркінгу.* Об'єктами бенчмаркінгу можуть бути; методи, процеси, технології, якісні параметри продукції, показники фінансово-господарської діяльності підприємств (структурних підрозділів).

Досліджуючи виробничі процеси, методи чи технології виробництва і збуту продукції, головну увагу приділяють пошуку резервів зниження витрат виробництва та підвищенню конкурентоспроможності продукції.

2. *Вибір партнера по бенчмаркінгу.* Необхідно встановити, яким буде бенчмаркінг - зовнішнім або внутрішнім; провести пошук підприємств, які є еталонними; установити контакти із цими підприємствами; сформулювати критерії, за якими буде проводитися оцінка й аналіз. Підприємства-партнери повинні бути не тільки першокласними самі по собі, але й повинні мати по можливості високий рівень порівнянності із власною компанією,

3. *Пошук інформації.* Необхідно зібрати інформацію про своє підприємство й партнерів по бенчмаркінгу. Для цього використовуються як первинні, так і вторинні дані. Отримана інформація повинна бути всебічно перевірена. Джерелами інформації є: фінансові звіти, журнали, книги, бази інших, ділові зв'язки; консалтингові компанії, спеціалізовані конференції, і семінари, ярмарки; союзи, дослідницькі установи, фахівці, маркетингові клуби, співробітники різних комісій, участь у наглядацьких радах.

4. *Аналіз оцінки розходжень в ефективності,* виявленні причин свого відставання, досвіду, який можна використати в себе. Цей крок висуває найвищі вимоги до творчих й аналітичних здібностей експертів, що беруть участь у процесі аналізу переваги.

5. *Впровадження в життя розроблених можливостей поліпшення й подальший розвиток організації підприємства,* щоб протистояти

викликам, які очікуються в майбутньому.

6. *Контроль за процесом* при впровадженні результатів аналізу відбувається у двох площинах. По-перше, можна стежити за розвитком установлених оціночних показників результатів роботи підприємств. По-друге, необхідно перевіряти досягнення проміжних цілей і дотримання планів з ресурсів і строків.

Таким чином, бенчмаркінг можна розглядати як один з найважливіших елементів механізму антикризового управління. Бенчмаркінговий підхід призводить до істотної зміни процесів на підприємстві. На основі результатів бенчмаркінгу розробляється антикризова стратегія фірми. Мова йде про формування нових процесів усередині організації, які не відносяться до основних або допоміжних, здійснюючи які співробітники підприємства створюють більш досконалі способи ведення бізнесу, що дозволяють повніше задовольняти запити зовнішніх і внутрішніх споживачів, ефективніше використовувати ресурси, підсилюючи власну конкурентоспроможність і здатність протистояти кризовим процесам. Ефективне застосування бенчмаркінгу під час санації повинно сприяти виходу підприємства з зростання прибутковості та ліквідності, створенню корисної конкуренції задоволенню потреб споживачів продукції.

Література:

1. Камнева, А. В. Антикризове управління підприємством [Текст] : навч. посіб. / А. В. Камнева, Т. Ю. Можевенко ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т". - Харків : ХАІ, 2015. - 83 с.
2. Линник, О. І. Антикризове управління на вітчизняних та закордонних підприємствах: теорія, діагностика кризового стану, соціально-економічні аспекти управління[Текст] : монографія / О. І. Линник, Р. Ф. Смоловик, І. А. Юр'єва ; Нац. техн. ун-т "Харк. політехн. ін-т". - Х. : Підручник НТУ "ХПІ", 2013. - 543 с.
3. Прогнозування розвитку територій: бенчмаркінг : навчальні посібники / [К.М. Бліщук ... [та ін.] ; Національна академія державного управління при Президентові України]. Київ : К.І.С., 2014.-117 с.
4. Савчук Л. М. Діагностика фінансового забезпечення в процесі управління підприємством. Дніпропетровськ : Зоря, 2016. -128с.
5. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посібник К. : КНЕУ, 2017.- 412 с.

*Паутов Владислав Сергійович
студент, Харківський
національний університет
імені В.Н. Каразіна*

ФОРМИ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ПЕРЕГОВОРИ, ЗБОРИ

Форми ділової комунікації: переговори, ділові наради.

Ділові переговори – форма спілкування, що дозволяє досягти взаємної вигоди між сторонами. Нині переговори здебільшого відбуваються: живою та онлайн.

Організація ділових переговорів:

1. Визначити час – найчастіше переговори відбуваються з вівторка, середа, четвер у розпал робочого тижня. Час підбирають обоюдно, як правило, ініціатор переговорів повинен запропонувати першим часом, найчастіше за годину після обіду, коли думки про їжу не відволікають від вирішення питань.

2. Вибір місця – найчастіше узгоджується між учасниками, Рекомендовані місця: коворкінг центр, комфортний офіс з переговорною, тихий заклад, де немає більшого скупчення людей.

3. Кількість учасників – формується відповідно до компетентності співробітників аналізованих питань.

Підготовка у спілкуванні:

- Уточнити як правильно вимовлятися компанія, якщо вона іноземна.
- розпочати обговорення з деталей угоди.

Один із найефективніших методів запровадження переговорів – правило 20/40:

- Максимально питань на зустрічі, щоб використати час ефективно.
- 20 хвилин – розповідати про свій продукт на презентації.
- 40 хвилин – спілкування на зустрічі виявляючи його потреби.
- Розмовляти на початку зустрічі!

Оцінка після зустрічі Методологія MEDDIC

• M (metrics) – метрики або оцифровані результати, яких з вашою допомогою сподівається досягти клієнт.

• E (economic buyer) – хто ухвалює фінальне рішення.

• D (decision process) – як відбувається процес вибору підрядника.

• D (decision criteria) – які критерії ухвалення рішення.

• I (identify pain) – які проблеми у клієнта, які ви плануєте вирішити.

• C (champion) – хто буде вашим чемпіоном і разом з вами рухатиме угоду вперед.

Коротко описав, як потрібно правильно підготуватися до переговорів, як правильно і успішно їх провести.

Ділові збори - це можливість донести до всіх відділів потрібну інформацію, отримати зворотний зв'язок і на основі отриманої інформації скласти план подальших дій компанії.

Класифікація ділових зборів:

1. Інструктивні – основна мета, передача необхідної інформації від ТОП менеджера до персоналу для максимально оперативного виконання. Найчастіше вони відбуваються на початку робочого дня, щоб донести всі зміни персоналу, який стався останнім часом. Потім переходять до оперативної наради.

2. Оперативні – основна мета, передача інформації про стан справ. Тут уже персонал дає зворотний зв'язок ТОП менеджерам компанії. Учасники звітують перед керівництвом про результати минулого дня та плани на сьогоднішній день. Такі наради відбуваються регулярно перед робочим днем.

3. Проблемні – основна мета, пошук оптимальних рішень у тій чи іншій проблеми у стислий термін

Ефективно рішення можна отримати, якщо звернути увагу на основні способи:

- Вислухати кожну пропозицію на базі обговорення щодо вирішення ситуації.

- Вибір оптимального рішення з двох чи кількох підготовлених варіантів

- Ухвалення рішення, знайденого співробітником компанії ще до засідання.

*Полегенько Поліна Максимівна
здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний
університет*

*Науковий керівник: Бондаренко
Світлана Анатоліївна,
доктор економічних наук,
професор кафедри економіки та
бізнес-технологій, Національний
авіаційний університет*

ВЗАЄМОДІЯ БІЗНЕСУ З ОРГАНАМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Одним із головних завдань держави є різною мірою і в різних формах контроль виконання своїх зобов'язань перед населенням країни в соціальній сфері. Взаємодія бізнесу і влади відображає інтереси суспільства і є найважливішим чинником сталого розвитку країни. Сучасний етап соціально-економічного розвитку України

характеризується недостатньою ефективністю системи зв'язків бізнесу з владою, яка поки що не дає змоги ефективно реалізовувати свої функції суб'єктам взаємодії і негативно позначається на вирішенні економічних проблем суспільства .

Залучення підприємницьких структур до співпраці з державою постійно стикається з серйозними проблемами, які, насамперед, проявляються в: недоліках правової бази, що визначає права та відповідальність сторін; недосконалості форм і методів реалізації партнерських відносин; відсутності конкурентних умов для ефективного співробітництва; нерозвиненості інвестиційного та інноваційного середовищ тощо [1] .

На сьогоднішній день в у зв'язку з економічними частинами угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом, велику роль відіграють відповідні реформи які проводяться в Україні, з метою поліпшення економічного розвитку та зміцнення відповідних зв'язків. В першу чергу акцент ставиться на гармонізації регуляторного середовища України з відповідними правилами та нормами Європейського Союзу.

Звідси і впливає модернізація виробництва відповідно до нових правил, що вимагає додаткових інвестицій, не кожен підприємець фінансово здатний на це, однак навіть не зважаючи на перехідний період в економіці необхідно мати стале підґрунтя для розвитку бізнесу в Україні.

Починаючи з моменту активної інтеграції України до Європейського Союзу, більшість реформаторських зусиль у галузі спрямовується на дерегуляцію системи технічного регулювання, здійснюються кроки у напрямку адаптації українських стандартів до європейських, прийнято та внесено зміни у ряд законів серед яких основним є Закон України «Про стандартизацію».

Відповідно до статті 8 Закону України «Про стандартизацію» суб'єктами стандартизації є:

- 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації;
- 2) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері стандартизації;
- 3) національний орган стандартизації;
- 4) технічні комітети стандартизації;
- 5) підприємства, установи та організації, що здійснюють стандартизацію [2].

Необхідно взяти до уваги вироблену практику Європейського Союзу, у якому «виробництвом стандартів» займається бізнес, що дозволяє швидше виводити продукцію на ринок. Держава ніколи не встигатиме за розвитком новітніх технологій, постійно буде призводити

до певного відставання у виробленні відповідних стандартів, що призведе до втрати опорної позиції на світовому ринку.

Саме тому, необхідно забезпечити участь у міжнародних та європейських організаціях зі стандартизації та участь технічних комітетів стандартизації національного органу стандартизації України у роботі відповідних технічних комітетів стандартизації цих організацій, задля спроможності реалізації відповідних проектів, які мають на меті покращення економічного становища України, утримання позицій на світовому ринку [3].

Вагоме значення відіграє співпраця України із відповідними партнерами - торговельними партнерами шляхом укладення та реалізації відповідних угод та програм про співпрацю. Необхідність подолання технічних бар'єрів у торгівлі зумовлене укладанням та реалізацією угод у сфері технічного регулювання, стандартизації та метрології між відповідними органами України та органами інших країн.

Нещодавно у Мінекономіки було представлено заключний звіт щодо готовності інфраструктури якості України до укладення Угоди Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products (далі – АСАА), так званого «промислового безвізу». В свою чергу укладення даної угоди полегшить торгівлю промисловими товарами та призведе до зростання іміджу продукції made in Ukraine. За відсутності швидкої перспективи укладання угоди АСАА, гармонізовані процедури та вимоги виявляються надто обтяжливими, особливо для імпортерів [4].

Отже, необхідність взаємодії бізнесу з органами стандартизації на етапі Європейської інтеграції займає провідне місце в розвитку економічних відносин в країні в цілому. Забезпечення нормативною базою регулювання економічних відносин та проведення відповідних реформ матимуть позитивну динаміку та забезпечуватимуть імперативних характер, що буде проявлятися у певних зобов'язаннях між суб'єктами підприємства та уповноваженими органами. Вагомим і є факт вигідного географічного розташування України, через яку проходять економічні коридори, що ведуть до світового ринку торгівлі. Незважаючи на те що Україна не має достатньо стабільних позицій на світовому ринку послуг, вона має достатньо партнерів, намагається стрімко пристосуватися до євроінтеграційних умов.

Список використаних джерел:

1. Мостепанюк А.В. Економічні механізми співпраці держави та бізнесу за умов ринкових перетворень. *Економіка. Управління. Інновації*. 2011. № 1(5). URL : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2011_1/11mavyrp.pdf (дата звернення: 06.12.2021 р.).

2. Про стандартизацію: Закон України редакція від 05.06.2014 №2408-III
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> (дата звернення: 06.12.2021 р.).
3. В Україні розпочала роботу попередня оціночна місія ЄС щодо укладання Угоди АСАА ("Промисловий безвіз"). URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrayini-rozpochala-robotu-poperednya-osinchna-misiya-yes-shchodo-ukladannya-ugodi-asaa-promisloviy-bezviz> (дата звернення: 06.12.2021 р.).
4. Угода АСАА: Інтеграція України ДО ринку промислових товарів ЄС, 2019. URL : https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Ugoda-ACCA_integratsia-Ukrainy-do-rynku-promyslovykh-tovariv-EU_ua_2019.pdf (дата звернення: 06.12.2021 р.).

*Халєєва Марія Вячеславівна
студент, Харківський
національний університет
імені В.Н. Каразіна*

*Науковий керівник:
Петряєв Олексій Олександрович
кандидат економічних наук,
доцент, Харківський
національний університет
імені В.Н. Каразіна*

КАНАЛИ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У БІЗНЕСІ

Обмін інформацією включений в усі види діяльності та функціонування організацій. Канали комунікації мають великий потенціал для формування іміджу бренду бізнесу. Вони також можуть рекламувати цінну пропозицію, підвищувати конверсії та створювати високу обізнаність. Бізнес може досягти цих результатів лише тоді, коли його спілкування зрозуміле. Використання неправильного каналу може затьмарити головний посил бренду. Будь-яке зусилля, спрямоване на розвиток організації, має перш за все враховувати людський компонент його розвитку, а налагодження ефективного спілкування є єдиним способом.

Головна ціль даної статті – це виділити основні канали комунікації у бізнесі, розібрати їх негативні та позитивні сторони та вибрати найефективніші з них.

Дослідження процесу управління комунікаціями в організаціях та їх налагодження виконані в працях багатьох як закордонних, так і вітчизняних учених. Зокрема, над цим питанням працювали такі вчені, як Б.М. Андрушкін, В.М. Бебик, А.В. Дейнека, В.Г. Краля, О.Є. Кузьмін, Н.В. Мандрова, В.М. Орел, О.В. Поляруш, Л.Р. Прус, В.В. Стаднік, Н.О. Шпак, М.О. Самофалова.

Згідно з дослідженнями, проведеними в 1975 році, керівники від 50 до 90% усього часу витрачають на комунікації [2]. На перший погляд, це здається неймовірним, але якщо врахувати, що керівник займається цим, щоб реалізувати свої ролі у відносинах між особами, інформаційному обміні й процесах прийняття рішень, а також у плануванні, організації, мотивації й контролі, усе стає зрозумілим. Саме тому, що обмін інформацією вбудований у всі основні види управлінської діяльності.

Хоча загальноприйнятим є те, що комунікації мають велике значення для успіху організацій, опитування показали, що 73% американських, 63% англійських і 85% японських керівників вважають, що комунікації є головною перепорою на шляху досягнення ефективності їхніми організаціями [1]. Згідно ще одного опитування близько 250 тис. працівників 2000 найрізноманітніших компаній, обмін інформацією для них є однією з найскладніших проблем в організаціях. Ці опитування доводять, що неефективні комунікації — одна з основних сфер виникнення проблем.

Загальні внутрішні та зовнішні канали зв'язку для бізнесу.

Спілкування віч-на-віч.

Одним з найпоширеніших внутрішніх каналів комунікації є пряме спілкування обличчям до обличчя. Використовується цей словесний канал для поточних і потенційних співробітників, постачальників та інших акціонерів організації. За допомогою використання свого тону, мови тіла та виразу обличчя можна підтримати свій посил. При спілкуванні віч-на-віч людина має перевагу бачити реакцію аудиторії. Таким чином, вона може оцінити ефективність свого повідомлення та запитати зворотний зв'язок під час такої взаємодії.

Мобільні канали зв'язку.

Внутрішній і зовнішній мобільний зв'язок використовується для обміну швидкими думками та приватними повідомленнями [4]. Також можна використовувати мобільний телефон, щоб ділитися персоналізованими пропозиціями. Роздрібні продавці можуть надсилати користувачам push-повідомлення зі спеціальними пропозиціями або розпродажами. Ці повідомлення "точно вчасно" стимулюють роздрібні конверсії. Або, щоб надати команді конфіденційні дані, можна використовувати інструменти швидкого обміну повідомленнями, такі як

Slack або SMS. Це допоможе уникнути необхідності влаштовувати зустрічі віч-на-віч.

Цифрові канали зв'язку.

Цифрове спілкування належить до будь-якого типу каналу, який використовує цифрові технології. Це, наприклад, електронна пошта, соціальні мережі та веб сайти. Для розповсюдження повідомлень цифрові інструменти є простими та рентабельними. Крім того, вони дозволяють охопити широку аудиторію за короткий проміжок часу.

Соціальні мережі є прикладом неформального каналу. Це чудовий зовнішній маркетинговий канал, оскільки він допомагає клієнтам спілкуватися з брендами на людському рівні. Для компаній B2B LinkedIn є платформою соціальних мереж вибору. Також можна вважати Facebook і Twitter корисними каналами спілкування [6].

Також і співробітники, і клієнти покладаються на вебсайт як на посередника інформації. Багато компаній мають портали для перегляду внутрішніх комунікацій співробітників. Портали спілкування для співробітників є економічно ефективними та легко оновлюються. Вони також є чудовим єдиним джерелом інформації для вашої робочої сили.

Клієнти користуються веб сайтом, коли у них виникають запитання, потребують усунення несправностей або потрібна допомога з продуктом чи послугою. Можна створити кращий досвід, маючи на своєму веб сайті внутрішній блог, поширені запитання чи інші ресурси, чітко позначені та організовані.

Письмові комунікаційні канали.

Письмовий матеріал часто розглядається як офіційний канал комунікації. Комунікації можуть включати, наприклад, посібники для співробітників, інформаційні бюлетені та стрічки новин, політику та повідомлення. Багато компаній залишають письмові матеріали для критичної інформації, щоб заощадити на друку [3].

Аналізуючи канали зв'язку можна об'єднати їх у 3 основні групи: усне спілкування, письмове, цифрове. Розглянемо плюси та мінуси кожного з них.

Усне спілкування.

Плюси: налагоджувати стосунки та довіру; прискорити прийняття рішень завдяки негайному зворотному зв'язку.

Мінуси: спонтанний характер може призвести до нерозумних заяв; люди не можуть посилатися на повідомлення, коли воно сказане, якщо не буде зроблено запис.

Цифрове спілкування.

Плюси: миттєвий, глобальний і адаптований до кількох цілей.

Мінуси: технічні труднощі та хакерські атаки загрожують безпеці організацій та їх клієнтів/клієнтів.

Письмове спілкування.

Плюси: повідомлення можна переглянути на предмет точності; можна архівувати для довідки; можна вивчати. Підходить для юридичних і офіційних бізнес-функцій.

Мінуси: повідомлення статичне; відправник не отримує негайного зворотного зв'язку. Відправнику важко визначити, чи зрозумів одержувач.

По ефективності для зовнішнього зв'язку вище розглянуті канали можна розташувати так (по спаданню):

1. Спілкування віч-на-віч.

2. Цифрові канали зв'язку (відеоконференції).

3. Мобільні канали зв'язку.

4. Письмові комунікаційні канали (адресовані повідомлення).

5. Письмові комунікаційні канали (не адресовані повідомлення - масова пошта) [5].

Простіше кажучи, найкращий канал – це той, який найбільш ефективно доставляє повідомлення, щоб його розуміли так, як задумав відправник. Нюансові або емоційно насичені повідомлення вимагають насиченого середовища, тоді як прості, рутинні повідомлення не завжди потребують особистого контакту. Хороше правило полягає в тому, що чим емоційніший контекст повідомлення, тим багатшим має бути засіб передачі повідомлення.

Литература:

1. Важливість неформальних комунікацій в управлінні бізнесом. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/21.pdf (дата звернення: 10.12.2021).
2. Где общаться с клиентами. URL: <https://academyopen.ru/journal/252> (дата звернення: 10.12.2021).
3. Єжижанська Т.В. Корпоративні комунікації як стратегічний напрям діяльності організації. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Культура і соціальні комунікації. 2009. Вип. 1. С. 43–49.
4. Любченко Н.Л. Система комунікаційного менеджменту підприємства. Інноваційна економіка. 2013. № 10. С. 40–45.
5. Channels of Business Communication. URL: <https://courses.lumenlearning.com/wm-principlesofmanagement/chapter/channels-of-business-communication/> (дата звернення: 10.12.2021).
6. The Best Communication Channels for Businesses. URL: <https://www.meltwater.com/en/blog/best-communication-channels-for-businesses> (дата звернення: 11.12.2021).

*Донець Валентина Євгенівна
студентка магістратури,
Державний університет
«Житомирська політехніка»*

*Донець Андрій Олександрович
студент магістратури,
Державний університет
«Житомирська політехніка»*

*Науковий керівник: Тарасюк
Галина Миколаївна,
доктор економічних наук,
професор, Державний університет
«Житомирська політехніка»*

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОРГАНІЗАЦІЇ

Економічний розвиток суб'єктів ринкової економіки є можливим за умов адаптації їх внутрішнього середовища до зовнішнього середовища, яке має властивість якісно змінюватися. Системні структурні зміни, обумовлені динамічністю і складністю перетворень в державі і в світі, диктують необхідність комплексних змін економічної діяльності організацій, зміни в технологіях, що застосовуються, в методах управління, зміни вимог до компетенції та зацікавленості управлінців – все це можливе за умов удосконалення форм взаємодій із зовнішнім середовищем. Необхідність управління змінами в організації пов'язана також із невідповідністю процесу управління потребам середовища її функціонування. При цьому потрібно брати до уваги те, що зміни у будь-якому одному підрозділі організації, зазвичай, впливають на інші підрозділи і на організацію в цілому. Таким чином, причини змін вітчизняних організацій в сучасних умовах є чинниками внутрішнього та зовнішнього середовища.

Аналіз наведених змістовних трактувань поняття «розвиток підприємства» дає змогу виділити спільні риси щодо поглядів науковців на визначення досліджуваної категорії. Отже, можна виділити такі позиції щодо трактування поняття «розвиток підприємства».

Перша група вчених розглядає «розвиток підприємства» як сукупність змін, які відбуваються, адже саме вони приводять до трансформації якісного стану підприємства під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

Друга група науковців в основу свого бачення ставить системний підхід, що дозволяє трактувати розвиток як систему взаємодіючих підсистем. При цьому акцент ставиться на по-перше, динамічність цієї системи, а по-друге, на векторну спрямованість кількісних і якісних змін функціонування підприємства на досягнення визначених пріоритетів. Тобто таке трактування категорії «розвитку підприємства» визначає необхідність управління цими процесами, адже формування вектору кількісних і якісних змін має відповідати цілям підприємства.

Більшість науковців визначають розвиток підприємства з позиції процесного підходу як процес представлений послідовним переходом від одного стану підприємства « n » до іншого стану « $n+1$ » через сукупність проміжних станів за умови, що кожний наступний стан буде якісно іншим за попередній [1]. Згідно цього підходу розвиток підприємства відбувається завдяки послідовним і тривалим якісним і кількісним змінам. Контент-аналіз поняття «розвиток» довів, що його сутність визначається кількома змістовними властивостями, а саме: причинністю, швидкістю, спрямованістю і результатом. Виходячи з економічної сутності розвитку як динамічного процесу певних змін вважається доцільним застосування саме процесного підходу до його розгляду.

Узагальнення існуючих думок з приводу сутності розвитку підприємства та застосування базових засад процесного підходу дозволило уточнити його традиційне визначення: розвиток підприємства являє собою тривалий динамічний процес якісно-кількісних змін в діяльності підприємства, що трансформує його потенціал та забезпечує перехід до якісно іншого стану.

Література:

1. Тарасюк Г.М. Управління змінами в системі управління підприємством. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. 2010. №2(52). Т.2. С 287-291.

*Донець Роман Олександрович
студент магістратури,
Державний університет
«Житомирська політехніка»*

*Донець Юлія Олександрівна
студентка магістратури,
Державний університет
«Житомирська політехніка»*

*Науковий керівник: Тарасюк
Галина Миколаївна,
доктор економічних наук,
професор, Державний
університет «Житомирська
політехніка»*

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

У теорії стратегічного управління головним є поняття стратегії. Найчастіше стратегію ототожнюють з позиціонуванням на ринку, в тому числі заходів, що дозволяють посилити свої конкурентні позиції і збільшити свою частку на ринку, щоб боротися за завоювання нових ринків.

Концепція стратегічного управління ґрунтується на стратегічному мисленні і втілюється у характерних рисах, які залежать від таких чинників: галузева належність; розмір організації; тип виробництва, участь підприємства у поділі праці; виробничий потенціал та його характерні риси та особливості; наявність або відсутність науково-технічного потенціалу; рівень управління; рівень кваліфікації персоналу підприємства [1].

Вибрана стратегія визначає побудову системи стратегічного управління. Якщо такою стратегією є стратегія розвитку на основі диверсифікації діяльності підприємства на різних ринках з однаковою продукцією, управління буде побудовано за територіальною ознакою. У випадку фокусування на витратах система управління може взяти за основу принцип бюджетування, визначення полюсів витрат та прибутків.

При визначенні стратегії останнім часом виникає питання політики підприємства та його філософії, які вважаються тісно пов'язаними із місією підприємства. Філософія підприємства включає основні принципові положення, які визначають напрями його діяльності, серед яких основними є такі: уявлення про зміст підприємницької діяльності;

ставлення менеджерів до учасників підприємницької діяльності, зокрема їх готовність відповідати за працівників підприємства та вкладників капіталу.

З позиції теорії прийняття управлінського рішення підходить до визначення сутності стратегічного управління К. Ендрю, який пропонує цю категорію розглядати як єдність, узгодженість та внутрішню послідовність стратегічних рішень компанії, що визначають її місце в навколишньому середовищі і забезпечують фірмі індивідуальність, можливість мобілізувати зусилля для досягнення успіху на ринку [2].

Отже, стратегічне управління підприємством може виступати системою, на вході якої показані елементи, зміст яких відповідає на запитання «Що ми маємо?», далі виділено процес трансформації, в ході якого відповідаємо на запитання «Яким чином досягти бажаного результату?», а вже на виході і є елемент, змістове наповнення якого сконцентровано на відповіді «Що ми хочемо отримати в результаті дії системи?». Ефективність стратегічного управління буде відображати стійкість процесів перетворення вхідних компонентів в процесі реалізації стратегічної мети, що дозволяє визначати категорію ефективності як функціональний критерій стану системи стратегічного управління.

Література:

1. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент : підручник / О. М. Сумець ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. – Харків : ХНУВС, 2021. – 208 с.
2. Ефективність стратегічного управління підприємствами: сучасні проблеми та перспективи їх вирішення: монографія / Мікловда В.П., Брітченко І.Г., Кубіній Н.Ю., Дідович Ю.О. - Полтава: ПУЕТ, 2013. - 218с.

*Махенько Аліна Олександрівна
студентка магістратури,
Черкаський національний
університет імені Богдана
Хмельницького*

СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Постановка проблеми Одним з основних умов досягнення стабілізації економічної ситуації в Україні є розвиток інноваційно-

орієнтованої економіки. При цьому важлива роль в інтенсифікації інноваційних процесів належить суб'єктам господарювання, які володіють ініціативністю, гнучкістю, здатністю швидко пристосовуватися до нових вимог ринку і можуть забезпечити більш результативне освоєння і випуск інноваційної продукції.

Однак в сучасних умовах розвитку української економіки, при недостатньо розвиненій інфраструктурі підтримки, підприємства не можуть робити істотний вплив на інноваційну активність економіки. В даний час питома вага інноваційних товарів, робіт, послуг суб'єктів господарювання в загальному обсязі становить близько 2%, а питома вага підприємств, що здійснюють розробку та впровадження технологічних інновацій, в загальному обсязі не перевищує 4 %. Тому особливого значення набуває вирішення проблеми інноваційного менеджменту підприємств, що зумовлює актуальність даної теми.

Теоретичні й практичні аспекти інноваційного менеджменту підприємства знайшли відображення в наукових працях І. Агафонової, В. Альгіна, Т. Васильєвої, С. Валдайцева, С. Ілляшенка, С. Козьменка, М. Лапусти, В. Мединського, та інших. Проте аспекти проблем стратегій менеджменту інноваційної діяльності досліджено недостатньо оскільки підприємницька діяльність з іноземними інвестиціями особливо схильна до впливу ризиків, пов'язаних із нестабільністю економічних умов, змінами в політичній ситуації, складними відносинами між підприємствами та споживачами, форс-мажорними обставинами тощо.

Уперше термін «інновація» був введений у науковий обіг австрійським економістом Й. Шумпетером, який створив цілісну інноваційну теорію. Він зазначає, що інновація є головним джерелом прибутку: «Без розвитку немає прибутку, без прибутку немає розвитку». Таким чином, прибуток виникає з інновації, і вона, у свою чергу, спонукає підприємця вводити все нові й нові інновації і дає йому для цього необхідні кошти».

Термін «інновація» став широко використовуватися в українській економіці як самостійно, так і для визначення таких споріднених понять, як «інноваційна діяльність», «інноваційний процес», «інноваційне рішення» тощо [6, 109].

Суть інновації виявляється в її функціях, які відображають її призначення в економічній системі держави і її роль у господарському процесі:

1. Відтворювальна інновація є важливим джерелом фінансування розширеного відтворення. Сенс функції полягає в отриманні прибутку від інновації і використанні її як джерела фінансових ресурсів.

2. Інвестиційна. Прибуток, отриманий за рахунок реалізації інновації, може використовуватися по різних напрямках, у тому числі і як капітал. Цей капітал може прямувати на фінансування нового виду інновацій. Таким чином, використання прибутку від інновації для інвестування складає зміст інвестиційної функції інновації.

3. Стимулююча. Отримання підприємцем прибутку за рахунок реалізації служить стимулом для впровадження нових інновацій; спонукає постійно вивчати попит, удосконалювати організацію маркетингової діяльності, застосовувати сучасні методи управління фінансами. Всі разом це складає зміст стимулюючої функції інновації [2, 31].

Інноваційний менеджмент та механізм здійснення інвестиційної діяльності буде успішним лише в тому випадку, якщо це забезпечить стабільність розвитку підприємства з іноземними інвестиціями в економічному середовищі, яке наразі динамічно змінюється [4].

Початком формування механізму інноваційного менеджменту є конкретні об'єкти та суб'єкти управління. Суб'єктами управління (організаторами виробництва) можуть бути державні органи, підприємства, фізичні та юридичні особи, які мають можливість здійснювати інноваційно-інвестиційну діяльність, приймати відповідні рішення та брати участь у процесі виробництва. Об'єктами контролю є відносини, що виникають у процесі інноваційно-інвестиційної діяльності, які стають суб'єктами економіки [1].

Формування стратегічного інноваційного менеджменту компанії потребує розуміння особливостей інноваційної стратегії, системи факторів, що на неї впливають, чіткого усвідомлення її місця і ролі у реалізації загальної стратегії підприємства. Водночас, хід розвитку кожного підприємства строго індивідуальний, а отже, кожне підприємство володіє індивідуальним набором ресурсів, не можна не враховувати вплив, який здійснює існуючий ресурсний набір на вибір стратегії підприємства [2].

З огляду на ці вимоги формування стратегії інноваційного менеджменту підприємства слід здійснювати на основі таких принципів: переважання стратегічної спрямованості, орієнтація на потреби ринку, цілеспрямованість, комплексність, планомірність, інформаційна забезпеченість [5, 147]

Таким чином, в умовах сучасних економічних трансформацій інновації все більше набувають комерційного значення та стають економічною необхідністю, зумовленою потребами ринку. Створення сприятливих умов для розвитку та підвищення ефективності наукової й інноваційної діяльності є пріоритетним завданням державної науково-

технічної та інноваційної політики розвинених країн світу. Адже інновації визначають рівень розвитку науки та техніки і, в кінцевому результаті – розвиток економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Бубенко П. Т. Конспект лекцій з курсу «Інноваційний розвиток підприємства» (для студентів денної та заочної форм навчання освітнього рівня магістр спеціальностей 051 – Економіка. Економіка підприємства і 071 – Облік і оподаткування. Облік і аудит) / П. Т. Бубенко, М. С. Владимірова; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 138 с.
2. Волобуєв Г.С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств / Г.С. Волобуєв // Економічний вісник Донбасу. — 2016. — № 3 (45). — С. 213–217.
3. Волова О. В. Інноваційна діяльність підприємства як основа його стабільного та безпечного розвитку / О. В. Волова, Є. О. Діденко // Формування ринкових відносин в Україні. – К. : НДЕІ, 2014. – № 11 (162). – С. 77-82.
4. Ганущак-Єфіменко Л. М. Концептуальні основи управління розвитком інноваційно-активних підприємств [Електронний ресурс] / Л. М. Ганущак-Єфіменко // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2010. – Вип. 53. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/avpch/En/2010_53/Ganushch
5. Файчук О.М. Інноваційний процес як рушійна сила економічного зростання / О.М. Файчук, О.В. Файчук // Бізнес Інформ. – 2013. – № 10. – С. 66–70.
6. Федулова Л.І. Підходи до оцінки рівня готовності підприємства щодо інноваційного розвитку // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Економіка. – 2011. – № 124/125. – С. 36-40

*Пазюра Наталія Вячеславівна
здобувач вищої освіти,
Національний технічний
університет України
«Київський політехнічний
інститут імені Ігоря
Сікорського»*

*Воржасова Юлія Петрівна
кандидат економічних наук,
доцент, Національний технічний
університет України «Київський
політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»*

МЕНЕДЖМЕНТ 2021 РОКУ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Пандемія відобразилась на всіх сферах людського життя. Бізнес-середовище не виняток – воно зазнало багатьох змін: як позитивних, так і негативних. Насамперед, нестабільність соціально-економічної ситуації зумовила низку трансформацій, які створили для менеджерів нові виклики та завдання.

Дистанційна робота та технології. Дистанційна робота для багатьох стала нормою організації праці, однак не всі і не відразу змогли адаптуватися до нових викликів. Першорядним для кожного підприємства стало питання, чи готове воно успішно організувати свою роботу в онлайн-режимі і чи має для цього достатньо ресурсів. Друге питання, яке постало перед менеджерами, полягало в тому, щоб усі співробітники мали необхідні умови для повноцінного виконання своїх обов'язків, зокрема належне технічне забезпечення та доступ до потрібної інформації.

Продуктивність. В умовах дистанційної роботи особливої актуальності набув контроль продуктивності праці підлеглих та в разі потреби створення нових способів його здійснення. Для вирішення цієї проблеми оптимальним стало використання спеціальних інструментів, які зазвичай існують у вигляді додатків та інтернет-платформ.

Здоров'я підлеглих. Здоров'я людини завжди було однією з найголовніших її цінностей, а в часи пандемії питання його збереження набуло особливого значення. Інвестиція у підтримку здоров'я співробітників може вважатись не лише проявом матеріальної, але й нематеріальної мотивації, адже дарує підлеглим відчуття безпеки та своєї важливості у компанії.

Фінанси та працевлаштування. Фінансові труднощі та втрата роботи були поширеними явищами у 2020 р., що лишились актуальними і в наступному. Менеджерам варто взяти до уваги питання, як саме

компанія може підтримати співробітників у час нестабільності та невизначеності (як фінансово, так і морально). Особливого значення у таких ситуаціях набуває прогнозування, зокрема шляхом аналізу стану галузі прорахувати всі можливі ризики як для підприємства, так і самих співробітників. Хоча це не дає змоги мати точну інформацію щодо майбутнього, але може допомогти у визначенні потенційних проблем та способів їх вирішення.

Діджиталізація набирає обертів. Менеджери все частіше зіштовхуються з потребою удосконалення програмного забезпечення. При цьому їм необхідно розуміти, що для ухвалення правильного рішення слід акцентувати увагу на основних потребах підприємства. Варто обирати такі платформи і програми, які задовольнятимуть і компанію, і клієнтів.

У сучасному світі потрібно прийняти той факт, що світ мінливий. Це допоможе як втримати баланс у ситуації нестабільності, так і знайти можливості для подолання всіляких викликів та в майбутньому досягти успіхів. Аналіз проблем 2021 року стане першим кроком до готовності менеджерів до можливих непрогнозованих ситуацій.

Література:

1. Top Business Challenges and HR Trends to Help You Run Your Business Effectively in 2021: веб-сайт. URL: <https://business.tutsplus.com/articles/business-challenges-and-hr-trends--cms-36386> (дата звернення : 16.12.2021).
2. The top 15 challenges facing today's managers (and what to do about them) : веб-сайт. URL: <https://www.growthengineering.co.uk/challenges-facing-managers-today/#tracking-team-productivity> (дата звернення : 16.12.2021).

*Тєшева Лариса Василівна
доктор економічних наук, доцент,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

*Хтомінська Владислава
Олександрівна, здобувач вищої
освіти економічного факультету,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

КОНЦЕПЦІЯ TALANT MANAGEMENT ЯК КАТАЛІЗАТОР РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У сучасному світі глобалізаційних процесів, зважаючи на щоденні технологічні, економічні, наукові досягнення, змінюються уявлення про робітників. Із появою інноваційних підходів до управління на перший план виходять питання раціонального підбору персоналу та його

мотивування і розвиток. Виникає загальна потреба до інвестування у людський капітал - сукупність навичок, знань, досвіду людей та їх економічна цінність й відповідність сучасним потребам суспільства.

Практика підприємств ілюструє необхідність пошуку талановитих спеціалістів як чинників переваги організації на ринку та побудову престижного іміджу підприємства. Тенденція до управління талановитими кадрами отримала свою назву «Talent Management». Термін «Talent Management» пов'язаний з таким явищем як «війна за таланти» - конкурентне середовище, що формується компаніями, які прагнуть залучити та утримати талановитих працівників.

Управління талантами є не просто пошуком талановитих людей, а і раціональною моделлю використання їхніх навичок та умінь, які у кінцевому результаті принесуть колосальний успіх компанії. Головне, що дана концепція має на меті залучення, утримання, а головне – розвиток кращих співробітників і кандидатів на ринку.

Розглянемо ключові фактори, що вплинули на формування вищевказаної тенденції. По-перше, це поява інноваційних поглядів у різноманітних сферах виробництва. По-друге, нове прогресивне покоління, яке міркує у розріз зі «старими» усталеними поняттями попередніх поколінь. І по-третє, загальна потреба у талановитих прогресивних кадрах, що необхідні для ефективної роботи підприємств.

Існує декілька стратегій управління талантами:

1. Надання культурної відповідності кандидата. Декілька способів, що допоможуть оцінити: - мовлення; -тон; - особисті цінності.

2. Навчання бути коучем. Наставництво необхідне, щоб ваші співробітники були максимально залучені до робочого процесу та виконували певні завдання з жагою до підвищення ефективності праці.

3. Забезпечення можливості безперервного потоку навчання та розвитку. Таким чином можна розкрити потенціал працівників та, можливо, знайти у них нові таланти.

4. Використання заохочень. Дана тенденція відіграє велику роль у створенні приємної атмосфери у колективі.

5. Розвиток чесного кар'єрного росту. Забезпечте співробітникам можливості безперервного росту, саме так ви досягнете найкращої ефективності.

Слід також звернути увагу на здібність до навчання. Недостатньо тільки мати певний набір якостей, важливо вміти їх розвивати і примножувати.

Повернемося до ключового питання – створення системи управління талантами, яка має на меті стати каталізатором успішного розвитку будь-якої сучасної організації. Взагалі, не існує чіткої структури побудови

даної системи, бо кожна компанія повинна враховувати специфіку своєї сфери. Але ми виокремили спільні особливості.

По-перше, необхідно зайнятися залученням спеціалістів з розвиненим потенціалом. Для цього менеджери мають майстерно володіти інструментами маркетингу, які створюють позитивний імідж організації. По-друге, треба чітко визначити цілі та бізнес-стратегії для завдань, які керівництво буде готове надати спеціалістам. Третє – розвиток. Концепція Talent Management має враховувати аспект постійного навчання та розвиток можливостей талановитих працівників для здобуття найкращих результатів і створення конкурентного іміджу компанії на ринку. Цьому сприяють різноманітні тренінги, курси з підвищення кваліфікації, наставництво більш досвідчених робітників тощо. Цей пункт також може посприяти утриманню спеціалістів у компанії, а також може стати певною мотивацією до ефективного розподілу ресурсів на користь організації. І останнє – це ясність місця фахівця у системі компанії. Коли працівник буде чітко бачити своє призначення та шлях просування по кар'єрним сходам його раціональність та ефективність буде тільки примножуватися.

Але навіть у прогресивній стратегії управління талантами є свої слабкі сторони, які не завжди виходить вдало контролювати та виконувати:

- необхідність створення особливих умов для мотивації та розвитку спеціалістів;
- невідповідність між характерами членів команди, звідси емоційна напруга у колективі;
- потреба підвищеної уваги керівництва до їхньої роботи;
- порушення стандартів роботи на користь розвитку талантів.

Таким чином, сучасна ситуація у сфері управління талантами характеризується тим, що талановиті співробітники є важливим активом для вирішення ринкових завдань компаній, а також важкодоступним ресурсом, при цьому необхідно займатися їхньою мотивацією та розвитком.

Детальний підхід до пошуку, відбору, мотивації, навчання, розвитку, утримання та просування співробітника по кар'єрних сходах дуже корисний для ефективної роботи компанії. Сьогодні стратегію управління талантами сконцентовано на розвитку потенціалу працівників. Система управління талантами може виконувати роль інструмента оптимізації продуктивності співробітника та всієї організації. Отже, система управління талантами є інструментами для вирішення комплексів різноманітних завдань.

Література:

1. Винничук Р.О., Худоба Н.В. Особливості управління талантами в Україні в умовах інтелектуалізації економіки. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2015. Вип. 11. Ч. 2. С. 68–71.
2. Щьокіна Є.Ю., Задорожнюк Н.О., Білоусова І.А. Система управління талантами в сучасних організаціях. Інфраструктура ринку. Вип 43. 2020. С. 348-351

*Макогон Олександра Вадимівна
студент, Харківський
національний університет
імені В.Н. Каразіна*

*Науковий керівник:
Петряєв Олексій Олександрович
кандидат економічних наук,
доцент, Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

МОТИВАЦІЙНА ОСНОВА РОЗВИТИКУ ПРОДУКТИВНОСТІ ФАХІВЦІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЗА ДОПОМОГОЮ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ

У наші часи у вітчизняних компаніях домінують переважно методи матеріальної мотивації, проте дуже часто підлеглі сприймають це як належне керівника й з часом значення матеріальної мотивації істотно знижується, хоча, як і раніше, вона залишається важливою і невід'ємною частиною мотивації персоналу. Проте для кваліфікованих спеціалістів важливі не тільки матеріальні винагороди, але й ті, що можуть задовольняти їх емоційні потреби, тобто повага, успіх, кар'єрне зростання, комфорт (нематеріальна мотивація).

Проблемою мотивації є недосконалість мотивації на підприємствах, недостатнє фінансування заходів, спрямованих на удосконалення мотивації персоналу, а також те, що на підприємствах не приділяють належної уваги мотивації робітників. Питання нематеріальної мотивації, як спосіб підвищення ефективності роботи персоналу, розглядали такі вчені, як Щетініна Л. В., Рудакова С. Г., Лобунець І. С.

Метою статті є аналіз сучасних інструментів нематеріальної мотивації працівників, можливості і доцільності їх застосування як важливого фактора підвищення продуктивності праці на підприємствах.

Взагалі, під нематеріальною мотивацією персоналу розглядають формування сприятливих стимулів та умов, які підштовхують працівників працювати краще, вдосконалювати свої навички для досягнення поставлених цілей.

Вчені Щетініна Л.В., Рудакова С. Г., Лобунець І.С. зазначають, що цілями нематеріальної мотивації можна назвати збільшення прибутку підприємства; створення сприятливої атмосфери у колективі з елементами

здорового конкурентного середовища; формування у співробітників нових навичок та умінь; підвищення кваліфікації персоналу та ін.

Серед головних інструментів негрошової мотивації можна виділити дві групи. Перша група включає моральну мотивацію, до якої відносяться такі дії компанії, як офіційне визнання заслуг, наприклад, на дошці пошани, на нараді, вручення грамот, організацію культурно-масових заходів, в тому числі змагань і конкуренції серед співробітників всередині відділу чи між відділами; особливі привілеї, які надаються за умови досягнення певного статусу в компанії, а друга-мотивацію, яка стосується організації робочого процесу, зокрема: гнучкий графік роботи, підлаштування графіку під потреби працівника або дистанційна зайнятість.

Кажучи про методи негрошової мотивації, то можна виділити декілька, на які дійсно звернути увагу, тобто: визнання заслуги працівника, прагнення до створення сприятливого психологічного клімату в робочому колективі, створення умов для кар'єрного просування.

Ці методи використовує така популярна компанія, як Google. Наприклад, серед робітників раз на тиждень проводить безкоштовний обід, куди працівники можуть запросити своїх близьких. Також Google використовує методику «громадське визнання». Керівники обирають найкращого працівника та прикріплюють його на «Дошку пошани». Якщо працівник погано почувається, або у нього просто немає настрою приходити в офіс Google розробив дистанційну роботу. Співробітники можуть використовувати будь-які канали для вираження своїх ідей та думок. Ці канали включають діалоги в Google+, масу опитувань, фіксити (24-годинні спринти, які повністю виділяються на вирішення конкретної проблеми) і навіть електронні листи, які можна надіслати будь-якому з керівників Google.

Отже, у статті здійснено спробу показати, що, нематеріальна мотивація також повинна мотивувати працівників до продуктивної роботи. Розглядаючи нематеріальну мотивацію як спосіб підвищення працеспроможності персоналу, було розглянуто найвідоміші види нематеріальної мотивації, способи, які використовують у своїй роботі популярні компанії. Це доводить, що негрошові стимули позитивно впливають на продуктивність персоналу.

Література:

1. Сергій Азімов. Нематеріальна мотивація співробітників: цілі, способи та типові помилки. 2020. URL:<https://academy-of-capital.ru/blog/nematerialnaya-motivatsiya-sotrudnikov> (дата звернення 06.12.21)

2. Артемій Кайдаш. Мотивація персоналу Google. 2019. URL:<https://hr-portal.ru/story/kak-v-google-motiviruyut-sotrudnikov> (дата звернення 06.12.21)
3. Щетініна Л.В., Рудакова С. Г., Лобунець І.С.Негрошова мотивація персоналу як спосіб підвищення ефективності.2018.URL:https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-2_0-pages-268_275.pdf (дата звернення 06.12.21)

*Єремян Олена Михайлівна
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку
та оподаткування,
Херсонський національний
технічний університет*

*Торопенко Аліна Юрївна
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти спеціальності
071 «облік і оподаткування»,
Херсонський національний
технічний університет*

КРИТИЧНА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

В умовах вибору України шляху асоціації з Європейською Спільнотою, виникає потреба приведення у відповідність нормативно-правового регулювання операцій з нематеріальними активами. Дійсне П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» лише частково відповідає однойменному МСФЗ 38, і потребує подальшої адаптації. Також в Україні є наявна проблема із захисту прав інтелектуальної власності, оскільки недосконалість нормативно-правової бази не дають змогу в повному обсязі ефективно використовувати нематеріальні активи у діяльності підприємств.

На сьогодні, особливого значення набуває також проблема розроблення науково обґрунтованої класифікації нематеріальних активів, що є важливою передумовою раціональної організації бухгалтерського обліку цього об'єкту.

Критичний аналіз складу зазначених груп у класифікації нематеріальних активів відповідно до П(С)БО 8, яку покладено в основу субрахунків рахунку 12 «Нематеріальні активи», свідчить про існування ряду неточностей. Насамперед, ця класифікація не в повному обсязі відповідає змісту терміна «класифікація», який більшість тлумачних словників трактує як розподіл предметів, явищ та понять за класами, відділами, розрядами залежно від їх загальних ознак.

До основних проблем в нормативно-правовому регулюванні нематеріальних активів підприємств науковці відносять:

1) неоднозначне розуміння економічної природи та юридичного змісту нематеріальних активів як результат недостатньої розробленості понятійного апарату;

2) брак у вітчизняних і міжнародних стандартах гнучких підходів у визначенні критеріїв визнання нематеріальних активів і, як наслідок, складність їхньої ідентифікації;

3) відсутність в нормативних актах дієвої та сучасної методики оцінки нематеріальних активів, що призводить до заниження їхньої вартості, або взагалі невизнання об'єктів у складі нематеріальних активів.

Розвиваючи останнє твердження, підкреслимо, що проблемно дискусійним питанням, яке не знаходить рішення в нормативній базі, є як загальноекономічний, так і обліковий аспекти такого поняття, як інтелектуальний капітал підприємства та його взаємозв'язок з нематеріальними активами. Хоча, згадка про окремі його елементи міститься в облікових стандартах. Так, і в національних, і в міжнародних стандартах підкреслюється, що людські, клієнтські активи не відповідають критеріям визнання активу і не підлягають відображенню у звітності (рис. 1.10).

Рис. 1.10. Підходи до людської та клієнтської складової інтелектуального капіталу у вітчизняних і міжнародних стандартах

Враховуючи думки вітчизняних дослідників [1; 4; 5], можливими перспективними напрямками вдосконалення нормативно-правової бази обліку нематеріальних активів можуть бути:

1) подальша гармонізація бухгалтерського обліку нематеріальних активів в Україні зі світовим;

2) постійне оновлення законодавства, що регулює захист винахідницьких, авторських, ліцензійних прав; відповідно до сучасних

викликів;

3) систематизація існуючої нормативної бази чи навіть узагальнення окремих нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності у єдиний комплексний нормативний документ, беручи до уваги досвід розвинених країн (наприклад, дослідницький кодекс чи концепція управління нематеріальними активами);

4) удосконалення облікових процедур з нематеріальними активами через більш досконале законодавче регулювання таких аспектів, як оцінка їхньої вартості, контроль ефективності використання тощо.

Нижче визначені основні проблеми, пов'язані з використанням та обліком НМА, і запропоновані рекомендації щодо їх вирішення (табл. 2).

Таблиця

**Пропозиції щодо усунення проблем, пов'язаних із
використанням та обліком нематеріальних активів
на вітчизняних підприємствах**

Проблеми оцінки та обліку нематеріальних активів	Пропозиції щодо їх подолання
Неоднозначне тлумачення поняття «нематеріальні активи». Неефективне управління даними активами. Відсутність єдиної доцільної методики оцінки НМА. Недосконалість організації збалансованості обліку. Відсутність єдиної класифікації НМА. Відсутність методики інвентаризації НМА. Проблеми під час визнання активів нематеріальними. Недооцінювання такої категорії, як гудвіл	Удосконалити правову базу з обліку НМА. Удосконалити систему контролю НМА. Визначити єдиний, оптимальний підхід щодо оцінювання вартості НМА. Підвищити рівень кваліфікації, знань бухгалтерів з обліку НМА. Розробити єдині критерії щодо віднесення того чи того об'єкта НМА до відповідної групи. Запозичувати зарубіжний досвід щодо оцінки та обліку НМА

Вищенаведені проблеми присутні майже на кожному вітчизняному підприємстві та призводять до порушення облікового процесу, недостатнього висвітлення у звітності інформації про нематеріальні активи, недостовірної їх оцінки.

До того ж, перспективним і вкрай необхідним напрямом є приділення уваги на законодавчому рівні нематеріальним активам, які на сьогодні не знаходять відображення в обліковій системі, але мають визначальний вплив на ринкову вартість суб'єктів господарювання.

Література:

1. Капніст Г.С. Статистичний аналіз законодавства України, що регулює роботу з нематеріальними активами. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2011. Вип. 5. С. 82–88.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_050/page2
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: затв. наказом М-ва фінансів України від 18.10.99 р. URL: <http://www.rada.gov.ua>
4. Рета В. М. Сучасні питання організації обліку нематеріальних активів за національними та міжнародними стандартами. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2015. №26 (1135). С. 43–48.
5. Рилєєв С. В. Нематеріальні активи: окремі нормативно-правові аспекти обліку. *Науковий вісник [Буковинського державного фінансово-економічного університету]*. Еконо мічні науки. 2013. Вип. 1 С. 368–374.

Корнієнко Антоніна Петрівна
викладач-методист економічних
дисциплін вищої категорії
Таращанського технічного
та економіко-правового
фахового коледжу

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

Упровадження електронного документообігу на підприємстві – один із способів оптимізації бізнес-процесів, який дає змогу суттєво скоротити час на погодження і підписання документів, звільнитися від численних тек із паперами та значних обсягів виснажливої паперової роботи.

Електронний документообіг став іще актуальнішим у період пандемії коронавірусу, коли бізнес намагався налагодити віддалену роботу й автоматизувати процеси обміну як внутрішньою, так і зовнішньою документацією (договорами з контрагентами, актами наданих послуг, видатковими накладними, рахунками тощо) [2].

Успіх діяльності підприємства чи установи в певній мірі залежить від раціональної організації документообігу. Швидкість, з якою отримується інформація, необхідна для прийняття управлінських рішень, залежить від швидкості руху, обробки та передачі первинних документів. За умов комп'ютеризації управління і з переходом до зберігання інформації на електронних носіях документообіг (документальне забезпечення управління) розуміють як створення інформаційної бази документів на різноманітних носіях для використання управлінським апаратом у процесі реалізації його функцій.

Електронне управління документами здійснюється відповідно до законодавства України або на основі угод. Цитую, відповідно до ст. 9 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» № 851, «електронний документообіг – сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та в разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів» [1].

Електронний документообіг дозволяє створити єдиний інформаційний простір, інтегруючи в інформаційний вузол усі документальні системи. Інтеграція здійснюється без втрати якості роботи з документами, зі збереженням традицій діловодства. Основа подібної інтеграції – надійне сховище документів і взаємодіючі з ним системи документообігу. Всі документи зберігаються в єдиному сховищі, що дозволяє забезпечити оптимальний пошук і відбір інформації при підготовці матеріалів. Однак робота з архівними документами є важливим етапом при підготовці нових матеріалів.

Інтеграція архіву електронних документів у єдиний інформаційний простір організації дозволить зробити доступ до архівних матеріалів оперативним і ефективним. Як свідчить практика та результати наукових досліджень, автоматизація документообігу дає змогу: підвищити виконавську дисципліну (здійснюється за рахунок покращання контролю за виконанням документів, а саме ефективна система повідомлень та нагадувань дає можливість попереджувати всіх посадових осіб про наближення строку виконання доручення); легко скласти повну картину ефективності діяльності як окремих працівників, так і установи в цілому (за допомогою прикінцевих звітів та журналів); формувати індивідуальні маршрути документів і визначити найбільш оптимальний шлях їх руху в установі; зменшити час на обробку і реєстрацію, а також уникнути помилок, пов'язаних із заповненням реквізитів документа (використовуючи автоматичну генерацію номера і поточної дати, використання довідників); засобами системи здійснювати швидкий пошук документів та доручень (за їх змістом або будь-якою комбінацією реквізитів).

Література:

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. №851-IV.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
2. Нюанси ведення електронного документообігу в компанії [Електронний ресурс]: веб-сайт. – Електрон. текст. дані. – https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA014716

*Федкевич Олександр Васильович
студент II курсу Таращанського
технічного та економіко-
правового фахового коледжу*

*Науковий керівник: Корнієнко
Антоніна Петрівна, викладач-
методист економічних дисциплін
вищої категорії Таращанського
технічного та економіко-
правового фахового коледжу*

РАХУНКИ І ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС ЯК ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У сучасній ситуації, що склалася в економіці, бухгалтерський облік становить собою одну з головних складових успішного розвитку підприємства. Для отримання достовірних фінансових показників щодо діяльності підприємства важливими є застосування рахунків бухгалтерського обліку і методологія ведення подвійного запису, які дозволяють здійснювати впорядковану систему обліку фінансово-господарських процесів і виконувати поточний фінансовий контроль за правильністю здійснення бухгалтерського обліку, а також формування фінансової звітності.

Для розуміння сутності рахунків та подвійного запису як елементів методу бухгалтерського обліку слід розкрити значимість плану рахунків бухгалтерського обліку та методу подвійного запису при веденні бухгалтерського обліку. Бухгалтерський рахунок – це метод консолідації та відображення в поточному моменті інформації про рух схожих по виду коштів джерел їх утворення та фінансово-господарських операцій [1, с. 89].

Підставою для систематизації рахунків є: їх склад, джерела утворення і цільове призначення рахунку. Всі рахунки бухгалтерського обліку являють собою таблицю з двома сторонами: дебет (Д) та кредит (К) [1, с. 95]. План рахунків бухгалтерського обліку формується на підставі правил кругообігу коштів всередині підприємства, і всі рахунки розподілені на класи. Синтетичні рахунки мають двозначне значення і поділені на дев'ять класів в залежності від економічного змісту об'єктів обліку.

Використання методу подвійного запису дає можливість фінансовогосподарську операцію відобразити однаковою сумою в кредиті, і дебеті рахунку. Наслідком цього є зміна в різних статтях балансу, втім

актив і пасив залишаються рівними. Ця рівність пояснюється економічною сутністю кожної операції у фінансово-господарській діяльності, для якої характерна подвійність.

З методом подвійного запису пов'язані такі поняття, як бухгалтерська проводка і кореспонденція рахунків. Під кореспонденцією рахунків у бухгалтерському обліку розуміють взаємозв'язок між рахунками, який є наслідком використання методу подвійного запису. Під бухгалтерською проводкою, в свою чергу, розуміємо кореспонденцію рахунків, де зазначена сума фінансово-господарської операції, яка реєструється.

Станом на сьогодні важливою є цифровізація бухгалтерського обліку. Адже використання цифрового бухгалтерського обліку призводить до того, що кожен факт господарської діяльності потрапляє в базу даних (заноситься в реєстр бухгалтерського обліку) у вигляді набору ознак або реквізитів, в тому числі і ознак рахунків і їх сторін (дебету і кредиту), записаних двійковим кодом, відтак стає можливим використання більш ніж двох рахунків. Відтак, інформацію по бухгалтерським рахункам можна систематизувати, узагальнити, і, відповідно, представити користувачам в більш деталізованому, аналітичному, зручному і необхідному для них, але не можливому при ручній обробці інформації форматі [1, с. 129].

Отже, найважливішими елементами методу бухгалтерського обліку є використання системи рахунків та подвійного запису, яким притаманні інформаційне та контрольне значення, що сприяє прийняттю якісних рішень у сфері бухгалтерського обліку.

Література:

1. Кулинич М. Поглиблення змісту об'єктів і методу бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки / М. Кулинич, Л. Жиленко. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2019. № 2. С. 128-135.

*Злиденна Марія Олександрівна
студентка II курсу Таращанського
технічного та економіко-правового
фахового коледжу*

*Науковий керівник: Корнієнко
Антоніна Петрівна, викладач-
методист економічних дисциплін
вищої категорії Таращанського
технічного та економіко-правового
фахового коледжу*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОШОВИХ НАДХОДЖЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Грошові надходження відіграють важливу роль у забезпеченні платоспроможності та фінансової рівноваги суб'єктів господарювання. Тому питанням забезпечення стабільності та своєчасності грошових надходжень та оптимізації їхнього розміру повинна приділятися постійна увага в системі фінансового управління фірми.

Грошові надходження – це ті грошові кошти від реалізації товарів, робіт та послуг, які надходять на підприємства в процесі усіх видів діяльності в конкретний момент часу. Вони розмежовуються за видами діяльності фірми, а саме: операційної, фінансової та інвестиційної.

В законодавчо-нормативних актах та літературних джерелах операційна діяльність визначається як основна діяльність підприємства, в межах якої відбувається виробництво та реалізація продукції. Даний вид діяльності має забезпечувати основний дохід підприємства, оскільки є головним. Інвестиційна діяльність – це діяльність, яка пов'язана з купівлею та реалізацією необоротних активів та фінансових інвестицій, які не відносяться до еквівалентів грошових коштів. У свою чергу, фінансова діяльність – це та діяльність підприємства, яка має вплив на структуру капіталу [1, с. 27].

До вхідних грошових потоків за операційною діяльністю відносять: виручку від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг; надходження від операційної оренди; надходження авансів від покупців; надходження цільового фінансування; повернення наданих авансів постачальникам; повернення надмірно сплачених податків; повернення раніше списаної дебіторської заборгованості тощо.

Формування і зміна грошових надходжень на підприємстві відбувається з урахуванням факторів впливу на них. Зазвичай фактори впливу поділяють на зовнішні та внутрішні, а внутрішні, у свою чергу, розглядаються у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової видів діяльності підприємства. На думку науковців і експертів, до зовнішніх факторів впливу в даному розподілі відносяться: загальна макроекономічна ситуація, стан платіжної дисципліни в державі, кон'юнктура фінансового та ринку збуту. До внутрішніх факторів впливу операційної діяльності відносяться: стан дебіторської заборгованості, кредитна політика підприємства, обсяг виручки від реалізації, а також рівень цін. До факторів впливу за фінансовою діяльністю відносять: структуру капіталу, обсяг кредитів і терміни їх повернення, а також кредитоспроможність [2].

Підприємство при формуванні грошових надходжень може стикнутись з проблемами як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Із зовнішньої сторони існують такі проблеми: платіжна криза країни, низький рівень виробництва та купівельної спроможності населення. Також досить багато проблем виникають саме зі сторони внутрішньої діяльності підприємства. Такими проблемами є: кредиторська та дебіторська заборгованість, низька кредитоспроможність підприємства, неправильно підібрані цілі та стратегії підприємства та ін.

Таким чином, знання факторів та проблем при формуванні грошових потоків дозволяє не лише правильно оцінити ефективність фінансового менеджменту підприємства, але і спрямувати грошовий потік для досягнення певних результатів, розробляти шляхи його оптимізації.

Література:

1. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
2. Бідник Н.Б. Фактори, що впливають на обсяг і структуру грошових потоків підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67419.doc.htm

*Абрамов Володимир Сергійович
здобувач вищої освіти, Харківський
національний економічний
університет ім. С. Кузнеця*

*Науковий керівник: Тищенко
Вікторія Федорівна,
доктор економічних наук,
професор кафедри митної справи,
Харківський національний
економічний університет
ім. С. Кузнеця*

СУТЬ І ПРИНЦИПИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД В УКРАЇНІ

Митне регулювання – це важлива складова системи національного регулювання економічних процесів. Воно передбачає, насамперед, використання податкових регуляторів у сфері зовнішньоекономічних відносин.

Податкове регулювання зовнішньоекономічної діяльності має чимало різних аспектів і складових. Один із них – адміністрування митних платежів. Ця сфера в умовах посилення глобальної конкуренції потребує особливої уваги та пошуку шляхів удосконалення [3].

Митні податки в повному обсязі надходять до Державного бюджету України. Фактично податок на додану вартість та акцизний податок із Ввезених на територію України товарів, ввізне та вивізне мито є надійним джерелом, за рахунок якого здійснюється фінансування дотацій на вирівнювання подальшого економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Виняток становлять ввізне мито, яке стягується з імпорتنих нафтопродуктів, транспортних засобів, а також акцизний податок, частка яких надходить до загального фонду, а частка – до спеціального фонду Державного бюджету [1].

Нині фіскальна функція потребує удосконалення, зокрема в напрямку митного контролю, котрий повинен ґрунтуватись на використанні системи управління ризиками. Вважаємо, що пост-митний

контроль є важливим інструментом підвищення рівня ефективності організації митного контролю

Підвищення ефективності організації справляння митних платежів можна досягти за рахунок: покращення організаційно-правового та інформаційного забезпечення діяльності контролюючих органів шляхом проведення аналізу класифікаційних рішень традиційного імпорту та перегляду переліку товарів «групи ризику»; активізації співпраці з виробниками та імпортерами товарів в частині одержання довідкової інформації про ціни та чинники, які впливають на їх рівень; обмеження термінів подання висновків експертними підрозділами з метою забезпечення вимог Митного кодексу щодо оформлення повної митної декларації; вдосконалення організаційних заходів шляхом посилення контролю митних органів за правильністю класифікації та визначення країни походження товарів, стосовно яких встановлено диференційовані ставки ввізного мита і спеціальні та антидемпінгові заходи [2].

Вирішення зазначених питань на практичному рівні дозволить підвищити якість митного регулювання та вдосконалити процес справляння митних платежів в Україні, що в свою чергу збільшить надходження до державного бюджету. Удосконалення управління в митних органах на основі контролінгу має відбуватися на шляхах реалізації принципів: менеджменту якості; системного аналізу; процесно-вартісного управління; управління за відхиленнями; програмно-цільового управління; програмно-цільового і індикаційного планування.

Література:

1. Мостовий А. Порядок справляння митних платежів. Митна справа. 2016, 2(68). С. 22-26.
2. Нікітішин А.О. Формування та розвиток інституційної архітектури податкового регулювання. Бизнес Информ. 2018. №. 2 (481).
3. Пасічник Ю.В., Бюджетна система України: Навчальний посібник.: Знання-прес

*Гавалюх Анна Михайлівна
бакалавр освітньої програми
«Бізнес-економіка», Львівський
національний університет
імені Івана Франка*

*Науковий керівник: Кміть Віра
Мирославівна, кандидат
економічних наук, доцент кафедри
фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний
університет імені Івана Франка*

НЕДОЛІКИ ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У ринковій економіці сектор малого підприємництва є одним із ключових визначників темпів економічного і соціального розвитку. Virізняючись своєю гнучкістю та мобільністю, він здатний ефективно та швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку. Окрім того, малий бізнес формує конкурентне середовище та протидіє монополізації. Розвиток малого бізнесу вирішує проблему зайнятості населення, створюючи нові робочі місця та сприяє пом'якшенню соціальної напруги і ослабленню майнової нерівності в суспільстві. Український бізнес стикається із низкою перепон, які уповільнюють процеси його розвитку. Одною з актуальних проблем для малого бізнесу є недосконала система оподаткування.

Метою даного дослідження

На стан і розвиток малого підприємництва впливає чимало економічних чинників, серед яких визначне місце належить механізму оподаткування. Завданням держави є зорієнтувати податкову систему на розвиток малих підприємств, оскільки вони не потребують значного стартового капіталу, забезпечують оборотність ресурсів та швидко реагують на зміни у кон'юктурі ринку.

Для того щоб система оподаткування малих підприємств була ефективною, вона повинна відповідати двом критеріям:

- бути сприятливою та спрощеною для суб'єктів цього сектору економіки;
- забезпечувати податкові надходження в обсягах, необхідних для повної реалізації державних соціальних функцій, що є особливо важливим на регіональному та місцевому рівнях [1].

Одним із основних завдань економіки України є стимулювання підприємницької діяльності через створення сприятливих умов її оподаткування. У зв'язку з цим, та з метою реалізації державної політики з питань розвитку та підтримки малого підприємництва, ефективного використання його можливостей у розвитку національної економіки було прийнято Указ Президента України ще від 3 липня 1998 р. "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва", яким запроваджено справляння єдиного податку суб'єктами малого підприємництва [2].

Саморегулюючий організм малого бізнесу здатний усувати кризові явища в економіці, що то малий бізнес потребує встановлення чіткого законодавчого регламентування умов здійснення підприємницької діяльності та стабільності. Проте існує факт, що більше 10 років у механізм сплати єдиного податку не вносилися зміни, що створило зниження фіскальної та стимулюючої ефективності єдиного податку. Передусім через масове використання платників єдиного податку у схемах ухилення від сплати податків.

Єдиному податку властиві фіскальна та стимулююча функції:

- фіскальна функція проявляється у розподільчих відносинах між державою та суб'єктами малого підприємництва.
- стимулююча функція визначається метою введення єдиного податку, якою є стимулювання розвитку малого підприємництва шляхом створення сприятливих умов його оподаткування, що є своєрідним проявом захисту прав суб'єктів малого підприємництва з боку держави.

Єдиний податок – це встановлений державою консолідований податок для визначеної частини суб'єктів малого підприємництва, який замінює справляння певної сукупності передбачених законодавством обов'язкових платежів та зараховується до бюджетів і державних цільових фондів у відповідних пропорціях, характеризується добровільністю обрання платниками його сплати та має на меті спрощення оподаткування доходів цих суб'єктів [3].

Діюча система оподаткування має низку проблем, які потребують вирішення для ефективного зростання малого бізнесу в Україні. Можна виокремити такі недоліки:

- нормативно-правова база оподаткування є складною і неузгодженою;
- недосконалий механізм нарахування і сплати єдиного податку. Оскільки він за своєю економічною суттю не є єдиним. Адже платники сплачують і інші платежі – єдиний соціальний внесок, ПДВ тощо;

- складний механізм проведення розрахунків із бюджетами та державними цільовими фондами;
- неможливість використання спрощених процедур оподаткування для підприємств, які на невелику суму перевищують поріг за масштабами діяльності;
- суб'єкти малого підприємництва не завжди зацікавлені у переході із загальної системи на спрощену систему оподаткування [1].

Нормативно-правові акти з питань оподаткування є складними та нестабільними, окремі законодавчі норми – недостатньо узгоджені, інколи суперечливі. Питання оподаткування і досі регулюються не тільки законами, а і декретами Кабінету Міністрів України, указами Президента України. Через наявність у законодавчих актах норм непрямой дії значна кількість питань у сфері оподаткування регулюється підзаконними актами. У зв'язку з тим, що чимало податкових норм мають неоднозначне тлумачення при їх застосуванні, це негативно позначається на діяльності суб'єктів господарювання. До того ж, податкова система України характеризується передусім фіскальною спрямованістю, що є лейтмотивом більшості змін, які вносяться до податкового законодавства [4].

Витрати на адміністрування окремих податків є більшими порівняно з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння. Часто податки малих підприємств дозволяють лишатись на плаву певним об'єднанням територіальних громад.

Однією з першочергових функцій політики формування податкової системи будь-якої держави є управління розвитком галузей економіки в країні. Український бізнесмен, як і його європейські колеги, зобов'язаний сплачувати ряд податків, в тому числі й податок на прибуток. Спрощена система оподаткування являє собою механізм, що дозволяє підприємцю не вираховувати свій прибуток, тобто не застосовувати бухгалтерський підхід для його визначення. Замість податку на прибуток та кількох інших податків такий підприємець сплачує єдиний податок за фіксованою ставкою [5].

Часто суб'єкт малого підприємництва не зацікавлений у сплаті таких податків, що приводить до тінізації його бізнесу. Це може бути зумовлено необізнаністю такого бізнесмена. Завдання держави – надати зручний ресурс для отримання інформації.

Щоб збільшити ефективність системи оподаткування діяльності малого бізнесу в Україні можна вжити низку заходів, серед яких:

- боротьба з корупцією;
- зниження податкового навантаження;

- розширення переліку видів діяльності, для яких не застосовується спрощена система, щоб запобігти схемам мінімізації податкових платежів суб'єктами малого підприємництва;
- об'єднання єдиного соціально внеску та складу єдиного податку;
- спрощення нормативно-правової бази.

Все ж варто зазначити, що застосунок Дія-Бізнес дозволяє розібратись з податковою системою. Введення єдиного рахунку для сплати податків полегшує механізм сплати податків для малих підприємств. Можливість здачі податкової звітності в електронному вигляді також має чималий позитивний вплив на систему оподаткування.

Висновки. Малий бізнес є потужним каталізатором економічного і соціального розвитку країни. Водночас він є найбільш вразливим сектором національної економіки, який потребує ефективних заходів державного протекторату. Система оподаткування має прямий вплив на розвиток малого бізнесу. Створення прозорих правил ведення господарської діяльності та оподаткування, а також забезпечення єдиних справедливих підходів до всіх суб'єктів податкових правовідносин сприятиме укріпленню партнерських відносин між громадянами, суб'єктами господарювання та державою.

Література:

1. Коба О. В., Шинкар Ю. Л. Порівняльний аналіз загальної та спрощеної системи оподаткування: особливості застосування, проблеми та напрями їх вирішення [Науковий вісник Ужгородського національного університету]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/25_1_2019ua/27.pdf
2. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 3 липня 1998 року № 727/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 27. – ст. 975.
3. Майстренко О. В. Перспективи розвитку в Україні спрощеного оподаткування малого підприємництва. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_30255
4. Олена Ференс Реформування податкової системи України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_11350
5. Бобиль В.В., Топоркова О.А. Оподаткування малого бізнесу: нормативно-організаційний аспект. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/11523/1/Bobyl.pdf>

*Коноваленко Наталія Федорівна
студентка 2 курсу магістратури
заочної форми навчання
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту
публічного управління та
державної служби Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка*

*Науковий керівник: Плахотнюк
Наталія Григорівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
Навчально-науковий інститут
публічного управління та
державної служби Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

Казначейство України та його територіальні органи здійснюють казначейське обслуговування державного та місцевих бюджетів на основі ведення єдиного казначейського рахунку і забезпечують контроль за цільовим використанням бюджетних коштів. З метою здійснення ефективної та результативної державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів органи казначейства першочергово повинні мати фінансові, кадрові та інформаційні ресурси.

Серед факторів, що впливають на потребу територіальних органів у значних фінансових ресурсах є: витрата зайвих коштів на підтримку працездатності застарілого обладнання; недостатність фінансування для придбання програмного забезпечення; значне зростання навантаження на канали зв'язку; залишаються значними кількість робіт, що здійснюються не в автоматизованому, а в ручному режимі; недостатнє фінансування на підтримку в належному стані будівель та приміщень територіальних органів казначейства, а також на оренду приміщень.

У територіальних органах казначейства останніми роками спостерігається зростання плинності кадрів. Ключовою з причин є демотивація персоналу, а саме невідповідність між навантаженням в

трудовому процесі і рівнем винагороди за працю та відсутність інших додаткових стимулів.

Все більше зростають вимоги до професійних та особистісних якостей працівників територіальних органів казначейства, які безпосередньо реалізують державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, що зумовлено необхідністю підвищення якості обслуговування клієнтів. Зміни в організаційній структурі, удосконалення методів і технологій обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів формують відповідні нові вимоги до працівників. Тобто потребу якісного кадрового забезпечення та збереження висококваліфікованих працівників також можна розглядати як вирішальну умову ефективності функціонування органів Казначейства.

У цілому в сучасних умовах розвитку економіки одним із напрямків вдосконалення у сфері організації діяльності територіальних органів казначейства є налагодження взаємозв'язку на різних рівнях управління публічними фінансами. Впровадження сучасних інформаційних технологій дозволить оптимізувати взаємодію органів казначейства з органами державної влади та органами місцевого самоврядування шляхом надання доступу до державних інформаційних ресурсів, підвищить прозорість та ефективність управління публічними фінансами, а також покращить якість обслуговування клієнтів органами казначейства. Масштабні впровадження в діяльність органів казначейства інформаційних технологій потребує відповідного забезпечення належною системою захисту інформації, сучасним комп'ютерним обладнанням, новітніми програмними продуктами тощо.

До пріоритетних напрямів удосконалення діяльності органів Казначейства слід і надалі включати казначейське обслуговування клієнтів із використанням електронних сервісів Казначейства, у тому числі СДО «Клієнт казначейства - Казначейство» та Системи подання електронної звітності АС «Є-Звітність» [1]. Потребують розширення функціональних можливостей цифровізація процесу «юридична справа» для відкриття рахунків, автоматизоване підключення нових рахунків клієнтів, автоматизації взаємодії з адміністратором податків і зборів у частині повернення помилково або надміру зарахованих платежів; запровадження уніфікованої форми ведення обліку виконання судових рішень. Подальшого доопрацювання потребує СДО в частині розроблення можливості формування в електронному вигляді попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів та передачі через СДО з накладенням кваліфікованого електронного підпису до розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів. Вдосконалення наявного програмного забезпечення в частині супроводу процесу застосування заходів впливу забезпечить ведення органами

казначейства журналів реєстрації заходів впливу в електронному вигляді. Для цифровізації процесів необхідно внести зміни у нормативні документи, які регламентують казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Завдяки запровадженню інформаційної взаємодії між електронною системою закупівель, єдиним веб-порталом використання публічних коштів та інформаційною системою Казначейства територіальні органи казначейства зможуть якісно і оперативно здійснювати контрольні повноваження, визначені частиною 2 статті 7 закону України «Про публічні закупівлі» [2]. На сьогодні ця функція не реалізована через низку технічних причин.

У системі Казначейства триває процес удосконалення системи державного управління, розпочатий у 2020 році, який розглядається у приєднанні територіальних органів до Казначейства. Залишаються не врегульованими питання щодо внесення змін у нормативно-правові акти, якими регламентується діяльність органів казначейства, у разі запровадження дворівневої організаційної структури територіальних органів казначейства та правомірності утворення безбалансових районних управлінь без статусу юридичної особи з власною гербовою печаткою та кодом ЄДРПОУ.

Таким чином, можна стверджувати, що поліпшення якості обслуговування територіальними органами казначейства розпорядників і одержувачів бюджетних коштів та інших клієнтів має бути пріоритетним завданням Казначейства, для досягнення якого необхідні: удосконалення ресурсного забезпечення; активне впровадження електронних сервісів; внесення змін до нормативно-правових актів, які регламентують казначейське обслуговування бюджетних коштів, в т.ч. і діяльність органів казначейства, у разі запровадження дворівневої організаційної структури територіальних органів казначейства.

Література:

1. Пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України на 2021 рік. Державна казначейська служба України : вебсайт. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/pro-kaznachejstvo/funkciyi-ta-prioritetni-zavdannya/2021>.
2. Про затвердження Порядку інформаційної взаємодії між електронною системою закупівель, єдиним веб-порталом використання публічних коштів та інформаційною системою Державної казначейської служби України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, МФУ від 4.02.2019 № 149/44 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0204-19#Text>.

*Найденко Олексій Євгенович
кандидат економічних наук,
доцент кафедри митної справи,
Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця*

*Авраменко Анастасія Василівна
студент, Харківський
національний економічний
університет імені Семена Кузнеця*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Правильна класифікація кодування товарів є важливим складовим елементом системи митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, оскільки від неї залежить встановлення їхньої вартості за об'єктивними критеріями і відповідно обґрунтоване нарахування і стягнення митних платежів.

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності це систематизований перелік товарів, який складається з кодів товарів та найменувань для цих кодів. Коди в УКТЗЕД об'єднані у товарні позиції, позиції – в групи, а групи – в розділи.

Товари в УКТ ЗЕД систематизовано за розділами, групами, товарними позиціями, товарними підпозиціями, найменування і цифрові коди яких уніфіковано з Гармонізованої системи опису.

Десятизначний код товару включає:

- код товарної групи (перші 2 цифри);
- код товарної позиції (перші 4 цифри);
- код товарної підпозиції (перші 6 цифр);
- код товарної категорії (перші 8 цифр);
- код товарної підкатегорії (перші 10 цифр) [1, с. 97].

Згідно зі ст. 68 Митного кодексу ведення української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі - УКТ ЗЕД) передбачає, зокрема, прийняття рішень щодо класифікації та кодування товарів УКТ ЗЕД. Як наведено у ст. 69 цього Кодексу, товари при їх декларуванні підлягають класифікації, тобто визначаються коди щодо товарів, відповідно до класифікаційних групувань, зазначених в УКТ ЗЕД [2].

Класифікація товарів здійснюється відповідно до Основних правил інтерпретації УКТ ЗЕД, визначених Законом № 1261-IX, приміток, додаткових приміток до розділів, груп і товарних підпозицій [3].

УКТ ЗЕД містить 6 правил класифікації товарів. Основними правилами інтерпретації УКТ ЗЕД керуються при віднесенні товару до певного класифікаційного угруповання. Перші чотири правила регламентують порядок визначення товарної позиції й визначають порядок віднесення товару до певної товарної позиції. П'яте правило стосується класифікації упаковки. Шосте правило застосовується після того, як визначена товарна позиція, й регулює віднесення товару до відповідних підпозицій, категорій і підкатегорій [4, с. 105].

Отже, за допомогою товарної номенклатури класифікація товарів дає можливість кодувати товари, проводити митні економічні операції, нараховувати митні платежі, визначати митну вартість, вести звітність, планувати роботу митних органів, досліджувати товарну структуру зовнішньої торгівлі, а основні правила інтерпретації дають можливість визначити код товару згідно з УКТ ЗЕД на підставі його характеристик, складу, призначення, форми, упаковки, і є обов'язковим при класифікації товарів. Використання УКТЗЕД побудованої на основі Гармонізованої системи опису та кодування Всесвітньої митної організації також передбачає полегшення міжнародних торговельних переговорів і врегулювання торговельних спорів. З'являється можливість стандартизації торговельної документації і даних, що життєво важливо для електронного обміну даними між різними країнами або різними видами діяльності.

Література:

1. Мельник Т.М., Дьяченко О.В. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014 - 600 с.
2. Митний кодекс України: Закон України від 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.68 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
3. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник / О. П. Гребельник. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 432 с.
4. Мережко Н. В., Калуга Н. В., Караваєв Т. А. Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності: підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019 - 312 с.

*Найденко Олексій Євгенович
кандидат економічних наук,
доцент кафедри митної справи,
Харківський національний
економічний університет імені
Семена Кузнеця*

*Амбарцумова Поліна Суренівна
студентка, Харківський
національний економічний
університет імені Семена Кузнеця*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Проголошення державного суверенітету і незалежності України обумовило необхідність у масштабній розбудові національної митної системи, котра б сприяла становленню ринкової економіки в державі, зміцнювала її економічну конкурентоспроможність на державному та міжнародному рівні, забезпечувала національну безпеку та територіальну цілісність. При цьому розвиток національної митної системи повинен був відбуватись на засадах впровадження прогресивних митних технологій та інструментів, врахування зарубіжного митного досвіду та гармонізації із міжнародними митними стандартами. Проте, слід зазначити, що реалізація таких завдань ускладнювалася через перехідний етап розвитку держави та її економіки, а також відсутності належного ресурсного забезпечення. Значна когорта учених при дослідженні історії розвитку митної справи України умовно виокремлює шість послідовних етапів [1; 2]:

I етап — докиївський період (V ст. до н.е. — VIII ст. н.е.); II етап — період Київської Русі та монголо-татарського панування (XI—XVII ст.); III етап — період запорізького козацтва — Гетьманщини (XVI ст. — перша половина XVIII ст.); IV етап — період входження українських земель до Російської імперії (кінець XVIII ст. — початок XX ст.); V етап — період перебування України у структурі СРСР (1917—1991 рр.); VI етап — період становлення незалежності України та розвитку суверенної держави (1991 р. — дотепер).

Слід зазначити, що у контексті реформування митної системи України в умовах європейської інтеграції найбільш репрезентативним в історії розвитку митної справи є останній вищезазначений етап [3].

У 1991-1993 рока проводилась лібералізація зовнішньоторговельних відносин, проведення політики вільної імпоротної торгівлі, яка не

передбачала митно-тарифного захисту стратегічних галузей національного виробництва. У період 1994-1995 років відбувається встановлення квот і ліцензій на нетривалий час для обмеження імпорту через низьку конкурентоспроможність національного виробництва.

На початку 1998 року на кордоні з Польщею введено в експлуатацію найбільший у Східній Європі міжнародний пункт пропуску – Краковець пропускною спроможністю до 5000 легкових автомобілів на добу. Визнанням зростання авторитету митної служби України стало обрання її у 1997 році до складу Фінансового комітету Всесвітньої митної організації, а у 1998 році - до складу Політичної комісії цієї організації. Наприкінці 2000 – на початку 2001 років в усіх митних органах запроваджено єдині технології здійснення митного контролю при переміщенні суб'єктами ЗЕД товарів, предметів і транспортних засобів через автомобільні пункти пропуску, а також водним та авіаційним транспортом.

Період 2003-2004 років характеризується як етап комплексного удосконалення діяльності митної служби і реалізації заходів з наближення стандартів її роботи до європейського й світового рівня. Всі митниці виведено з підпорядкування регіональних митниць та підпорядковано безпосередньо центральному апарату Держмитслужби.

З 2004 року, коли Україна активно проводила діяльність в напрямку приєднання до Світової організації торгівлі (СОТ). В той же час проведено наступний етап реорганізації структури митних органів, внаслідок чого в Україні у 2008р. діяло 2 регіональні (Київська і Енергетична) і 26 митниць, 3 Департаменти, 7 спеціалізованих митних установ і 2 спілки. На шостому етапі розвитку Державної митної служби України варто відмітити низку законодавчих та організаційних змін, внаслідок чого відбувалася постійна реорганізація організаційної структури з метою пошуку її оптимальної моделі, а також напрацювання ряду законодавчих ініціатив, які пізніше були втілені як в новій редакції Митного кодексу, яку поспіхом приймали, а потім відміняли її норми у 2011р., проте кінцевий варіант Кодексу все ж було сформовано і прийнято в редакції документу від 13.03.2012№ 4495[4]. Подібна ситуація відбулася і з організацією митної системи шляхом реорганізації митних органів, яка реалізувалася внаслідок злиття органів контролю в сфері митної справи та оподаткування в новому органі виконавчої влади – Міністерстві доходів і зборів України. Відповідний Указ Президента був підписаний 24 грудня 2013 року.

Міністерство доходів і зборів України функціонувало близько 2 років та відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 160 від 21 травня 2014 р. було реорганізовано у Державну фіскальну службу України, діяльність якої координується Кабінетом Міністрів України.

У 2019 р. була утворена Державна митна служба України (Держмитслужба) як центральний орган виконавчої влади України, котрий реалізує державну митну політику. Її діяльність координується Кабінетом Міністрів України через міністра фінансів. І це стало завершальною фазою шостого етапу розвитку митних органів незалежної України.

Література:

1. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 696 с.
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991р. № 959 – XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
3. Дубініна А.А. Митна справа: підручник / А.А. Дубініна, С.В. Сорокіна, О.І. Зельніченко. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 320 с.
4. Митний кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

*Стасова Дар'я Олександрівна
здобувач вищої освіти,
Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця*

*Науковий керівник: Тищенко
Вікторія Федорівна, кандидат
економічних наук, професор
кафедри митної справи,
Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця*

МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Однією з найважливіших завдань митних органів України є формування дохідної частини Державного бюджету України у вигляді стягування платежів при митному оформленні учасниками.

Всі митні платежі складають частину Державного бюджету України, доходи якого формуються за рахунок податкових і неподаткових

надходжень. До податкових надходжень можна віднести ПДВ і акцизи, а до неподаткових – мито і збори [1].

Для встановлення рівня значущості митних платежів у формуванні Державного бюджету Україна при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, був проведений аналіз динаміки надходжень митних платежів до Державного бюджету України за 2018- 2020 рр.. (рис.1)

Дослідження показало, що частка митних надходжень до Державного бюджету протягом 2018-2020рр зменшилася і склала у 2020р. найменший показник - лише 25%, що на 7,2% менше, ніж у 2019 році, й на 8,8% менше від плану.

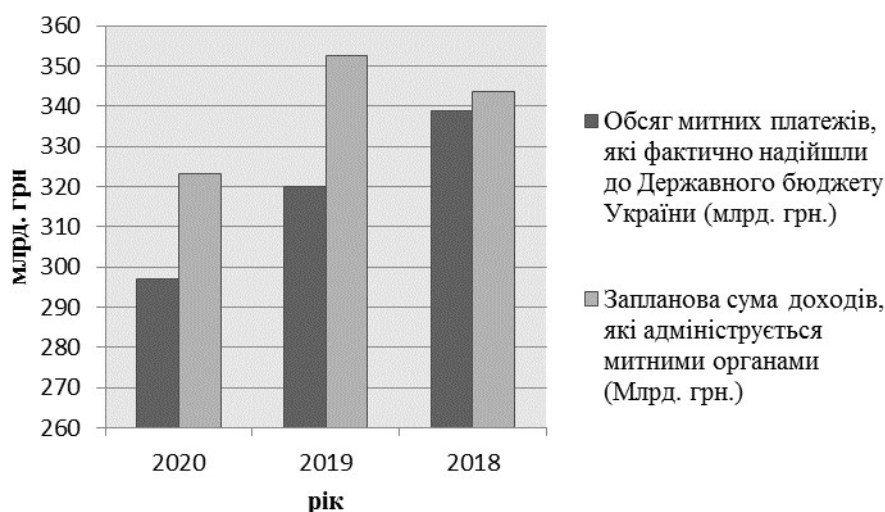

Рис.1. Динаміка надходжень митних платежів до Державного бюджету України за 2018- 2020 рр. [2]

Існує декілька чинників, які впливають на обсяг надходжень від зовнішньоекономічної діяльності до Державного бюджету. До них належить зміна нормативно-правової бази України та законодавства країн-контрагентів, залучення України до системи міжнародних дорожніх перевезень, а також зміна митних правил України. Також до таких чинників можна віднести зміну кон'юнктури ринку, підвищення або зниження темпів зростання виробництва в окремих галузях економіки, структурні зміни в економіці, що фактично неможливо передбачити. Варто зазначити про такі чинники, як інфляційні процеси в економіці країни, зміна планових макроекономічних показників (зокрема курсу гривні до долара США та євро) [3].

Перспективою зростання надходжень митних платежів до Державного бюджету України є підвищення рівня організації митного контролю, що на даному етапі виступає визначальним фактором збільшення обсягів сплачених до бюджету митних платежів, а також

розширення податкової бази за рахунок скорочення переліку митно-тарифних пільг.

Отже, питання сплати митних платежів на сучасному етапі є актуальними та потребують додаткових досліджень. Особливу увагу в цьому напрямі необхідно звернути на адміністрування митних платежів. Зокрема, врегулювати їх сплату в електронній формі відповідними нормативно-правовими документами та чіткою процедурою.

Таким чином, цільове та ефективне застосування митних податків гарантуватиме оптимізацію надходжень від зовнішньоекономічної діяльності до Державного бюджету України, а отже, сприятиме фінансовій стабілізації та поліпшенню макроекономічної ситуації в країні.

Література:

1. Митний Кодекс України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-1>
2. Доходи державного бюджету України в 2020 році, Мінфін, [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
3. Батанова Л. О. Поняття, сутність та особливості адміністрування митних платежів. [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/LP_2016_2_12.

*Стасік Марія Ярославівна
бакалавр освітньої програми
«Бізнес-економіка», Львівський
національний університет
імені Івана Франка*

*Науковий керівник: Кміть Віра
Мирославівна, кандидат
економічних наук, доцент
кафедри фінансів, грошового обігу
і кредиту, Львівський
національний університет
імені Івана Франка*

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ІНСТИТУЦІЇ ТА ЇХНЯ СПІВПРАЦЯ З УКРАЇНОЮ

В стані перманентної економічної кризи в країнах, що розвиваються, спричиненої нерівномірністю платіжного балансу, зниженням ВВП та девальвації національної валюти важливу роль відіграє залучення в економіку цих країн підтримки різних фінансових інституцій міжнародного рівня, не винятком є й Україна.

Посилення інтернаціоналізації господарського життя, розвиток міждержавних форм регулювання валютно-кредитних і фінансових зв'язків, посиленням нестабільності світової економіки, у тому числі валютної системи та світових ринків капіталів спричинили необхідність створення міжнародних фінансових інституцій, які б вирішували основні проблеми та питання фінансових міжнародних відносин [1, с. 487].

До основних векторів діяльності інституцій належить стабілізація світового господарства й міжнародних фінансів на основі об'єднання зусиль світового співтовариства, розроблення і координація стратегії і тактики міжнародної валютної і кредитно-фінансової політики та здійснення міждержавного валютного й кредитно-фінансового регулювання. Розрізняють світові та регіональні міжнародні фінансові організації. До світових належать Міжнародний валютний фонд (МВФ), група Світового банку та Банк міжнародних розрахунків. Регіональні створюються за континентальною ознакою: Європейський банк реконструкції та розвитку, Азіатський банк розвитку, Африканський банк розвитку, Міжамериканський банк розвитку та ін. [2, с. 197].

Провідною фінансовою інституцією є МВФ, основними цілями якого є сприяння глобальному валютному співробітництву, міжнародній торгівлі, високому рівню зайнятості та сталому економічному зростанню, забезпечення фінансової стабільності та скорочення бідності в усьому світі [3].

Україна активно співпрацює з МВФ з 1994 р., використовуючи його фінансові і технічні ресурси з метою досягнення макроекономічної стабілізації та створення необхідних передумов для проведення економічних реформ. Станом на 2021 р. співробітництво між Україною та МВФ діє в рамках програми Stand-by, строком 18 місяців та загальним обсягом 5 млрд дол. США. 11 червня 2020 року Україна отримала перший транш за цією Програмою обсягом 2,1 млрд дол. США (табл. 1), який було спрямовано до Державного бюджету України [4].

Таблиця 1

Фінансові впливання МВФ в Україну 2008-2020 р.

Період	Програма	Залучені кошти, дол. США
2008 - 2013	Stand-by	10,6 млрд
2014 - 2017	Stand-by	4,4 млрд
	Extended Fund Facility	8,7 млрд
2018 - 2020	Extended Fund Facility	5 млрд
	Stand-by	2,1 млрд

Побудовано автором за даними Міністерства фінансів України [5].

Загалом, в рамках співробітництва з МВФ, Україна отримала 23,9 млрд СПЗ (еквівалент 35 млрд дол. США). Протягом останнього десятиліття головною метою співпраці було зменшення дефіциту бюджету України, але через несприятливі політичні та економічні умови та в стані пандемії коронавірусу бажаних результатів показника дефіциту не було досягнуто.

Група Світового банку є другою за значенням інституцією, яка сприяє виконанню стратегічних завдань міжнародної фінансової політики. Кожна установа групи виконує конкретні функції: МБРР (Міжнародний банк реконструкції та розвитку) забезпечує фінансовий розвиток та здійснює фінансову політику, МАР (Міжнародна асоціація розвитку) надає позики та гранти від нуля до низьких відсотків, МФК (Міжнародна фінансова корпорація) мобілізує інвестиції приватного сектора та надає консультації, БАГІ (Багатостороння агенція з гарантій інвестицій) забезпечує фінансування політичних ризиків, МЦУІС

(Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів) вирішує інвестиційні конфлікти [6].

Світовий банк є другим, після МВФ, кредитором України. Станом на початок 2021 року, на стадії реалізації МБРР в Україні перебуває 12 проектів загальним обсягом 3 093,04 млн дол. США, БАГІ має 9 проектів з гарантування інвестицій із загальним обсягом покриття ризику у 600 млн. дол. та МФК 13 проектів з надання консультаційних послуг на майже 50 млн дол. у таких секторах, як сільське господарство, виробництво, фінанси, підтримка інфраструктури тощо [4]. Динаміка суми зобов'язань України по кредитуванню Світового банку, а саме МБРР і МАР має непостійний характер і станом на 2021 р. становить 967 млн дол. (рис. 1).

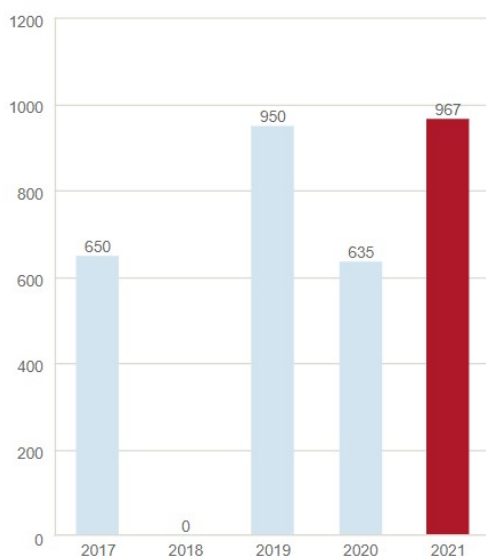

Рис. 1. Зобов'язання України на фінансовий рік
(суми включають зобов'язання МБРР і МАР) [5]

За роки співробітництва Світовий банк затвердив для України 62 позики загальним обсягом 13,80 млрд. дол. США, з яких отримано 11,33 млрд. дол. США [4]. Співпраця України з групою Світового банку базується на впровадженні структурних реформ фінансового сектору та подоланні кризових явищ в економіці України спричинених напруженою політичною ситуацією в країні.

Отже, міжнародні фінансові інституції – інститути міжнародних фінансових відносин, які здійснюють координацію міжнародних фінансів на світовому та регіональному рівнях та мають на меті сприяти економічному розвитку країн шляхом розвитку зовнішньої торгівлі й міжнародного та регіонального валютно-фінансового співробітництва та підтримання рівноваги платіжних балансів країн. Найважливішу роль серед міжнародних фінансових інституцій відіграють Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, які є важливою ланкою сучасної інституціональної структури міжнародних фінансових відносин.

Співпраця з інституціями міжнародних фінансів є особливо важливою для України в часи економічної кризи, яка постійно підсилюється у зв'язку з напруженою політичною та епідеміологічною ситуацією в країні. Активна співпраця з МВФ та Світовим банком у рамках різноманітних програм та проектів створює підґрунтя для структурних змін в економіці України та забезпечує утворення сприятливого середовища для проведення економічних реформ, що забезпечить прогресивний розвиток вітчизняної економіки в майбутньому.

Література:

1. Фінанси : підручник. / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – 2-ге вид. переробл. і доповн. – К. : Знання, 2012. – 687 с.
2. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2007. – 240 с.
3. Офіційний сайт МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/About>
4. Міністерство закордонних справ України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobitnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>
5. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/mvf>
6. Офіційний сайт групи Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worldbank.org/en/what-we-do>

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ
Конституційне право. Конституційне процесуальне
право. Міжнародне право

Біловицька Юлія Олександрівна
студентка 2 курсу магістратури
заочної форми навчання
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Навчально– наукового інституту
публічного управління та
державної служби Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Дубенко
Світлана Дмитрівна, кандидат
юридичних наук, доцент,
Навчально-науковий інститут
публічного управління та
державної служби Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ
ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Починаючи з моменту проголошення незалежності України спостерігається стрімкий розвиток законотворчості, який спрямовується на створення такої системи законів, яка в майбутньому сприятиме ще більшому розвитку України як демократичної та правової держави, а також зміцнення економічних, культурних, технічних та зовнішньополітичних зв'язків з іноземними країнами.

Аналіз наукової літератури з питань законотворчості і ролі центральних органів виконавчої влади в цій діяльності дає змогу визначити сутність законотворчості центральних органів виконавчої влади як процесу законотворення, суб'єктом якого є центральні органи виконавчої влади, які діють з метою удосконалення системи регулювання суспільних відносин, що входять до їхньої компетенції. Законотворчість центральних органів виконавчої влади складається з декількох етапів: виявлення прогалини внаслідок узагальнення практики чи здійснення

контролю за дотриманням законодавства, розробка проєктів законів та його обговорення з іншими центральними органами виконавчої влади, погодження, проведення експертизи та підготовка висновків та пропозицій, подання на розгляд Верховної Ради України через Кабінет Міністрів України, участь під час розгляду законопроєктів в комітетах Верховної Ради України та здійснення подальшого моніторингу за дотриманням вимог прийнятих законів.

З огляду на це, сьогодні вкрай необхідним завданням є вдосконалення нормативно-правового врегулювання відносин у сфері законотворчої діяльності, яке ще не повною мірою відповідає вимогам практики, адже представляє розгалужений масив нормативно-правових актів, які не здатні ефективно впливати на законотворчу діяльність. Процедури законотворчості містяться в різних розділах Конституції України, проте є доволі незначного ступеня деталізації та обсягу, а також і в інших нормативно-правових актах.

Слід зауважити, що Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» в основному регулюються процедури розгляду і прийняття законопроєктів у Верховній Раді України і практично відсутнє правове регулювання допроєктної стадії підготовки, що є особливо важливим у законотворчій діяльності центральних органів виконавчої влади.

Правове регулювання законотворчості центральних органів виконавчої влади складається переважно з підзаконних актів, більшу частину яких становлять акти Уряду України, оскільки діяльність центральних органів виконавчої влади спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, прийняття на законодавчому рівні єдиного порядку здійснення законотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади спростило б саме розуміння законотворчості.

Вважаємо за доцільне нормативно визначити єдину методологію з питань підготовки проєктів законів, при цьому врахувати усі прогалини та існуючі на даний момент проблеми, пов'язані з вимогами до них. Більше того існуючий нормативно-правовий масив, що регулює законотворчість, потребує ревізії. Під словом «ревізія» розуміється перегляд та скасування застарілих нормативно-правових актів, що не відповідають реаліям та в одному випадку дублюють окремі норми, а в іншому – суперечать.

У даному випадку погоджуємося з думкою О. Богачової про те, що велику увагу також потрібно звертати до прогнозування законотворчої діяльності як процесу вивчення та аналізу суспільних явищ і процесів, а також визначення напрямків подальшого розвитку суспільних відносин. Потреби їх правової регламентації мають стати невід'ємною складовою вітчизняної законотворчості задля підвищення стабільності законодавства. Для цього слід забезпечити використання результатів відповідних

наукових досліджень, запровадити обов'язковість надання обґрунтованих наукових висновків і прогнозів щодо можливих наслідків різних варіантів врегулювання певних правовідносин [1].

Проблемним питанням законотворчості, яке має безпосередній вплив на стан сучасного законодавства є недостатня якість форми та змісту підготовлених законопроектів. У зв'язку з чим законотворча практика вимагає нових підходів до усіх стадій розробки законопроектів.

Для цього потрібно розробити та уніфікувати технічно-юридичні правила і вимоги створення законів, які б регламентували запровадження єдиного наукового підходу, чіткого інструментарія, можливо навіть затвердження «Правил законодавчої техніки», закріпивши на науковому та практичному рівнях саме поняття «законодавчої техніки» як засобу створення законів. Необхідно систематизувати та відокремити поняття «законодавчої техніки» від понять, які передбачають інструментарій для написання підзаконних нормативно-правових актів. Такі б правила могли б бути відображені у законі «Про нормативно-правові акти».

Окрім прийняття конкретних законодавчих актів, важливо звернути увагу на підвищення рівня правової культури і правосвідомості громадян, а також професійної підготовки учасників законотворчого процесу. З огляду на це необхідними є розробка та запровадження науково-методичних програм освітнього напрямку для всіх учасників законотворчого процесу, створення Всеукраїнського організаційного і науково-координаційного центру з планування і керівництва всією роботою по формуванню й удосконаленню системи правового навчання і виховання, тобто правової культури в країні; формування відповідної системи навчальних центрів [2], про що вже говорили у своїх працях О. Копиленко та О. Богачова.

Центральні органи виконавчої влади відіграють важливу роль і у міжнародній законотворчій діяльності, і в Україні. Говорячи про зарубіжний досвід феномену законотворчості, треба зазначити, що у багатьох європейських країнах уряд відіграє визначальну роль у законотворенні, а центральні органи виконавчої влади (в більшості випадках міністерства) відповідальні за підготовку законопроекту, аналіз та оцінку ефективності та проведення експертизи. У деяких країнах вони наділені правом приймати нормативно-правові акти та вводити закони в дію своїми підзаконними актами, що не співвідноситься із функціями наших центральних органів виконавчої влади.

Для більшої ефективності законотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади роботи можна було створити незалежну експертну службу при Кабінеті Міністрів України, в склад якої входили і представники Міністерства юстиції України, Міністерства цифрової трансформації, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів

України, а також представники інших центральних органів виконавчої влади, науковці та практики, правознавці, лінгвісти, можливо, навіть психологи, культорологи та представники інших галузей.

Ще одним важливим моментом при підготовці законопроекта відіграє його експертиза – науково-практичний, системний, всебічний аналіз, що здійснюється на основі цілісності інформації щодо досліджуваного об'єкта. Для удосконалення роботи центральних органів виконавчої влади у проведенні експертиз, доцільно звернути увагу на практику зарубіжних країн і створити посібник правил та порядку проведення не тільки антикорупційних, а й експертиз інших видів.

Отже, враховуючи все вищезазначене, для того, щоб забезпечити ефективне національне законодавство, треба увесь час долати системні недоліки, аналізувати зарубіжний досвід, шукати підходи для вирішення основних прогалин з метою задоволення потреб суспільства.

Література:

1. Богачова О.В. Законотворчий процес в Україні: проблеми вдосконалення: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.01/ Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2006. 119 с.
2. Копиленко О.Л. Богачова О.В. Законотворчий процес: стан і шляхи вдосконалення. Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, (1), 5-14. Retrieved from <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1272>. 2010.

Кота Яна Федорівна
студентка 2 курсу магістратури,
Національний авіаційний
університет

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТА СТАТУС ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ НАД КРИМОМ ТА ЧОРНИМ МОРЕМ

Міжнародна спільнота активно намагається впроваджувати нові нормативно-правові акти, які регулюють міжнародне повітряне право, але нові рекомендації та стандарти дублюють або доповнюють положення, які стали фундаментом розвитку повітряного права, зокрема мова йде про Чиказьку конвенцію, а саме, Додаток 19 «Управління безпекою польотів» до Чиказької конвенції 1944 р [1].

Основною метою Додатку є забезпечення безпеки польотів у системі організації повітряного руху, шляхом проведення аудитів, оцінки змін у

системі, інспекційної діяльності та проведення сертифікації провайдерів аеронавігаційного обслуговування.

Крім того, існують й інші напрямки діяльності міжнародної спільноти для забезпечення безпеки повітряного руху, одним з таких напрямків є боротьба з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації Держави, саме цей напрямок необхідний для вивчення в рамках міжнародного законодавства в світлі агресії між Україною та Російською Федерацією.

Відповідно до заданих цілей та мети забезпечення безпеки польотів, ІКАО розробило декілька правових документів, спрямованих проти незаконного захоплення і викрадення повітряних суден. Такими документами стали: Конвенція про злочини та деякі інші акти, що здійснюються на борту повітряного судна, підписана 14 вересня 1963 року в Токіо [2], Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден, підписана в Гаазі 16 грудня 1970 року, яка вперше кваліфікувала акт незаконного захоплення повітряного судна як злочин, що супроводжується насильством або погрозою застосування насильства [3], Конвенція підписана 23 вересня 1971 в Монреалі Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, призначена для запобігання і попередження актів саботажу і насильства, спрямованих проти будь-якого конкретного повітряного судна [4].

Крім того, безпека польотів контролюється низкою міжнародних організацій, які у свою чергу створюють регламенти та стандарти, яких повинні дотримуватись держави-учасниці. Вагомий внесок у безпеку польотів над Україною вкладено завдяки підписанню Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, адже з метою наближення законодавчої бази України до законодавства ЄС створено низку проектів, один з яких називається SAFER-U. Проект повинен сприяти підготовці до імплементації відповідних положень, що впливають із Угоди про САП між ЄС та Україною, Робочих домовленостей (WA) між Державною авіаційною службою України (ДАСУ) та Європейським агентством з безпеки авіації (EASA) [5].

Також, варто згадати про членство України в Європейській організації з безпеки аеронавігації, адже саме завдяки ньому у цивільній авіації України забезпечується Положенням про нагляд за безпекою польотів у системі організації повітряного руху, яке затверджене наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 31.05.2010 № 320 та зареєстровано Міністерством юстиції України 30.06.2010 за №446/17741 [6].

Щодо Угоди країн Чорноморського регіону, то угода була підписана і Росією, і Україною. Відповідно до співробітництва у рамках Чорноморського економічного співробітництва, держави- сторони

договорі співпрацюють за такими напрямками: торгівля та економічний розвиток, фінанси та банківська діяльність, зв'язок, енергетика, транспорт, сільське господарство, охорона здоров'я і фармацевтика, охорона навколишнього середовища, туризм, наука і технології, співробітництво у сфері культури, обмін статистичними даними та економічною інформацією, співробітництво між митними органами, гуманітарні контакти, боротьба з організованою злочинністю тощо [7].

Література:

1. Додаток 19 «Управління безпекою польотів» до Чиказької конвенції 1944 р [Електронний ресурс] // Додатки до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р.. – 211. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_655#Text.
2. Конвенція про правопорушення та деякі інші дії, скоєні на борту повітряного судна [Електронний ресурс] // Конвенція про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна. – 1409. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_244#Text.
3. Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден [Електронний ресурс] // Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден. – 1612. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_167#Text.
4. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації [Електронний ресурс] // 23.09.1971 – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_165#Text
5. Угоди про САП між ЄС та Україною, Робочих домовленостей (WA) між Державною авіаційною службою України (ДАСУ) та Європейським агентством з безпеки авіації (EASA) [Електронний ресурс] // ДАСУ. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://avia.gov.ua/proyekt-safer-u-rozvitok-aviatsijnoyi-zakonodavchoyi-bazi-ukrayini-shlyahom-nablizhennya-do-zakonodavstva-yes/>.
6. Положенням про нагляд за безпекою польотів у системі організації повітряного руху, яке затверджене наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 31.05.2010 № 320 та зареєстровано Міністерством юстиції України 30.06.2010 за №446/17741 [Електронний ресурс] // ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАГЛЯДУ ЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ БЕЗПЕКИ АВІАЦІЇ. – 512. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1577-05#Text>
7. Співробітництво в рамках ОЧЕС [Електронний ресурс] // Міністерство закордонних справ України. – 2506. – Режим доступу до ресурсу: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/oches/spivrobitnictvo-v-ramkah-oches>

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне
право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне
право. Міжнародне приватне право. Трудове право та
право соціального забезпечення**

*Maksurov Alexey Anatolevich
PhD in Law, Professor,
Kiev National University named
after Taras Shevchenko*

**COORDINATION OF THE GOODWILL CATEGORY IN THE
PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

Some researchers are based on the understanding of the business reputation of a legal entity as an intangible asset, and therefore it should be protected by law.

Among other things, they proceed from the concept of property, including in its understanding by international law and international judicial instances (the European Court of Human Rights [1]). In particular, the concept of "property" ("property") formulated by the norms of international law as an object of legal protection (for example, in paragraph 1 of Article 1 of Protocol No. 1 to the Convention on Human Rights, as amended - in terms of the names of articles - Protocol No. 11 to the Convention) refers to property a fairly wide range of not only objects, but also rights, claims ("rights of claim"), intangible assets.

At the same time, an excessively broad interpretation of "property" and "property" is also unacceptable, as it can lead to serious terminological confusion: E.A. Yershova, for example, based on her own understanding of the acts of the European Court of Human Rights, believes that under the concept of "goodwill" (as part of property), which includes the category "business reputation", various intangible benefits are combined, which are, therefore, the object of property rights [2], which, however, does not correspond to the Russian legal tradition and does not directly follow from the text of the acts of the European Court of Human Rights.

Be that as it may, the European Court of Human Rights refers to "property" in the broader sense of the category "property" not only intangible assets in the form of results of intellectual activity [3], licenses and permits for commercial activities and private practice [4], but also business reputation as a kind of property.

At the same time, business reputation in both cases, both as a positive property of a business and as a central component of "goodwill" in the form of property (intangible asset), in fact, cannot be the subject of unlawful

appropriation, such as a trademark, brand name, know-how, etc., however, it can be the object of diminution, that is, it can be damaged, it is only protected by law and is present in the form of a business characteristic "covertly", manifesting itself only in two cases: positive (when selling an enterprise as a business) and negative (when using legal remedies).

Literature:

1. Rulings of the European Court of Human Rights of 07.05.2002 in the case "Burdov v. Russia" (N 59498/00); of 23.10.2003 in the case "Timofeyev v. Russia" (Timofeyev v. Russia; N 58263/00); of 18.11.2004 in the case "Wasserman v. Russia" (Wasserman v. Russia; N 15021/02) // SPS "Consultant Plus"
2. Ershova E.A. Goodwill: main problems and contradictions. M., 2020. pp. 251 - 252.
3. Case "Anheuser-Busch Inc. v. Portugal" (Anheuser-Busch Inc. v. Portugal, N 73049/01) // SPS "Consultant Plus"
4. Cases: "The company "Megadat. com CPL "against Moldova" (Megadat. com SRL v. Moldova, N 21151/04), "The company "Beamer S.A." against Moldova" (Bimer S.A. v. Moldova, N 15084/03), "The company "Rosenzweig and Bonded Warehouses Ltd" against Poland" (Rosenzweig and Bonded Warehouses Ltd v. Poland, N 51728/99) // SPS "Consultant Plus"

*Romanyuk Alina Serghiivna
student, Faculty of Law,
National Aviation University*

*Scientific Advisor: Kmetyk
Khrustyna Volodymyrivna,
PhD in Law, Associate Professor of
the department*

INHERITANCE BY WILL IN ROMANO-GERMANIC SYSTEM OF LAW

Nowadays, in all foreign legal systems the institution of inheritance law is one of the most important. Each state, regardless of the type of legal system, has specific features of the regulation of inheritance by will. This issue is very topical as inheritance relations are one of the most stable institutions of civil law, which reflects the peculiarities of the mentality, traditions and established principles of the private law. In all foreign legal systems, inheritance by will plays a leading role, as it allows the owner to dispose of his/her property in case of death at his/her own discretion. In particular, it is quite important to pay

attention on the testament forms in the Romano-Germanic system of law as the Romano-Germanic legal family is the first one we meet in the modern world [1]. It is rightly considered to be the most widespread and influential modern legal family. Many scientists have paid much attention to researching this issue in their works, in particular: M. Yu. Barshchevsky, E. A. Vasiliev, O. V. Grenkova, V. V. Zaleski, A. S. Komarov, M. I. Kulagin, V. P. Mozolin, K. K. Yaichkov and others.

In the continental law system the concept of hereditary relations means a system of norms, governing succession, where rights and responsibilities the deceased pass directly to the heirs. The property of the deceased without “intermediaries” is inherited by the law or by the will. Heirs are constantly liable for the obligations of the hereditary giver [2, p. 257].

Some states impose restrictions on the persons in whose favour the will is made. Thus, under French inheritance law, the testamentary dispositions are not valid in favour of doctors, other medical staff and pharmacists whose patient the testator was a patient of at the time of his illness, if such testamentary dispositions were made during the same illness or were drawn up in favour of spiritual mentors and confessors. Such restriction does not apply to relatives up to and including the fourth line, providing that the testator has no other relatives in the direct line, as well as singular legacies adequate to the services they provided to the testator and his/her property status [4].

The legislation of the Romano-Germanic countries distinguishes the following forms of will:

1) personal will as a will written by the testator, signed by him/her independently. This form is the most common due to the simplicity of ordering and the possibility of keeping the secret of the will [3, p. 347]. The conclusion of an holographic (personal) will is provided by the legislation of Germany, Poland, France and some other countries [2, p. 258];

2) a will in the form of a public act is a will made in accordance with the procedure established by the law with the participation of an official, most often such a person is a notary. In France a will is made with the participation of two notaries (or one with two witnesses), in Switzerland – with the participation of one official and two witnesses, in Germany the testator dictates to the notary his last will or sends him a written document stating his last will, in Italy a public will is accepted by a notary in the presence of two witnesses [4, p. 177–178];

3) secret will is a will drawn up by the testator and sealed in the form of a notary, usually in the presence of witnesses. This form of will allows you to ensure the secrecy of the will and its safety, but may contain certain which have a double interpretation or are illegal [5, p. 265].

Also, the principle of freedom of will in this legal system sometimes can be limited in favour of the testator’s family [3, c. 345–346].

Literature:

1. Давид, Р. Основные правовые системы современности. М.: Междунар. отношения, 1996. С. 29.
2. Міжнародне приватне право : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / за ред. В.П. Жушмана, І.А. Шуміло. Харків : Право, 2011. 320
3. Павлова І.У. Міжнародне приватне право : підручник. Москва : Эксмо, 2005. 752 с.
4. Тучак Т.В. Податок на спадщину та дарування у Франції. Формування ринкових відносин в Україні. 2008. № 12 (91). С. 15–19.
5. Фединяк Г.С. Міжнародне приватне право : підручник. Київ : Атіка, 2003. 544 с.

*Матвіяк Лариса Василівна
студентка 2 курсу магістратури
заочної форми навчання
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту
публічного управління та
державної служби Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка*

*Науковий керівник: Плахотнюк
Наталія Григорівна,
кандидат юридичних наук,
доцент, Навчально-науковий
інститут публічного управління
та державної служби Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка*

ЗАСОБИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЖИТЛО В УКРАЇНІ

Реалізація права на житло стосується кожної людини та є вагомим показником соціальної захищеності громадян країни, їх впевненості у завтрашньому дні. Однак, на жаль, реального забезпечення цього права, закріпленого на конституційному рівні, в Україні ще не досягнуто, а

житлова проблема є однією з найгостріших соціально-економічних проблем в Україні.

Житлова сфера залишається й досі чи не єдиною сферою, яка не зазнала значних змін в її правовому та організаційному забезпечення, тому це питання є вкрай актуальним і вимагає докорінного реформування не тільки на законодавчому рівні, а й державно-управлінському.

Тому одним із пріоритетних завдань нашої держави є формування дієвого організаційно-правового механізму реалізації права на житло та створення умов для реалізації цього права громадянами у передбачені законодавством способи. При цьому, основою для цього механізму має бути стаття 47 Конституції України, яка не лише закріплює право на житло, а й містить гарантії його реалізації.

У ринковій економіці кожний громадянин для реалізації власного права на житло має розраховувати на те житло, яке він може набути, а держава зобов'язана створювати для цього всі необхідні умови. Ця зміна функції держави для забезпечення реалізації громадянами права на житло має враховуватися під час забезпечення формування та реалізації державної житлової політики.

Однак, реформа житлової політики має проходити всі стадії формування: проведення дослідження, визначення проблем і цілей, аналіз можливих альтернатив, створення концепції і вже після цього – підготовка проекту Житлового кодексу та змін до інших нормативно-правових актів. Відсутність цих етапів суттєво зменшує шанси на те, що впроваджені зміни будуть ефективними та вирішуватимуть наявні проблеми у житловій сфері, а також будуть мати підтримку в суспільстві.

Наразі Мінрегіоном розроблено новий проект Житлового кодексу України, який пройшов публічне громадське обговорення. Проект Житлового кодексу України розроблено на виконання Указу Президента України від 08.11.2019 № 837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави». Слід зазначити, що без прийняття нової Концепції державної житлової політики ефективність прийняття такого документу є сумнівною, оскільки потребує докорінного реформування та переосмислення проблеми як на державному, так і на суспільному рівні.

Крім того, деякі науковці не підтримують необхідність прийняття саме кодифікованого акта, а вважають достатнім прийняття закону та внесення змін в існуючі нормативно-правові акти, які регулюють житлові відносини. Так, О. Кармаза вважає доцільним прийняття не Житлового кодексу України, а нових законів України «Про житло та житлові відносини в Україні» та «Про управління та збереження житловим фондом України». Закон України «Про управління та збереження житловим фондом України» має бути направлений на регулювання процесуальної діяльності визначених цим Законом органів та осіб щодо ефективного управління та збереження житлового фонду України [1]. Його позиція

кореспондує підходам до законодавчого врегулювання житлових відносин у країнах Балтії та Казахстані.

Окрім законодавчого врегулювання житлових відносин, існує необхідність удосконалення механізмів реалізації права на житло, в тому числі, зважаючи на програмні документи. Наразі в Україні затверджено досить велику кількість державних і місцевих житлових програм, однак вони мають низький рівень їх реалізації та недофінансування, що обмежує реальні можливості громадян покращити свої житлові умови.

Як свідчить зарубіжний досвід, іноземні держави ідуть шляхом вибору обмеженого кола програм, які функціонують протягом тривалого періоду часу, що викликає значну довіру населення та спричиняє позитивний соціальний ефект [2]. На сьогодні найбільшого поширення у зарубіжних країнах набула житлова програма будівництва (придбання) доступного житла.

Виходячи з аналізу житлового законодавства та практики реалізації як державної програми доступного житла, так і місцевих існує необхідність удосконалення механізму надання такого житла та прийняття окремого Закону України «Про доступне житло в Україні».

У цілому ефективно реформувати житлову політику неможливо, не змінивши решту сфер – політики землекористування, планування та містобудування, оподаткування, фінансування житла, соціальну політику тощо.

Зокрема, необхідно передбачити можливість залучення приватних компаній до будівництва соціального та доступного житла шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про державно-приватне партнерство» та пільг для забудовників, які здійснюють будівництво соціального та доступного житла шляхом внесення змін до Податкового та Земельних кодексів України.

І лише комплексне вирішення проблем статусу житла в Україні, засобів та способів його набуття, зважаючи на економічні можливості кожної людини, а також існування дієвих організаційних інструментів реалізації цього права, дозволять наблизити положення національного житлового законодавства до міжнародних та європейських стандартів закріплення та гарантування цього права.

Література:

1. Кармаза. О. О. Теоретичні та практичні аспекти проекту житлового кодексу України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 3. С. 111-117. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2013_3_12.
2. Харечко. Д. Зарубіжний досвід у сфері державного управління забезпечення права громадян на житло. *Ефективність державного управління*. 2016. № 4(49). Ч 1. С. 108-115. URL: <http://edu.lvivacademy.com/article/view/175038>.

*Слободян Крістіна Русланівна
студентка II курсу
Таращанського технічного
та економіко-правового
фахового коледжу*

*Науковий керівник: Голобородько
Наталія Володимирівна,
викладач юридичних дисциплін
I категорії, Таращанський
державний технічний та
економіко-правовий коледж*

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУТУ ОГОЛОШЕННЯ ОСОБИ ПОМЕРЛОЮ З ЗАРУБІЖНИМИ ІНСТИТУТАМИ

Довготривала відсутність особи в місці проживання, якщо невідомо місце її перебування, небайдужа для організації і громадян, з якими вона перебувала у правових відносинах. Для визнання особи безвісно відсутньою потрібна наявність таких умов:

- 1) особа відсутня у місці її постійного проживання протягом року;
- 2) згідно зі ст. 43 ЦКУ особу в судовому порядку може бути визнано безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці, де вона постійно або переважно проживає, немає відомостей про місце її перебування. День одержання останніх відомостей може бути підтверджено пред'явленням останнього листа відсутнього громадянина або іншим способом (наприклад, показання свідків). Якщо неможливо встановити день одержання останніх відомостей, початком безвісної відсутності вважається перше число місяця, наступного за тим, у якому були одержані останні відомості, а якщо неможливо встановити цей місяць — 1 січня наступного року (п. 2 ст. 43 ЦК);
- 3) визнання особи безвісно відсутньою допустимо за умови, що встановити місце її перебування неможливо. Тому до розгляду справи у відповідні організації за останнім відомим місцем перебування особи, місцем роботи, місцем народження і т. п. надсилаються запити про існуючі відомості про неї.

Оголошення фізичної особи померлою здійснюється на підставі нормативних положень, закріплених ч. 1 ст. 46 Цивільного кодексу України, яка діє з урахуванням змін, внесених з 01.01.2010 Законом України від 25.06.2009 № 1568-VI «Про внесення змін до деяких

законодавчих актів України щодо спрощення порядку розгляду питань надання допомоги сім'ям загиблих».

Цивільний Кодекс Франції до цього часу не допускає можливості оголошення особи померлою, скільки б довго вона не була відсутньою, а дає лише право на оголошення людини безвісно відсутньою. Таке вирішення питання пояснюється експансіоністською політикою, яку здійснював Наполеон на території Європи та за її межами. В Англії та США інституту безвісної відсутності та оголошення особи померлою через безвісну відсутність в тому вигляді, в якому ці інститути врегульовані в праві країн континентальної Європи, не існує.

Вирішення питання про безвісну відсутність та смерть безвісно відсутнього зі сфери матеріального права США та Англії переноситься в сферу процесуального права. Якщо при розгляді якої-небудь справи виникає питання про право майно або частину у зобов'язанні, то суд при вирішенні даної справи виходить із процесуальної презумпції, згідно з якою, якщо від відсутньої особи не було відомостей протягом 7 років, то така особа померла. Якщо ж обставини справи свідчать, що від відсутнього не повинно надходити відомостей, то ця презумпція не застосовується.

Інститут визнання особи безвісно відсутньою або померлою спрямований перш за все на захист законних матеріальних прав та інтересів як фактичного спадкодавця або особи, визнаної безвісно відсутньою, так і потенційних спадкоємців чи осіб, які мають право бути утримуваними за рахунок майна особи, визнаної безвісно відсутньою.

Література:

1. Фурса С. Я. Правові аспекти визнання громадянина безвісно відсутнім або оголошення його померлим // Право України. - 1998. - № 2(18).
2. Фурса С.Я. Безвісна відсутність і відсутність відомостей про особу // Нотаріат. Адвокатура. Суд. - 2014. №4 (6).

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче
право. Судоустрій. Правоохоронні органи, прокуратура
та адвокатура**

*Богданова Ольга Анатоліївна
студентка, Харківський
національний економічний
університет*

*Найденко Олексій Євгенович
доцент, Харківський національний
економічний університет*

**ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА СУЧАСНИЙ СТАН
КОНТРАБАНДИ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЯВИЩА**

Контрабанда як явище має велику історію. У Київській Русі відомості про контрабанду датовані IX–X ст., однак її визнання прийшло приблизно в XII–XIII ст., коли держава за рахунок правових заходів стала реагувати на контрабанду. Першими контрабандистами на Русі були іноземні купці, починаючи з представників Ганзи у Новгороді у XIII–XVI ст., а потім й англійські купці – у XVI–XVII ст. [4, с. 14]. Держава реагувала на дії контрабандистів шляхом таврування коней для контролю за їх продажем іноземцям. Першим митним порушенням було ухилення від сплати податків. І лише наприкінці XVII ст. було передбачено відповідальність за контрабанду як за самостійне правопорушення. Приблизно з середини XVII ст. держава починає активну боротьбу з контрабандою шляхом формування законодавчої бази. Однак, норми, які регламентували відповідальність за контрабанду, перебували як у митних, так і в кримінальних законодавчих актах. В Соборному Уложенні 1649 р. йшлося про митні податки, про ухилення від їх сплати та про контрабандне перевезення товарів. Змістовне поняття контрабанди як правопорушення з'явилося у XVII – на початку XVIII ст. у період бурхливого розвитку товарно-грошових відносин, коли держави вважали не вигідним для себе безмитне ввезення та вивезення товарів. Будь-яке порушення встановлених законом та іншими нормативно-правовими актами правил перевезення товарів і цінностей через кордон, які приховувалися від контролю з боку митниці, отримало назву контрабанди, а порушники, що вдавалися до таких дій, підлягали покаранню [1, с. 52]. У прийнятому 22 квітня 1667 р. Новоторговому

Статуті контрабандою визнавалися не тільки порушення, пов'язані з провозом надлишкових товарів, а й з провозенням заборонених до експорту чи імпорту товарів. Згадані положення також відображені в Іменному Указі від 16 травня 1729 р. «О неявленных в Таможнях и утаенных от пошлин товаров», що передував Митному Статуту 1755 р., та виділяв способи провозення контрабанди як перевезення товарів. Митний Статут 1819 р. уточнював термін «контрабанда», маючи на увазі не тільки перевезення чи перенесення товару через кордон, а й неподання власником вантажу відомостей про товар на митницю, приховування цих відомостей у товаросупровідних та фінансових документах [1, с. 23]. Ще одним важливим нормативним актом було «Уложение о наказаниях уголовных и исправительных» зразка 1871 р. У цьому документі розглянуто питання про відповідальність за контрабанду. Важливими нормативними актами з питань контрабанди та відповідальності за неї стали «Уголовне Уложение» від 22 березня 1903 р. під редакцією видатного вченого М.С. Таганцева, «Положення про контрабанду» від 27 березня 1906 р., Митний Статут 1910 р. [1, с. 27–28]. В останньому також закріплено її ознаки: предмет, діяння, суб'єкт і т. і. Керівництво радянської держави з перших днів існування своєї влади приділяло велику увагу необхідності боротьби з контрабандою. Декретом від 29 грудня 1917 р. «Про дозвіл на ввезення та вивезення товарів» вперше встановлено правила провозення товарів через кордон. У цьому ж документі було визначено поняття «контрабанди», за яким нею визнавалося ввезення та вивезення товарів без дозволу, що переслідувалось з усією суворістю радянських законів [1, с. 34]. Постановою раднаркому від 24 листопада 1920 р. охорона кордонів та недопущення через кордон воєнно-політичної контрабанди була покладена на особливий відділ ВНК та його органи. Декретом ВЦВК від 6 грудня 1922 р. ВНК була скасована, а її функції покладено на Державне політичне управління при НКВС РРФСР [2, с. 32]. У 1922 р. прийнято перший Кримінальний кодекс РРФСР, що сприяло встановленню норми, яка регламентує відповідальність за контрабанду. Важливу роль у боротьбі з контрабандою на Україні відіграв перший КК УРСР 1922 р., ст. 97 якого встановлювала відповідальність за контрабанду. Склад контрабанди за кримінальним законодавством України було сформовано так само як і ст. 97 КК РСФСР 1922 р. Серйозні зміни в кримінально-правову норму було внесено Декретом ВЦІК і РНК від 1 березня 1926 р. Це змінило ст. 97 КК РРФСР. Вперше в радянському кримінальному законодавстві надавалося розгорнуте визначення контрабанди. Прийняття першого Митного Статуту СРСР в 1924 р., містило визначення і ознаки «звичайної» і «кваліфікованої» контрабанди та міри покарання за неї [1, с. 45]. Кримінальний кодекс РСФСР 1926 р., прийнятий на базі кримінального законодавства СРСР та союзних республік 1924 р.,

повністю повторив ці визначення. Так само було сформовано поняття і в Кримінальному кодексі УРСР 1927 р. Затверджений Постановою ЦВК РНК СРСР 19 грудня 1928 р. Митний кодекс СРСР давав визначення простої та кримінально караної контрабанди. Верховна Рада СРСР 5 травня 1964 р. затвердила новий МК СРСР. У ньому ширше визначалося поняття «контрабанда». Кримінальне законодавство з боротьби з контрабандою, що склалося до 1928 р., залишалося незмінним до прийняття Верховною Радою СРСР 25 грудня 1958 р. Закону «Про кримінальну відповідальність за державні злочини». Відповідно до КК УРСР 1960 р. кримінальна відповідальність за контрабанду встановлювалася ст.ст. 70, 70¹ КК [8, с. 42].

Стаття 201 КК України визначає контрабанду як переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації; лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України [6].

Безпосереднім основним об'єктом контрабанди є встановлений порядок переміщення відповідних товарів, предметів через митний кордон України, який є необхідною умовою діяльності митних органів зі здійснення митного контролю, оформлення предметів у митному відношенні та правильності визначення і своєчасності внесення митних платежів.

Додатковим факультативним об'єктом цього економічного злочину можуть бути: встановлений порядок обігу предметів дозвільної системи; порядок сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів; громадська безпека, здоров'я населення.

Предмет цього злочину – товари, тобто будь-яка переміщувана через митний кордон України продукція, в т. ч. та, на яку поширюються права інтелектуальної власності, послуги, роботи, що є об'єктом купівлі-продажу або обміну (п. 11 ст. 15 Митного кодексу України). Склад злочину має місце, якщо переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю вчинене у великих розмірах (тобто їхня загальна вартість у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [7]). До предмета контрабанди також відносяться: історичні та культурні цінності, отруйні, сильнодіючі, радіоактивні, вибухові речовини, зброя та боєприпаси (крім гладкоствольної мисливської зброї та

бойових припасів до неї), стратегічно важливі сировинні товари, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України.

Об'єктивною стороною контрабанди слід вважати дії, які полягають у незаконному переміщенні товарів, предметів через митний кордон України. При цьому під переміщенням через митний кордон розуміють ввезення на митну територію України, вивезення або транзит через її територію товарів, предметів у будь-який спосіб.

Способи незаконного переміщення предметів через митний кордон України зображено на рис. 1 – 2 [5; 7].

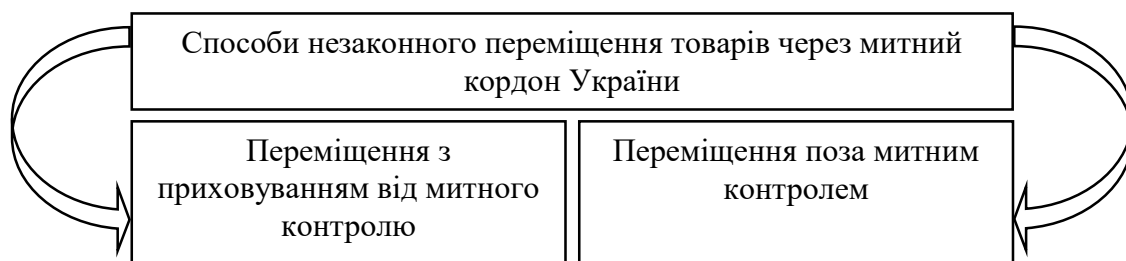

Рисунок 1 – Способи незаконного переміщення предметів контрабанди

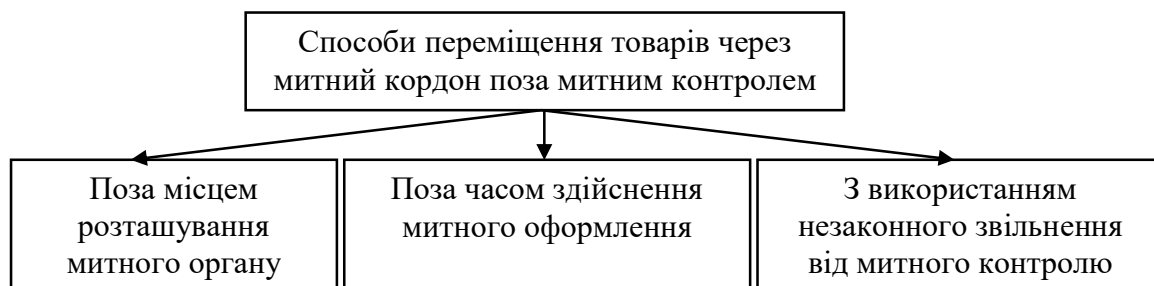

Рисунок 2 – Методи переміщення контрабанди поза митним контролем

Суб'єктом контрабанди може бути осудна особа (громадяни України, іноземці), яка досягла 16-річного віку, у т. ч. особа, яка користується правом дипломатичного імунітету. Дії службової особи, яка сприяла незаконному переміщенню предметів через митний кордон, розглядаються як пособництво у контрабанді та як відповідний злочин у сфері службової діяльності [9, 134].

Суб'єктивна сторона економічного злочину характеризується прямим умислом. Винний усвідомлює обставини й характер незаконного переміщення товарів, предметів через митний кордон України й прагне їх ввезти (вивезти) з порушенням встановленого порядку. Мотив – збагатитися незаконним шляхом.

Обсяги контрабандної продукції, ввезеної в Україну, зображено на рис. 3.

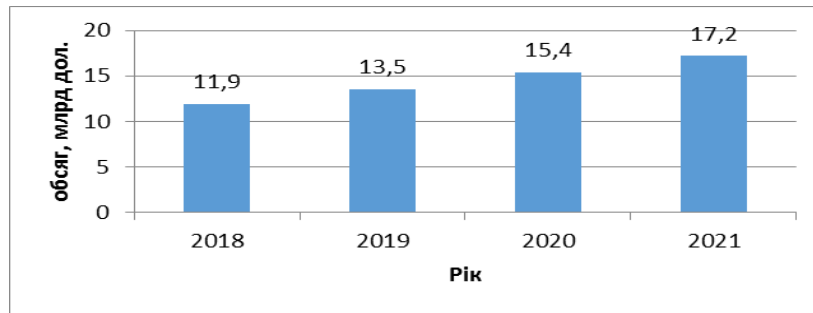

Рисунок 3 – Обсяги контрабандної продукції, ввезеної в Україну

Рівень контрабанди культурних цінностей складає в середньому 30 злочинів на рік і становить 3% у структурі всієї контрабанди. При вчиненні злочину корисливі мотиви мали місце у 89,5% випадків, некорисливі – у 10,5%.

Структура контрабанди за видами культурних цінностей наочно зображена на рис. 4.

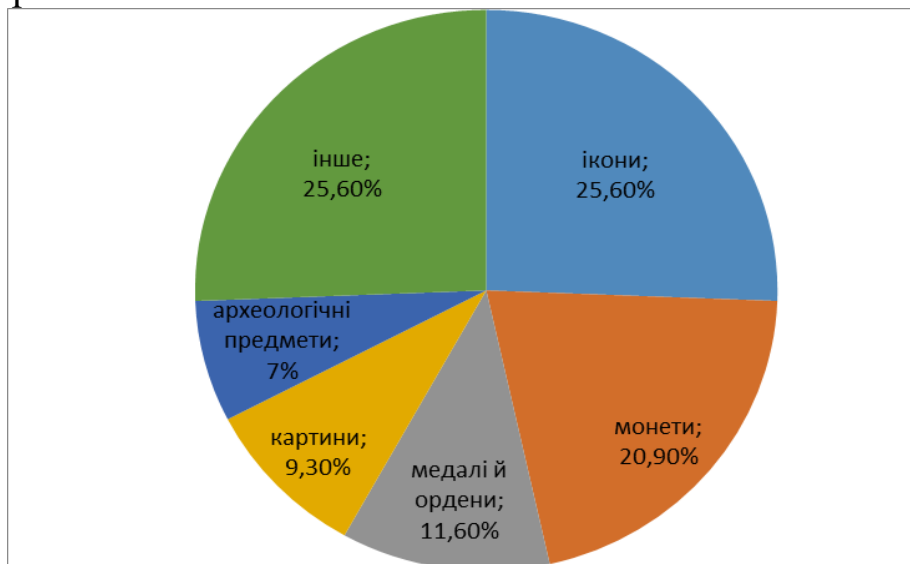

Рисунок 4 – Структура контрабанди за видами культурних цінностей

Що стосується «географії» контрабанди культурних цінностей, то вона вчинюється в основному на західному кордоні України й у міжнародних аеропортах. У 20% контрабанди культурних цінностей мало місце незаконне переміщення цих предметів до Російської Федерації, у 10% – до інших країн СНД, у 20% – до Польщі, у 36,7% – до інших країн ЄС, у 13,3% – до інших країн світу [3, с.9–10].

Щодо напрямку незаконного переміщення культурних цінностей, то аналіз кримінальних проваджень свідчить, що лише у 2,6 % випадків зафіксовано ввезення цих предметів в Україну, а у 97,4 % правопорушень особи робили спробу вивезти їх за межі України.

Стосовно стану працевлаштування і професійної діяльності осіб, що вчинили контрабанду культурних цінностей, СБУ наводять такі дані (рис.5).

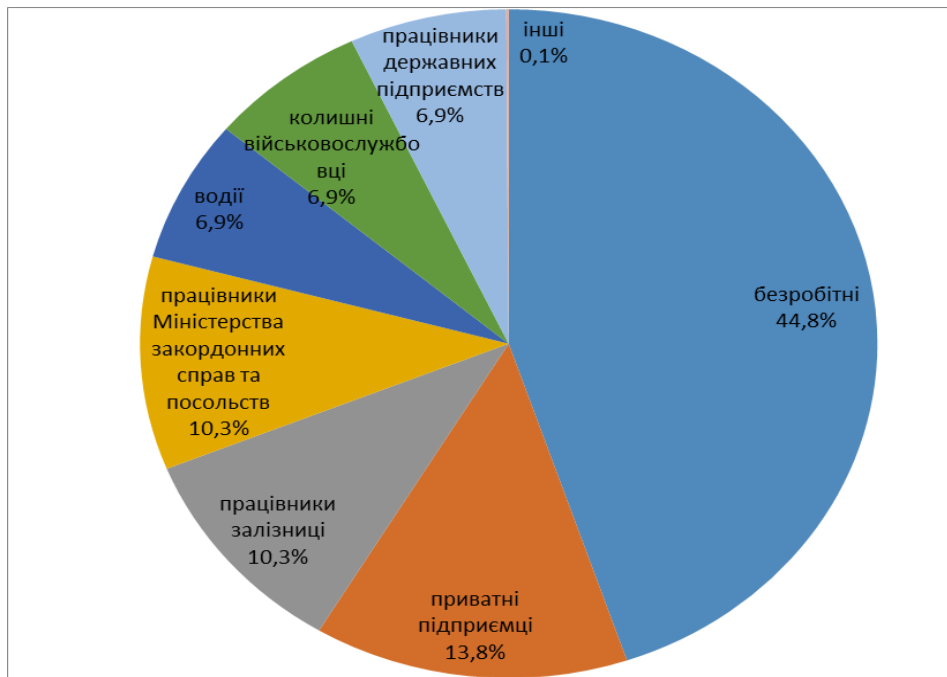

Рисунок 5 – Суб'єкти вчинення контрабанди культурних цінностей

За країнами, до яких зловмисники намагалися перемістити культурні цінності, поділ такий: США – 36,8%, країни Західної Європи – 39,5%, Російська Федерація – 10,5%, інші країни СНД – 5,3%, інші країни світу – 7,9%.

Наведені дані ілюструють ринковий попит на предмети антикваріату у відповідних країнах, їх економічний добробут, пріоритетні напрямки службових та туристичних маршрутів громадян України, які становлять переважну більшість серед правопорушників – 84,2 %, тоді як громадян США й Канади – 5,3 %, громадян країн ЄС – 10,5 % [3, с.11]. Великий відсоток громадян України серед правопорушників визначає необхідність профілактичної роботи правоохоронних органів серед них, а також окреслює окремий напрямок оперативно-розшукового забезпечення протидії контрабанді культурних цінностей.

Література:

1. Бойко В.М. Історія митної справи в Україні / В.М. Бойко, Л.В. Багрій-Шахматов, Г.В. Попов. – К.: Видавець Вадим Карпенко, 2002. – 52 с.
2. Володько Н.В. Ответственность за контрабанду в советском уголовном праве / Н.В. Володько. – К.: КВШ МВД СССР, 1978. – 95 с.
3. Гайворонський Є. П. Контрабанда культурних цінностей: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Є. П. Гайворонський. – Харків, 2009. – 21 с.
4. Кисловский Ю.Г. Контрабанда: история и современность / Ю.Г. Кисловский. – М., 1996. – 87с.

5. Контрабанда зброї в Україні та окремі шляхи вирішення цієї проблеми// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.inter.criminology.org.ua/modules.php?name=Content&file=print&pid=6>
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] // Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.18.102&nobreak=1>
7. Офіційний сайт Державної митної служби України //Режим доступу з <http://www.customs.gov.ua>
8. Процюк О.В. Контрабанда: походження поняття та історичний розвиток законодавства / О.В. Процюк // Наше право. – 2004. – № 1. – С. 35–45.
9. Шершун А.А., Нездоровін В.П., Миропольська О.В. Основи митного законодавства в Україні: Навч.-метод. посіб. – К.: ТП Пресс, 2004. – 416с.

*Боярко Олена Петрівна
здобувач вищої освіти 2 курсу
магістратури Центру
підготовки магістрів публічної
служби і професійних суддів
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ЕВОЛЮЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА СУДДІ» В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Задля комплексного та всестороннього осмислення феномену суддівської етики, слід звернути увагу на те, коли і де вперше було запропоновано розглянути морально-етичний аспект діяльності суддів при здійсненні ними своїх повноважень, в яких історичних умовах це відбулося, чим була «продиктована» така необхідність. Це дасть змогу більш повно і всестороннє, з врахуванням принципу історизму та інших гносеологічних постулатів, дослідити генезис поняття «етика судді», його динаміку та визначення в сучасній науці з позицій окремих її представників.

Абсолютна більшість авторів сучасних наукових робіт на тему етики судді, як і інших підгалузей юридичної етики, при здійсненні ретроспективного аналізу досліджуваного предмета, як на першоджерело посилаються на видатного юриста А.Ф. Коні, пік наукової та практичної діяльності якого припадає на кінець 19 – початок 20 століття. Варто сказати, що є також значна група вчених, які вважають «точкою відліку»

дослідження етики судді праці ще античних філософів, які були засновниками загального поняття етики. І лише поодинокими можна назвати випадки, коли під початком розвитку досліджень судової етики розуміють США в середині 19 століття.

Часто при ознайомленні з науковими працями на тему суддівської етики в Україні можна зустрітися з розмірковуваннями на тему відповідальності суддів у зв'язку із порушенням етичних норм: її характер, межі та сутність. Однією з перших на це звертає увагу А. Музиченко у 2011 році [1]. Встановивши дефініцію поняття суддівської етики, А. Музиченко, ще до прийняття нового Кодексу суддівської етики у 2013 році, звертає увагу на те, що в законодавстві мають місце певні розбіжності та просто прогалини, що стосуються відповідальності за невиконання його положень.

С. Бойко [2; С. 17–21] і В. Косенко [3] в своїх публікаціях на прикладі практики розгляду звернень громадян до ВККСУ та з власного практичного досвіду також висвітлюють центральні непорозуміння, що виникають при вирішенні питання про недотримання суддями правил професійної етики – відсутність чітко визначених у вигляді приписів понять, які дали б змогу оцінити відповідність діяльності судді етичним вимогам та нерозуміння громадянами меж відповідальності суддів за ті чи інші їх вчинки.

Свій погляд на проблеми суддівської етики висловив також В. Чорнобук, запропонувавши тим самим ряд цікавих нововведень, які могли би слугувати факторами позитивних трансформацій в організації судової влади [4; С. 79–92].

Загалом, можна так коротко описати шлях формування сучасних наукових досліджень питань професійної етики судді: спочатку вони існували у формі філософських концепцій, які стосувалися питань природи людини та її ролі у світі (античне походження «етики»), згодом, співпавши за часом із певними трансформаційними природними трансформаціями у суспільстві (політичні революції, реформи судочинства тощо), вони набувають ознак теоретичної бази для гуманізації правових процесів, як шлях якісного покращення повноцінного розуміння цінності людини як особистості. Специфічною для України є та стадія наукових досліджень етики суддів, у якій вона ототожнюється з поняттям модельної «людини».

Як показує історія, такий підхід є протиприродним по відношенню до поняття моралі суспільства – намагання нав'язування «плановості» у всіх сферах публічного та приватного життя, на думку багатьох, стало одним з найсуттєвіших факторів, який спричинив ліквідацію СРСР як державного утворення. Іншими словами, мораль, як неоднозначне та неуніверсальне за своєю суттю мірило правильності діяльності суб'єкта,

не може на даному еволюційному етапі розвитку людства бути обґрунтовано тими аргументами, яким обґрунтовується право – як, наприклад, імператив та монополія на примус. Якщо людина не хоче діяти в рамках визначеної суспільством моралі – вона може так не діяти і, при цьому, не відчувати жодних наслідків, притаманних для відповідальності юридичної (як, наприклад, обмеження волі).

Література:

1. Музиченко А. Порушення правил суддівської етики – підстава дисциплінарної відповідальності судді: межі застосування / А. Музиченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. - 2011. - Вип. 87. - С. 84-87. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2011_87_25.]
2. Аналіз розгляду скарг щодо поведінки суддів. Порушення правил суддівської етики. // Вісник ВККСУ. – 2012. – №4. – С. 17–21.
3. Бойко С. Суддівська етика: проблеми регулювання / С. Бойко // Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. - 2012. - № 4. - С. 25-26. - Режим доступу: https://vkksu.gov.ua/vkksu_announcer/vkksu_announcer_2012_4.pdf.]
4. Чорнобук В. Етика суддівського корпусу – необхідна умова захисту єдності та незалежності судової системи України / В. Чорнобук. // Слово Національної школи суддів України. – 2013. – №3. – С. 79–92

*Попович Ольга Станіславівна
кандидат юридичних наук,
науковий співробітник відділу
дослідження проблем
кримінального та кримінально-
виконавчого права,
Науково-дослідний інститут
вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса
Національної академії правових
наук України*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНЕ ДІЯННЯ»

У науковому колі продовжується дискусія навколо питання про поняття злочину та його ознаки, зокрема, предметом спорів є така ознака злочину, як суспільна небезпечність.

Згідно ч. 1 ст. 11 Кримінального кодексу України (далі – КК або КК України) злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. Отже, обов'язковою ознакою будь-якого злочину є діяння: (1) у формі дія або бездіяльності, яке (2) є суспільно небезпечним, (3) воно передбачено у КК України, (4) є винним і (5) вчинене суб'єктом злочину. Суспільно небезпечне діяння характеризує і відповідний злочин як суспільно небезпечний.

У науці кримінального права визнання діяння суспільно небезпечним пов'язують з його здатністю заподіяти не менш ніж істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. І такий підхід ґрунтується на законодавчому рішенні визначення малозначності діяння, презентованому в ч. 2 ст. 11 КК. Як писала Л.М. Кривоченко при дослідженні проблем класифікації злочинів, суспільна небезпечність «є основною суттєвою ознакою злочину», вона «розкриває його сутність, є об'єктивною за своєю природою, здатна відображати як тотожність злочинів, що класифікуються, так і їх відмінність за ступенем суспільної небезпечності, а тому може визнаватися суттєвим, матеріальним критерієм класифікації злочинів за їх ступенем тяжкості» [1, с. 44].

У юридичній літературі зазначається, що «порівняльний аналіз різних видів правопорушень (адміністративних, дисциплінарних, цивільно-правових та ін.) свідчить про те, що їх суспільна небезпечність значно менша, не рівнозначна суспільній небезпечності злочину». Далі дослідниця вказує, що «не однакові за своєю небезпечністю і різні злочини: наприклад, значно різняться між собою посягання проти особи, проти власності, проти громадського порядку тощо. Таким чином, суспільна небезпечність як ознака злочину має оціночний характер» [2]. З таким розумінням суспільної небезпечності діяння погодитися не можна. Така ознака притаманна виключно злочину і це підтверджується, зокрема, ч. 2 ст. 11 чинного КК України.

Отже, суспільна небезпечне діяння є основною (визначальною) ознакою будь-якого злочину. Втрата такої ознаки означає, що діяння не є злочином, хоча при цьому може бути малозначним з формальною притаманністю йому ознак певного злочину, передбаченого в статті або частині статті Особливої частини КК України.

Суспільно небезпечне діяння як основна (визначальна) ознака кримінального правопорушення збережена законодавцем у Законі України № 2617–VIII від 22 листопада 2018 р., відповідно до якого з 1 січня 2020 р. в кримінальне законодавство України запроваджується інститут кримінального проступку і вводяться до термінологічного апарату терміни «кримінальне правопорушення», «кримінальний проступок» тощо.

Однак усе частіше лунають пропозиції відмовитися від визнання злочинного діяння суспільно небезпечним (наприклад, В.В. Шаблистий). Не слід погоджуватися з таким підходом до визначення злочину, при цьому мивраховуємо таке: (1) у *національному вимірі*: в умовах розбудови в Україні громадянського суспільства значення суспільних інтересів суттєво зростає, що потребує удосконалення їх кримінально-правової охорони. Крім того, Україна реалізує євроінтеграційний курс, а в Європейському Союзі питанням безпеки соціальних груп, суспільства приділяється значна увага, зокрема, у кримінальному законодавстві певних країн Європейського Союзу злочином також визнається суспільно небезпечне діяння (наприклад, у Польщі); (2) у *міжнародному вимірі*: у світі спостерігається досить швидка за темпами глобалізація суспільних процесів з виникненням нових або модернізованих видів злочинності (терористичного характеру, організованих форм тощо), тому продовжується пошук ефективних кримінально-правових заходів відстоювання і захисту загальних для населення різних країн інтересів. А це і означає, що злочини у транснаціональному масштабі є суспільно небезпечними діяннями.

Список використаних джерел:

1. Кривоченко Л.М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України: монографія /Л.М. Кривоченко. – К.: Юрінком, Інтер, 2010. – 120 с.
2. Бабинець З.Ю. Суспільна небезпечність як ознака злочину. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/20997/1/%D0%91%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%20%D0%97.%D0%AE..pdf>.
3. Семикіна Л. О. Відмежування вимагання як злочину з ознаками тероризування від тероризму. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/boz_2007_16_10.pdf.

Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне та податкове право. Муніципальне право

*Близнюк Ірина Володимирівна
студентка, Київський
національний університет
імені Тараса Шевченка*

*Науковий керівник: Сороко
Володимир Миколайович,
кандидат технічних наук,
доцент, Київський національний
університет імені Тараса
Шевченка*

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день, реформи децентралізації, які впроваджуються в Україні забезпечують громадян доступними адміністративними послугами, тому розбудова в рамках децентралізації мережі сучасних Центрів надання адміністративних послуг – одне з пріоритетних завдань держави і органів місцевого самоврядування. Центри надання адміністративних послуг – це обличчя влади місцевої та державної, сервісу – від центрального рівня до рівня громади.

Концепція ЦНАПу передбачає створення для громадян єдиної приймальної для більшості адміністративних послуг, тобто з'єднання максимальної кількості органів (підрозділів) публічної адміністрації, які раніше окремо контактували з юридичними та фізичними особами. На теперішній час в державі вже реалізована практика діяльності ЦНАПів на рівні міст та адміністративних районів, які реалізують свої функції згідно з Законом України «Про адміністративні послуги». Цей закон визначає нову ідеологію публічного управління, метою якої є служіння громадянам з боку органів державної влади, та закладає правові та організаційні засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адмінпослуг.

У теперішніх умовах здійснення адміністративно-територіальної реформи, децентралізації влади та передачі значної частини функцій та повноважень в сфері управління соціально-економічним розвитком територій від держави до територіальних громад, саме створення ЦНАП в новостворених територіальних громадах сприятиме зростанню якості

надання адміністративних послуг, покращить дієвість та ефективність місцевого самоврядування.

Результатом створення ЦНАП в об'єднаній громаді має бути забезпечення прозорості, відкритості та ясності процесів у галузі надання адміністративних послуг.

Органу місцевого самоврядування (міської, сільської, селищної ради) від формування ЦНАП мати також переваги, які полягатимуть у тому, що вдасться зменшити кількість часу на оформленні вхідних/вихідних пакетів документів, налагодити систему документообігу, покращити результативність працівників та сфокусувати увагу на зростанні якості обслуговування громадян [2].

У спрощеному вигляді ЦНАП включає в себе:

- підрозділ, де здійснюється первісна робота з відвідувачами: їх загальне враження(інформування та консультування) – цей підрозділ не приймає документів;

- підрозділ прийому звернень замовників.

Останній підрозділ від суб'єктів звернень приймає документи, і надає консультації. У легких справах працівники ЦНАП приймають заяви, і можуть вирішувати справу по суті та видавати результат надання адміністративних послуг. Згідно з законом, ЦНАП має працювати лише через «адміністратора», безпосереднє надання адміністративної послуги допускається у випадках, передбачених законом.

Вище згадані обидва підрозділи ще називають фронт-офісом, це такою частиною ЦНАП, де здійснюється контакт заявників адміністративних послуг з працівниками ЦНАП. Іншу, другу частину ЦНАП називають бек-офісом, в якому знаходяться структурні підрозділи, які опрацьовують дані справи по суті та змісту. Це також стосується справ, що потребують тривалого опрацювання та певних знань з даної галузі.

У теперішніх умовах в Україні до номенклатури ЦНАПу включаються також складні послуги, тому тут запроваджується така послідовність роботи, за якою у фронт-офісі приймається тільки пакет вхідних документів (заява та інші документи) і передається фаховому підрозділу, який після опрацювання цього пакета приймає адміністративний акт, та передає його назад до фронт-офісу для видачі або відправлення поштою споживачеві. Такий підхід закріплений Законом України «Про адміністративні послуги», і передбачає надання адмінпослуг лише через адміністратора. Тож, можна стверджувати, що при утворенні ЦНАП є основне завдання є створення фронт-офісу(тобто частини приміщення, де здійснюється прийом суб'єктів звернень).

Також, бек-офіс може функціонувати у двох типах:

1. підрозділ, де працівники опрацьовують документи, відповідають на телефонні дзвінки. За потреби вони можуть допомагати на прийомі заявникам, якщо виникає черга (згідно з Законом України «Про адміністративні послуги» ці працівники мають бути за посадою «адміністратор»)

2. сукупність усіх спеціалізованих підрозділів, до яких надходять документи (вхідні пакети) після їх отримання у фронт - офісі. Даний підхід є найкращим, адже більшість справ потребує фахового опрацювання, та відповіді не надаються невідкладно.

Для формування переліку адміністративних послуг, які будуть надаватися через ЦНАП, ключове значення мають спроможність громади надати дані послуги, а також потреби споживачів у послугах. Саме тому у ЦНАП середніх та великих міст повинен бути максимально необхідна кількість адміністративних послуг, натомість у сільських громадах потрібно забезпечити надання найпопулярніших послуг, зокрема таких, як реєстрація місця проживання, актів цивільного стану, видача паспортів, призначення житлових субсидій та інших видів державної допомоги, призначення та перерахунок пенсій тощо [3].

З огляду на розглянуті вище питання діяльності центрів надання адміністративних послуг, та з метою вдосконалення роботи ЦНАП, покращення якості обслуговування споживачів послуг ЦНАП, максимізації доступності послуг необхідно застосувати наступні рекомендації:

- затвердження типового положення й типового регламенту центру надання адміністративних послуг в об'єднаній територіальній громаді;

- формування спеціальних навчальних програм з питань організації надання адміністративних послуг на місцевому рівні і їх втілення в закладах національної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування;

- розвиток інтегрованої системи надання адміністративних послуг, зокрема на місцевому рівні, а також утворення територіальних офісів та дистанційних робочих місць центрів надання адміністративних послуг;

- формування системи результативного громадського моніторингу за діяльністю ЦНАП;

- постійне проведення функціонального обстеження відповідних органів влади та запровадження системи якості в діяльність органів місцевого самоврядування;

- реорганізація внутрішньої структури органів місцевого самоврядування та їх адміністративних підрозділів за принципом «front office» та «back office»;

– активніше використання на місцевому рівні можливостей співпраці територіальних громад, зокрема з урахуванням п'яти основних форм такого співробітництва, передбаченого чинним законодавством України.

Отже, інституційне забезпечення процесу надання адміністративних послуг є результатом функціонування сукупності нормативно-правових інститутів з метою зміни моделей надання адміністративних послуг на основі використання цифрових технологій.

Органам місцевого самоврядування при яких утворені дані структури, необхідно впровадити заходи для покращення роботи: створити веб-сайти абсолютно всіх ЦНАП, покращити інформаційне забезпечення, зробити його максимально простим та зрозумілим для всіх громадян; забезпечити комфортні умови зони очікування для всіх категорій споживачів; забезпечити безперешкодний доступ до приміщень центрів осіб з обмеженими фізичними можливостями; розширити приміщення, облаштувати додаткові робочі місця, придбати сучасне обладнання; зменшити терміни розгляду та опрацювання заяв суб'єктів звернень шляхом формування програмно-технічної бази для передачі інформації (електронні реєстри, електронні бази даних тощо) між структурними підрозділами органів місцевого самоврядування та органами державної влади в електронному вигляді; провести моніторинг та оцінку якості електронних сервісів.

Література:

1. Тимошук В. Загальні рекомендації щодо створення ЦНАП. URL: <https://despro.org.ua/upload/medialibrary/Piitannya-vidpovid-schodo-CNAP-v-OTG.pdf> (дата звернення 20.12.2021).
2. Як створити належний ЦНАП в ОТГ. Досвід інституційного створення ЦНАП в рамках Програми «U-LEAD з Європою». URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/714/Well-functioning-ASC_2021.pdf (дата звернення 20.12.2021).
3. Організація співробітництва територіальних громад в Україні практичний. Посібник для посадових осіб місцевого самоврядування, К., 2017. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/11/Organizatsiya-spivrobitnitstva-teritorialnih-gromad-v-Ukrayini.pdf> (дата звернення 20.12.2021).
4. Мердова О.М. Децентралізація сфери надання адміністративних послуг. 2015. №1. С. 17-22.

*Гонза Арсен Вадимович
студент V курсу, Університету
митної справи та фінансів*

*Науковий керівник: Доненко
Валерій Вікторович, кандидат
юридичних наук, доцент,
професор кафедри
загальноправових дисциплін,
доктор юридичних наук,
професор кафедри
адміністративного та митного
права, Університету митної
справи та фінансів*

ІНСТИТУТ ЕЛЕКТРОННОЇ ПЕТИЦІЇ В МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ПРАВ

Однією з традиційних тенденцій у країнах демократичної формації є впровадження нових інструментальних засобів залучення громадян до політичної сфери життєдіяльності суспільства. Ми часто стикаємося в соціальних мережах із закликами підтримати ту чи іншу ініціативу громадян, поставити свій підпис, висловити свою думку до подій. Найчастіше ініціативи дійсно є архіважливими для окремих вразливих груп населення, територій або галузей, вимагають підвищеної уваги з боку влади і адекватного державного реагування (рішення).

У сучасній Україні процес формування громадянського суспільства і суспільної самосвідомості, судячи з деяких ознак, просувається досить успішно. Створено активні діалогові майданчики різних форматів, в тому числі і з використанням нових ІТ-технологій та інтернет-ресурсів. Логічним і перспективним видається створення технологічної «смічки» в інформаційному просторі між державними органами та представниками громадянського суспільства [1]. Подібний спосіб вже існує в багатьох країнах світу і непогано себе зарекомендував на практиці. Тут мається на увазі інститут електронної петиції.

Дійсно, інститут електронних петицій, у формі громадських ініціатив, є одним з ефективних способів участі громадян у здійсненні влади. Так що ж таке електронна петиція? Наведемо найбільш поширене визначення, прийняте в багатьох країнах. Петиція - колективне звернення, що містить рекомендацію громадян щодо вдосконалення нормативних правових актів (часто за винятком Конституції), поліпшення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, вирішення

питань економічної, політичної, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства, а також прохання громадян про сприяння в реалізації їх конституційних прав і свобод та усунення недоліків у діяльності зазначених органів та посадових осіб, який передбачає особливий порядок їх розгляду державними органами та органами місцевого самоврядування [2].

Простіше кажучи, петиція - це місток або комунікаційний канал взаємодії між громадянами та органами влади, які зобов'язані брати участь у розгляді громадських ініціатив та вживати відповідних заходів. Приставка "електронна" говорить про те, що підписи громадян, що підтримують дану петицію, збираються не традиційним способом - з агітаторами на вулицях, з ручним заповненням підписних листів, а з використанням інтернет-ресурсів – спеціального сайту, на якому публікується конкретна ініціатива, а громадяни підписуються на її підтримку або ж навпаки. Сучасний світ характеризується наростаючим прискоренням в області вдосконалення телекомунікацій, розширення інтернет-простору і розвитком інформаційних технологій, що безпосередньо впливають на повсякденне життя сучасного суспільства [2]. Інтернет міцно і ґрунтовно увійшов в повсякденне життя. Для того щоб Інститут електронних петицій запрацював більш масштабно, зовсім не обов'язково проводити будь-яке спеціальне і тотальне навчання всіх інтернет-користувачів. На просторах павутини існує величезна кількість соціальних мереж, форумів і веб-сайтів, на яких збираються підписи або ведуться голосування, і які функціонують приблизно за такою ж схемою як електронна петиція. Практично, за змістом і процедурам це одне і те ж.

Звичайно, як будь-який політичний інструмент, електронна петиція має як позитивні, так і негативні сторони, але, на погляд експертів, переважають перші. Серед плюсів потрібно відзначити прозорість такого процесу, широке залучення громадян не тільки в суспільно-політичне, а й в соціально-культурне життя країни, доступність державних і муніципальних органів влади. З мінусів можна відзначити підвищення навантаження на держструктури і використання петиції в особистих корисливих цілях [3].

Отже, впровадження електронної петиції значно підвищила рівень довіри громадян до органів державної влади, що в свою чергу повинно позначитися на їх ступені відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Нестерович В. Інституційне утвордження електронних петицій в Україні в контексті зарубіжного досвіду / В. Нестерович // Журнал «Віче». – листопад 2015. – №22. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.viche.info/journal/5005/> (дата звернення: 28.11.2021);

2. Барікова А. Електронні петиції: бути чи не бути? / А. Барікова // Центр політико-правових реформ [Електронний ресурс]. URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/20871158-elektronni-petitsiyi-buti-chi-ne-buti> (дата звернення: 28.11.2021);
3. Закірова С. Ефективність системи електронних петицій в Україні: аналіз і застереження першого досвіду / С. Закірова // Громадська думка про право творення: інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів. – №1 (140). – 2016. [Електронний ресурс]. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2016/1.pdf> (дата звернення: 28.11.2021).

*Данилюк Юлія Олександрівна
студентка юридичного
факультету, Хмельницький
університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

*Науковий керівник: Галус
Олена Олександрівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри
конституційного,
адміністративного та
фінансового права, доцент,
Хмельницький університет
управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ НА РІВНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

«Права людини та громадянина є невід’ємною складовою сучасної демократичної держави», проте таке твердження існувало не завжди. Хоча сам термін «права людини» є досить новим, але сама суть даного поняття була відома ще у Стародавній Греції та Римі. Саме у XX, у період війни, зросла увага на права та свободи людини. Вже у той час зазнала невдач радянська філософія, яка допускала пріоритет суспільства над особою, а суспільних і державних інтересів – над інтересами індивіда. Людину почали визнавати як найвищу цінність. Найголовнішою подією, яка стала початком визнання прав людини на законодавчому рівні, стало проголошення «Загальної декларації прав людини» Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, де у першій статті було зазначено: «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах.

Вони наділені розумом і совістю й повинні діяти один щодо іншого в дусі братерства» [1].

Після цього багато держав підтримали зазначену Декларацію і почали прописувати права людини у Конституції та інших законах. Наприклад, стаття 3 Конституції України зазначає, що «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [2].

На державному рівні права людини захищаються спеціально створеним інститутом омбудсмена, тобто Уповноважено з прав людини. Він має досить важливе значення у механізмі забезпечення прав людини в Україні. Проте, що ж стосується захисту прав на місцевому рівні?

Проблема муніципальних прав та свобод є відносно новою для нашої юридичної науки. В українській науковій літературі дана проблема набула поширення у 80-х роках ХХ століття.

Вітчизняний дослідник І. Л. Литвиненко правами людини у сфері місцевого самоврядування визначає, як ті права, які забезпечують реальні можливості кожному члену територіальної громади брати участь у вирішенні всіх питань місцевого значення, в управлінні комунальною власністю, використовувати всі матеріальні і духовні надбання, що розподіляються за територіальним принципом, відчувати на собі всі позитивні наслідки діяльності самоврядних органів, спрямовані на реальне забезпечення прав і свобод, життєвих потреб та інтересів людини [3].

Муніципальні права та свободи закріплені як і у найважливішому нормативному акті державного рівня – Конституції, так і у актах місцевого рівня – статутах територіальних громад. Перелік прав, які закріплені у Конституції щодо регламентації відносини по забезпеченню прав і свобод людини і громадянина у сфері місцевого самоврядування є доволі значним. Проте цей перелік не є вичерпними, розширити його можна ознайомившись і статутами територіальних громад.

Варто зазначити, що правовий статус людини у системі місцевого самоврядування характеризується органічною єдністю як індивідуальних муніципальних прав, котрі належать кожній людині окрему і можуть бути реалізовані окремо кожним членом територіальної громади незалежно від інших її членів (право на доступ до служби в органах місцевого самоврядування, індивідуальні звернення), так і колективних муніципальних прав, реалізувати які можна лише за допомогою колективних дій усіх чи більшості членів територіальної громади (на місцевому референдумі, місцевих виборах, зборах, громадських слуханнях, шляхом внесення місцевих ініціатив, колективних звернень) [4].

Права та свободи людини у місцевому самоврядуванні є різновидом загальних конституційних прав громадян, і тому їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності органів публічної влади.

Весь механізм забезпечення прав та свобод людини на рівні місцевого самоврядування є залежним від повсякденної роботи органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, від забезпечення належних соціально-культурних, політичних, матеріальних, фінансових та інших умов розвитку територіальних громад.

Окремої уваги та детального вивчення потребує механізм реалізації муніципальних прав і обов'язків особи. Механізм реалізації прав і обов'язків особи – це складний і багатосторонній як в організаційному так і в юридичному розумінні організм, який розкривається нормативну упорядкованість, структуру (суб'єкти, об'єкти, зміст правовідносин), різноманітні соціальні і юридичні фактори, форми, способи, умови й гарантії здійснення правових норм у відповідності з демократичними процедурами, принципами верховенства права і законності.

Деякі права та свободи не потребують спеціального механізму для здійснення, їх реалізації відбувається без особливої активності носія права, а тому для цього досить звичайної позитивної діяльності органів публічної влади та інших інститутів громадянського суспільства, а необхідність у правозахисному механізмі виникає лише тоді коли права і свободи особи порушуються. Однак більшість прав і свобод не можуть бути реалізовані без функціонування спеціального механізму до елементів якого відносять: а) норми, що закріплюють права, свободи та обов'язки особи та визначають процедуру їх реалізації; б) юридичні факти; в) індивідуально-правові акти (документи); г) правовідносини; д) права, свободи та обов'язки особи, їх зміст, структуру, обсяг та гарантії здійснення; е) форми та методи здійснення прав та обов'язків, практичне втілення можливості та необхідності у дійсність.

Основою механізму реалізації прав та обов'язків особи є сукупність факторів, необхідних умов переведення соціальних благ, що закріплені нормою права, в практичну життєдіяльність конкретної людини. Органи публічної влади та інші інститути громадянського суспільства зобов'язані забезпечити здійснення прав та обов'язків особи шляхом створення умов для їх реалізації.

На даний момент процес розвитку місцевого самоврядування в Україні набуває все більших обертів. Значною мірою на це впливає реформа децентралізації, яка дасть можливість новоствореним громадам надавати якісні умови для реалізації та захисту прав та свобод людини на місцевому рівні.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Конституція України від 28 червня 1996 року // – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Литвиненко І. Л. Діяльність органів місцевого самоврядування по забезпеченню конституційних прав та свобод людини і громадянина : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / І. Л. Литвиненко. – К., 2003. – С. 10 (20 с.)
4. Любченко П. М. Права і свободи людини у сфері місцевого самоврядування: проблеми правового регулювання та реалізації / П. М. Любченко // Конституційна реформа в Україні в сфері місцевого самоврядування: уроки від країн Вишеградської четвірки : тези доп. та наук. повідом. учасників наук.-практ. конф. (м. Харків, 21–22 жовт. 2016 р.). – Харків, 2016. – С. 57–70.

*Пилипчук Олександр Анатолійович
студент, Навчально-науковий
інститут публічного управління та
державної служби Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПРАВОТВОРЧІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день, з огляду на курс нашої держави на євроінтеграцію, актуальним питанням є вивчення європейської правової системи в контексті її джерел та специфіки, а також оптимізація існуючої системи відповідно до європейських правових цінностей.

У європейських країнах передача повноважень у сфері правотворчості здійснюється лише нормативно-правовими актами законодавчого рівня, проте саме делегування законотворчої функції реалізовується зазвичай конституціями даних держав. До прикладу, європейське право характеризується тим, що в ньому установчі договори є первинним джерелом права, а інші нормативно правові акти є вторинними, натомість в нашій державі навпаки: нормативно-правовий акт є основним джерелом права.

Важливим моментом є те, що Конституції європейських держав не мають одного спільного підходу до делегування правотворчих

повноважень. Зокрема у Конституції таких країн як Данія та Швейцарія, не закріплюються повновання їх урядів. Також у певних державах ЄС правотворчі повноваження урядів визначені фіктивно або узагальнено, проте це не впливає на ефективність здійснення публічного управління, оскільки наявна неконкретність визначень допомагає концентрувати на законодавчому рівні правотворчі повноваження органів виконавчої влади.

Загалом у європейських державах делегування правотворчих повноважень реалізується виключно нормативно-правовими актами законодавчого рівня, проте делегування конкретно законотворчої функції реалізується конституційно. Тому причинами передачі правотворчих повноважень є законодавчі нормативно-правові акти спеціального та/або загального спрямування. Наприклад, у Фінляндії та Угорщині дані спеціальні акти законодавчого рівня затверджуються так само, як і зміни до Конституції, а в Швейцарії та Данії ці правотворчі функції можуть бути передані за умов термінової потреби.

Однак ключові закони країн ЄС не завжди передбачають наявність ефективних методів парламентського контролю за здійсненням правотворчих функцій їхніми урядами, що в свою чергу породжує зловживання законодавчими функціями з боку органів виконавчої влади та призводить до зменшення ролі представницьких органів.

Окрім цього, у європейських державах неоднаково регулюється процедура делегування правотворчих функцій. Наприклад, уряд Франції має право запросити надати дозвіл на реалізацію певних видів правотворчості у парламенті через видачу спеціально передбачених для таких ситуацій актів – ордонансів, які мають законодавчу юридичну силу і по своєму призначенню є актами про делегування правотворчих функцій. Також парламент даної країни на період делегування своїх повноважень уряду повністю від них відмовляється.

В Італії можливим є передача уряду будь-яких парламентських функцій з правотворчості та законотворчості, але за винятком тих функцій, які належать, власне, до конституційних повноважень парламенту. Акти уряду, які були прийняті за допомогою передачі повноважень повинні бути погоджені парламентом та мають назву декрети.

Однак у Німеччині акти законодавчого рівня про передачу повноважень від парламенту до уряду не визнаються, проте на конституційному рівні зазначено, що закони можуть уповноважувати як уряд, безпосередньо, так і окремі його міністри, і тому вони можуть видавати постанови, котрі фактично можуть передбачати норми про делегування правотворчості, але за умови, що термін, ціль та обсяги повноважень буде конкретизовано.

Вартим уваги також є досвід правотворчості окремих земель Федеративної Республіки Німеччини, тому що в її Конституції не зазначена сфера правотворчості земель, а це означає, що вирішення питань місцевого значення знаходиться на рівні земель. На федеративному рівні ухвалюються закони загальнодержавного значення у питаннях, передбачених Конституцією, але прийняття законодавчих актів, загалом, може бути передано до повноважень земель, хоча зазвичай такі повноваження передаються урядам земель, які, в свою чергу, видають відповідні підзаконні нормативно-правові акти, щоб врегулювати нагальні питання.

Найбільш актуальним на даний момент для нашої країни є досвід правотворчості органів місцевого самоврядування такої держави колишнього соціалістичного табору, як Чехія, оскільки тут правотворчість ОМС здійснюється за допомогою видачі ними актів місцевого значення, які зазначені в законодавстві. До повноважень органів місцевого самоврядування у цій країні належить, зокрема, вирішення всіх місцевих питань, що не віднесені до повноважень інших відповідних органів. А це означає, що відомчі компетенції та повноваження розподілені таким чином, що місцеві органи влади тут вирішують значну частину питань місцевого значення, чим задовольняють місцеві потреби громадян.

Загалом у державах Європейського Союзу розповсюдженою є практика формування та видання правових договорів країн-учасниць Ради Європи, які визначають основні правові орієнтири у галузях регіонального самоврядування та місцевої демократії. Серед них варто розглянути «Європейську стратегію інновацій та доброго врядування на місцевому рівні», яку було затверджено в 2008 році комітетом міністрів країн членів Ради Європи.

Дана стратегія визначає основні принципи демократичного урядування на регіональному та місцевому рівнях, наприклад, участь громадськості в правотворчості органів публічного управління, представницькі та чесні вибори, ефективність рішень та нормативно-правових актів, публічність та відкритий доступ до цих рішень, культурний плюралізм, верховенство закону, компетентність та професійність посадовців, етичність поведінки, забезпечення прав людини та громадянина, сучасність та сприйняття змін тощо.

Ще одним вагомим документом міжнародного рівня, який зазначає ключові принципи правотворчості органів публічного управління на муніципальному та регіональних рівнях держав Західної Європи є «Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади».

Можна підсумувати, що правотворчість органів публічного управління в Європейському Союзі складається з різноманітних джерел,

які включають в себе декілька складових, які, загалом, можна поділити на первинні нормативно-правові акти, до яких відносяться установчі міжнародні договори, які встановлюють засади діяльності ЄС, та вторинні нормативно-правові акти, що прийняті на основі зазначених договорів, а також різного роду міжнародні конвенції, судові рішення, додаткові акти, які визначають ціннісні принципи європейської правотворчості. Загалом, правотворчість в Європейському Союзі являє собою не лише діяльність певних суб'єктів правотворчості, а й окремі регламентовані процедури, направлені на взаємоузгодження позицій між ними та прийняття загальних норм права ЄС.

Отже, хоч українська та європейська системи мають значні відмінності щодо поняття, призначення та видів актів, але переймання ефективного європейського досвіду вітчизняною системою матиме позитивний ефект, оскільки відбудеться адаптація чинного національного законодавства до правового поля Європейського Союзу, впровадяться в існуючу нормотворчу систему європейські стандарти та відбудеться використання європейських правових джерел.

Література:

1. Грималюк П. О. Делегована правотворчість у зарубіжних країнах. Часопис Київського університету права. Теорія та історія держави і права. Філософія права. 2010. № 3. С. 39-43.
2. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., Курінний О., Школик А., Ніколь Т. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. 2012. 128 с.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами

<i>Кім Тетяна Іванівна, Клецова Юлія Юріївна</i> СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ТА НАСЛІДКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ.....	3
<i>Коломієць Ірина Сергіївна</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	6
<i>Кононенко Олег Вікторович</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НЕОІНСТИТУЦІОНАЛІЗМАУ, ЯК ФОРМА НОВІТНІХ ПІДХОДІВ АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ.....	8
<i>Ліннік Дмитро Юрійович</i> ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВО–ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ЯК ТИМЧАСОВОГО РЕЖИМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОСТ–КОНФЛІКТНИМИ ТЕРИТОРІЯМИ.....	12
<i>Міга Володимира Казимирівна</i> БЕНЧМАРКІНГ – СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИКИ КРИЗИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	16
<i>Паутов Владислав Сергійович</i> ФОРМИ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ПЕРЕГОВОРИ, ЗБОРИ.....	21
<i>Полегенько Поліна Максимівна</i> ВЗАЄМОДІЯ БІЗНЕСУ З ОРГАНАМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	22
<i>Халєєва Марія Вячеславівна</i> КАНАЛИ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У БІЗНЕСІ.....	25

Менеджмент

<i>Донець Валентина Євгенівна, Донець Андрій Олександрович</i> УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	29
<i>Донець Роман Олександрович, Донець Юлія Олександрівна</i> СУЧАСНІ СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.....	31
<i>Махинько Аліна Олександрівна</i> СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ.....	32
<i>Пазюра Наталія Вячеславівна, Воржакова Юлія Петрівна</i> МЕНЕДЖМЕНТ 2021 РОКУ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....	36
<i>Тешева Лариса Василівна, Хтомінська Владислава Олександрівна</i> КОНЦЕПЦІЯ TALANT MANAGEMENT ЯК КАТАЛІЗАТОР РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	37

Маркетинг

<i>Макогон Олександра Вадимівна</i> МОТИВАЦІЙНА ОСНОВА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНОСТІ ФАХІВЦІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЗА ДОПОМОГОЮ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ.....	41
--	----

Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

<i>Єремян Олена Михайлівна, Торопенко Аліна Юріївна</i> КРИТИЧНА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ.....	44
<i>Корнієнко Антоніна Петрівна</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ.....	47
<i>Федкевич Олександр Васильович</i> РАХУНКИ І ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС ЯК ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	49

Банківська справа. Гроші, фінанси і кредит

<i>Злиденна Марія Олександрівна</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОШОВИХ НАДХОДЖЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	51
--	----

Податкова система. Бюджетна система

<i>Абрамов Володимир Сергійович</i> СУТЬ І ПРИНЦИПИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД В УКРАЇНІ.....	53
---	----

<i>Гавалюх Анна Михайлівна</i> НЕДОЛІКИ ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	55
---	----

<i>Коноваленко Наталія Федорівна</i> ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ.....	59
---	----

<i>Найденко Олексій Євгенович, Авраменко Анастасія Василівна</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	62
---	----

<i>Найденко Олексій Євгенович, Амбарцумова Поліна Суренівна</i> ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ.....	64
---	----

<i>Стасова Дар'я Олександрівна</i> МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ.....	66
---	----

Світова економіка та міжнародні економічні відносини

<i>Стасік Марія Ярославівна</i> МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ІНСТИТУЦІЇ ТА ЇХНЯ СПІВПРАЦЯ З УКРАЇНОЮ.....	69
--	----

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

Біловицька Юлія Олександрівна ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ЗАКОНОТВОРЧОСТІ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ
ВЛАДИ В УКРАЇНІ.....73

Кота Яна Федорівна ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТА СТАТУС
ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ НАД КРИМОМ ТА ЧОРНИМ
МОРЕМ.....76

Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення

Maksurov Alexey Anatolevich COORDINATION OF THE GOODWILL
CATEGORY IN THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF
HUMAN RIGHTS.....79

Romanyuk Alina Serghiivna INHERITANCE BY WILL IN
ROMANO-GERMANIC SYTEM OF LAW.....80

Матвіяк Лариса Василівна ЗАСОБИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА
НА ЖИТЛО В УКРАЇНІ.....82

Слободян Крістіна Русланівна ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ІНСТИТУТУ ОГОЛОШЕННЯ ОСОБИ ПОМЕРЛОЮ З
ЗАРУБІЖНИМИ ІНСТИТУТАМИ.....85

Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право.
Судоустрій. Правоохоронні органи, прокуратура та адвокатура

Богданова Ольга Анатоліївна, Найдено Олексій Євгенович
ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА СУЧАСНИЙ СТАН
КОНТРАБАНДИ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЯВИЩА.....87

Боярко Олена Петрівна ЕВОЛЮЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ПРОФЕСІЙНА
ЕТИКА СУДДІ» В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ.....93

Попович Ольга Станіславівна КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ
ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНЕ ДІЯННЯ».....95

Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право.
Митне та податкове право. Муніципальне право

Близнюк Ірина Володимирівна ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....98

Гонза Арсен Вадимович ІНСТИТУТ ЕЛЕКТРОННОЇ ПЕТИЦІЇ В
МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ПРАВ.....102

Данилюк Юлія Олександрівна ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА
СВОБОД ЛЮДИНИ НА РІВНІ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ.....104

Пилипчук Олександр Анатолійович ПРАВОТВОРЧІСТЬ
ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД
ДЛЯ УКРАЇНИ.....107

Підписано до друку 28.12.2021р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. 0979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net